

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav informačních studií a knihovnictví

Diplomová práce

2008

Bc. Vladimíra Sochová

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav informačních studií a knihovnictví

Studijní program: informační studia a knihovnictví
Studijní obor: informační studia a knihovnictví

Bc. Vladimíra Sochová

**Plnotextové frankofonní informační
zdroje
z oboru medicíny dostupné v prostředí
WWW**

Diplomová práce

Praha 2008

Vedoucí práce: **PhDr. Eva Bratková**

Oponent práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité prameny a literaturu.

V Praze, 22. srpna 2008

.....

podpis diplomanta

Identifikační záznam

SOCHOVÁ, Vladimíra. Plnotextové frankofonní informační zdroje z oboru medicíny dostupné v prostředí WWW (*Francophone fulltext information resources in the field of medicine available on the World Wide Web*). Praha, 2008. 90 s., 7 s. příl. + 1 CD-ROM. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí diplomové práce PhDr. Eva Bratková.

Abstrakt

Cílem práce je analyzovat a vyhodnotit plnotextové frankofonní informační zdroje z oboru medicíny volně nebo komerčně dostupné v prostředí WWW, přičemž původ těchto zdrojů je omezen na region Francie, Belgie, Kanady a Švýcarska. V obecném úvodu se práce věnuje vymezení oboru medicíny a její stručné historii. Dále pojednává o informacích v medicíně, jejich vydavatelích a zprostředkovatelích a její typologii s ohledem na elektronické publikování v prostředí internetu. Samostatná kapitola je věnována hodnocení důvěryhodnosti lékařských informací na internetu. Jádrem práce tvoří analýzy a hodnocení jednotlivých typů plnotextových informačních zdrojů a jejich zástupců z oboru medicíny, zpřístupňujících úplné texty ve francouzštině. Těmito zdroji je portál, digitální archiv, digitální knihovna, databáze zpřístupňující úplné texty, elektronický systém disertačních prací a elektronický časopis. Jednotlivé typy zdrojů jsou popsány nejprve obecně, u jejich konkrétních reprezentantů je pak popisována a posuzována jejich důvěryhodnost, způsob uspořádání a zpřístupnění obsahu a možnosti jeho šíření. Závěry práce shrnují a vyhodnocují všechny získané poznatky.

Abstract

The purpose of this thesis is to analyze and evaluate francophone fulltext information resources in the field of medicine available on the World Wide Web either for free or paid. Origin of these resources is restricted to regions of France, Belgium, Canada and Switzerland. In general introduction the thesis specifies the medicine and talks about its history. Then the information in medicine is described as well as its publishers and agents and its typology focused on electronic form of publishing on the internet. Separate chapter is dedicated to problem of evaluation of medical

information resources reliability on the internet. The core of this work is made up by the analyse and evaluation of particular types of the fulltext information resources and their representatives from the medical field which make French fulltexts available. These resources are portal, digital archive, digital library, database accessing fulltexts, electronic system of thesis and electronic journals. Particular types of resources are described in general at first, then their specific representatives are stood up by their reliability, manner of its sorting, accessibility and possibilities of content dissemination. Conclusions of this work summarize and evaluate all findings.

Klíčová slova

Medicína, lékařství, plnotextové informační zdroje, elektronické informační zdroje, důvěryhodnost, portál, digitální archiv, digitální knihovna, elektronický časopis, databáze, elektronický systém disertačních prací

Keywords

Medicine, fulltext information resources, electronic information resources, reliability, portal, digital archive, digital library, electronic journal, database, electronic systems of thesis

Obsah

OBSAH	8
PŘEDMLUVA	1
1 ÚVOD	3
2 STRUČNÉ PŘEDSTAVENÍ OBORU MEDICÍNY	4
2.1 CHARAKTERISTIKA OBORU.....	4
2.2 HISTORIE MEDICÍNY A VÝVOJ LÉKAŘSKÝCH SPECIALIZACÍ.....	4
3 INFORMACE V MEDICÍNĚ	7
3.1 VYDAVATELÉ A ZPŘÍSTUPŇOVATELÉ INFORMACÍ V ELEKTRONICKÉ PODOBĚ.....	8
3.1.1 LÉKAŘSKÉ INSTITUCE VE FRANKOFONNÍCH ZEMÍCH.....	9
3.1.1.1 Lékařské fakulty.....	9
3.1.1.2 Vědecké instituce.....	10
3.1.2 VYDAVATELÉ PLNOTEXTOVÝCH ZDROJŮ.....	13
3.2 TERMINOLOGIE A TYPOLOGIE INFORMAČNÍCH ZDROJŮ.....	14
3.2.1.1 Knižní dokumenty a časopisy.....	16
3.2.2 SPECIFICKÉ ZDROJE A TYPY DOKUMENTŮ V LÉKAŘSTVÍ.....	18
3.2.2.1 Zdroje pro EBM.....	18
3.2.2.2 Lékařská doporučení.....	19
3.2.2.3 Informace o léčivech.....	21
3.2.3 ZDROJE NETEXTOVÝCH DOKUMENTŮ V MEDICÍNĚ.....	22
4 DŮVĚRYHODNOST INFORMAČNÍCH ZDROJŮ V MEDICÍNĚ	24
4.1.1 NET SCORING.....	25
4.1.1.1 Kritéria hodnocení.....	25
4.1.2 ZÁVĚR.....	28
5 TYPY PLNOTEXTOVÝCH INFORMAČNÍCH ZDROJŮ A JEJICH ZÁSTUPCI	29
5.1 METODIKA VÝBĚRU ZDROJŮ PRO ANALÝZU.....	29
5.2 PORTÁLY.....	30
5.2.1 PORTÁL CISMef.....	30
5.2.1.1 Indexace a třídění zdrojů.....	32
5.2.1.2 Metadatové formáty.....	33
5.2.1.3 Terminologie CISMef.....	34
5.2.1.4 Způsoby vyhledávání.....	36
5.2.1.5 Prohlížení výsledků.....	39

5.2.1.6 Závěr.....	40
5.3 DIGITÁLNÍ ARCHIVY.....	41
5.3.1 ARCHIV INSERM.....	41
5.3.1.1 Prohlížení rejstříků.....	45
5.3.1.2 Dotazové vyhledávání.....	46
5.3.1.3 Zobrazení výsledků.....	47
5.3.1.4 Služby.....	49
5.3.1.5 Závěr.....	49
5.4 DIGITÁLNÍ KNIHOVNY.....	49
5.4.1 DIGITÁLNÍ KNIHOVNA EM CONSULTE.....	51
5.4.1.1 Prohlížení.....	51
5.4.1.2 Vyhledávání.....	56
5.4.1.3 Zobrazení výsledků.....	57
5.4.1.4 Závěr.....	58
5.5 DATABÁZE.....	58
5.5.1 DATABÁZE FARMACEUTICKÝCH VÝROBKŮ.....	59
5.5.1.1 Obsah databáze.....	60
5.5.1.2 Vyhledávání.....	60
5.5.1.3 Zobrazení výsledků.....	62
5.5.1.4 Verze databáze ke stažení.....	63
5.5.1.5 Závěr.....	63
5.6 SYSTÉMY PRO ZPŘÍSTUPŇOVÁNÍ ELEKTRONICKÝCH DISERTAČNÍCH PRACÍ.....	64
5.6.1 PROJEKT CYBERTHÈSES.....	64
5.6.2 SYSTÉM PRO ZPŘÍSTUPŇOVÁNÍ DISERTAČNÍCH PRACÍ ŽENEVSKÉ UNIVERZITY.....	65
5.6.2.1 Zpracovávání elektronických disertačních prací ve Švýcarsku.....	66
5.6.2.2 Ženevská univerzita.....	67
5.6.2.3 Přístup k úplným textům disertací v systému Cyberthèses.....	70
5.6.3 ZÁVĚR.....	70
5.7 ELEKTRONICKÉ ČASOPISY.....	71
5.7.1 NAKLADATELSTVÍ JOHN LIBBEY EUROTXT.....	71
5.7.2 ČASOPIS HEMATOLOGIE.....	72
5.7.2.1 Obsah časopisu.....	73
5.7.2.2 Vyhledávání a zobrazování výsledků na webových stránkách nakladatelství JLE.....	73
5.7.2.3 Vyhledávání a zobrazování výsledků na stránkách časopisu.....	75
5.7.2.4 Závěr.....	76
5.8 SOUHRN PROVEDENÝCH ANALÝZ.....	76
6 ZÁVĚR.....	79
7 SEZNAM POUŽITÝCH A CITOVANÝCH ZDROJŮ.....	81
8 PŘÍLOHY.....	91

Předmluva

Tématem této diplomové práce jsou plnotextové frankofonní informační zdroje z oboru medicíny dostupné v prostředí WWW. Vědecké a zejména lékařské informace, jejich získávání, zpracování a zprostředkování jsou předmětem mého zájmu již několik let. Jako zaměstnankyně oddělení lékařských informačních služeb ve farmaceutické firmě se v prostředí lékařských informací pohybuji denně. Vymezení tématu na lékařské informační zdroje ve francouzštině je dáno jednak zájmem o zmapování možností přístupu k těmto typům zdrojů, jelikož toto téma jako celek prozatím nebylo v češtině souhrnně zpracováno, a jednak zájmem o daný jazyk.

Orientovala jsem se na plnotextové informační zdroje ve francouzštině dostupné v prostředí WWW volně nebo komerčně, přičemž jsem se zaměřila na informační zdroje z regionu Francie, Kanady, Švýcarska a Belgie. Cílem bylo analyzovat a vyhodnotit je z hlediska jejich důvěryhodnosti, způsobu a kvality zpracování, uspořádání, zpřístupňování a šíření. V rámci přípravy jsem provedla rešerši literatury k tématu a podrobný průzkum informačních zdrojů. Po jejich vyhodnocení jsem přistoupila k výběru konkrétních zástupců a jejich analýze. Jistým východiskem a pomůckou při výběru zdrojů mi byla také studijně rozborová práce s názvem Důvěryhodnost webových informačních zdrojů v medicíně a nástroje pro jejich vyhledávání ve frankofonní oblasti, kterou jsem vypracovala pro předmět Rešeršní strategie a vyspělé metody informační podpory vědy v květnu 2008.

Tato diplomová práce sestává ze dvou hlavních částí rozdělených do šesti kapitol. V teoretické části nejdříve představuje medicínu jako obor a pojednává stručně o její historii. Ve třetí kapitole se již věnuje problematice informací v medicíně, jejich vydavatelům, zpřístupňovatelům a typologii jimi nabízených informačních zdrojů s ohledem na zdroje elektronické. Čtvrtá kapitola pojednává o problematice hodnocení důvěryhodnosti těchto zdrojů.

Jádro práce tvoří druhá, praktická část, ve které jsou po obecném uvedení do problematiky jednotlivých typů plnotextových informačních zdrojů prezentovány výsledky analýz a hodnocení jejich vybraných zástupců. V závěru práce je

provedeno celkové zhodnocení, výsledky jsou vzájemně porovnány a získané poznatky vyhodnoceny.

Pro vypracování této diplomové práce byly použity volně dostupné, v naprosté většině internetové zdroje zabývající se danou problematikou. Diplomová práce byla připravena v souladu s platnými vnitřními předpisy FF UK. Má rozsah 90 stran a 7 stran příloh. Seznam použitých a citovaných zdrojů je uveden v poslední části práce a je vypracován v souladu s normou ISO 690 a ISO690-2. Záznamy jsou seřazeny na první úrovni abecedně podle primární autorské odpovědnosti, na druhé úrovni chronologicky, na třetí úrovni podle názvu. V případě, že nelze určit primární autorskou odpovědnost, jsou dokumenty řazeny podle názvu. Citace v textu jsou vždy zapisovány v hranatých závorkách pomocí prvního údaje záznamu a data vydání (tzv. Harvardský systém).

Za konzultace, cenné rady a připomínky, které mi byly poskytnuty v průběhu zpracovávání této diplomové práce, děkuji vedoucí práce PhDr. Evě Bratkové. Za podnětné připomínky děkuji také Bc. Ondřeji Burskému, Ing. Ondřeji Vaňkovi a MUDr. Jiřímu Havlovi, MSc. Zvláštní poděkování patří také mým rodičům za jejich podporu po dobu celého mého studia.

1 Úvod

V současnosti je internet považován za hlavní zdroj lékařských informací. Protože pro publikování na internetu neexistují žádná závazná pravidla ani systém kontroly, stal se díky neustále narůstajícímu množství dostupných informací jakousi bezdennou studnicí, ve které je obtížné se zorientovat. V podstatě tak zapříčinil změnu paradigmatu od problematiky přístupu k informacím k problematice třídění laviny dostupných informací a efektivního výběru těch relevantních.

Existuje mnoho různých internetových katalogů a vyhledávačů, například Yahoo France (<http://www.yahoo.fr>) a Google (<http://www.google.com>), které je možné za tímto účelem použít. Většina z nich je ale zaměřena všeobecně, neposkytuje koncovému uživateli jasně organizovaný přehled dostupných relevantních informací a neřeší otázku důvěryhodnosti těchto zdrojů, která v medicíně hraje zásadní roli. Za účelem usnadnění vyhledávání relevantních lékařských informací vznikají například oborové internetové portály nebo různé další typy informačních zdrojů jako jsou databáze, digitální knihovny a archivy, systémy pro elektronické zpřístupňování vysokoškolských prací a mnoho dalších. Jejich přínosem pro uživatele je zejména strukturovanost obsahu a možnost využití sofistikovaných vyhledávacích systémů přizpůsobených přímo potřebám konkrétního informačního zdroje. Některé z těchto systémů zpřístupňují pouze bibliografické údaje relevantních dokumentů, jiné uživatelům nabízejí i jejich úplné texty.

Předkládaná diplomová práce se zaměřuje právě na ty typy informačních zdrojů pro obor medicíny, které jsou dostupné v prostředí WWW a zpřístupňují úplné texty ve francouzštině. Sleduje okolnosti jejich vzniku, způsoby jejich získávání, zpracování, archivace, vyhledávání a šíření.

2 Stručné představení oboru medicíny

2.1 Charakteristika oboru

Protože je medicína oborem všeobecně známým, velmi uznávaným a dotýká se našeho každodenního života, většina lidí dokáže relativně přesně vystihnout její podstatu a vytvořit svou vlastní, jednoduchou definici, která se svým smyslem významně neliší od slovníkových nebo encyklopedických výkladů. Například Ottova encyklopedie [*Lékařství*, 1908] obecných vědomostí podává vyčerpávající a stále platný výklad pojmu lékařství: „- v běžném slova smyslu umění, kterýmž vyléčiti lze nemoci, a to především vnitřní, totiž nemoci zachvacující útroby a ústroje, skryté v dutinách a ve hloubi lidského těla. Jisto je, že z tohoto umění léčitelského vyvinuly se veškery obory lékařských věd nynějších postupným zdokonalováním a rozmnožováním poznatků lékařských, zvláště na základě příbuzných věd přírodních, tak že v širším slova smyslu je lékařství soubor věd obírajících se studiem složení a výkonů těla lidského ve stavu zdravém i chorém, jakož i studiem prostředků, jimiž lze chorému tělu zdraví vrátiti.“

Všeobecná encyklopedie Universum [2002] nabízí poněkud širší definici: „- léčení nemocí na základě přírodních věd. Medicína je nauka o zdravém i nemocném člověku, o rozpoznávání nemocí (diagnóza), jejich léčbě i předcházení nemocím (prevence, profylaxe). Zabývá se i vlivem životního a pracovního prostředí na zdraví jakož i aspekty ekonomickými a sociálními“.

Francouzská jazyková verze Wikipedie [*Médecine*, 2008] definuje lékařství jako nauku a vědu, jejímž předmětem je studium lidského těla, jeho normálního fungování (fyziologie), udržování zdraví (profylaxe), dysfunkcí (patologie) a různých prostředků k navracení zdraví (terapie).

Lékaři se stávají absolventi lékařských fakult po získání titulu MUDr. - *Medicinae Universae Doctor*.

2.2 Historie medicíny a vývoj lékařských specializací

Praktická medicína se vyvíjela postupně. Její počátky sahají až do období tzv. prvobytně pospolné společnosti, kdy byla léčba spojována kromě přirozených

léčebných prostředků (voda, teplo, léčivé byliny) také s praktikami náboženskými a magickými. Nemoc byla považována za projev nepřízně bohů či démonů a její léčba ležela v rukou kněží, šamanů a kouzelníků. Náboženský vliv v pojetí léčby nemocí byl uplatňován u všech kulturních národů starověku (Egypt, Asýrie, Babylonie, Indie) kromě Číny. Na přelomu 4.-5. stol. př. n. l. se starořecké lékařství vymanilo z náboženského vlivu. Za zakladatele světského lékařství je považován Hippokrates (asi 460-377 př. n. l.), který nemoc považoval za přírodní jev, který má poznatelné příčiny a následky. Založil proslulou lékařskou školu a je také autorem lékařské přísahy, která klade důraz na morálku a vzdělání lékařů. Ve 2. stol. př. n. l. se proti šíření znalostí řeckých lékařských škol zformovala v Římě silná opozice, která „lékařské řemeslo“ považovala za podřadné a jeho provozování doporučovala svěřovat specializovaným otrokům (*servi medici*). V období římské říše lékařské poznatky sepsal Galenos, osobní lékař císaře Marka Aurelia. Z jeho spisů čerpala medicína v podstatě po celý středověk, kdy byla zcela pod vlivem katolické církve. Po prosazení na univerzitách se medicína stala velmi uznávaným oborem a začaly se také, navzdory odporu církve, provádět pitvy lidských těl. Evropské lékařství bylo také ovlivněno arabským, které vzniklo v 10. stol. a jehož významnými představiteli byli Rhazes (865-925) a Avicenna (980-1037).

Počátky moderního lékařství sahají do období renesance (od 16. stol.). V této etapě se již medicína začala více opírat o přírodovědecké poznatky, zejména biologii, fyziku a chemii. Do dějin se významně zapsal například německý lékař Paracelsus se svou naukou o entích – možných důvodech nemoci, zakladatel moderní anatomie Vesalius nebo francouzský lékař Ambroise Paré – zakladatel moderní chirurgie (1510-1590). V 18. stol. k rozvoji oboru vedly také objevy nových vyšetřovacích metod (poklep a poslech) a vznikaly nové samostatné obory jako např. pediatrie, gynekologie, oftalmologie, a nauky, např. bakteriologie, zejména díky L. Pasteurovi a R. Kochovi (konec 19. stol.). Po objevení rentgenového záření a radia přišly na řadu nové diagnostické a terapeutické metody. Objevy I. P. Pavlova a dalších (I. M. Sečenova, S. P. Botkina) v oblasti centrální nervové soustavy napomohly rozvoji v oblasti fyziologie, neurologie i vnitřního lékařství. Od počátků 20. stol. se jednotlivé lékařské vědy začaly ještě více specializovat, rozvinula se experimentální fyziologie, patologie, farmakologie, mikrobiologie, významným pokrokem se stalo

využití chemoterapie, antibiotik nebo preventivního očkování proti infekčním chorobám.

V současnosti se medicína dělí na obory klinické (např. vnitřní lékařství, chirurgie, neurologie) a teoretické (anatomie, fyziologie, histologie). V posledních desetiletích se medicína stále více opírá o vyspělou techniku, především informatiku a elektroniku, za účelem zpřesňování diagnostiky a terapie [*Lékařství*, 2008].

3 Informace v medicíně

Tvůrci informací v medicíně jsou především výzkumné týmy odborníků (lékařů, biochemiků, chemiků, farmakologů a dalších vědců) pracujících ve výzkumných ústavech, v biotechnologických, ale i jiných laboratořích, v nemocnicích i na univerzitách. Výsledky své práce shrnují a zveřejňují různými způsoby. Komunikace nových poznatků probíhá buď přímo mezi jednotlivými odborníky na pracovištích, nebo na organizovaných odborných setkáních (konferencích, sympóziích). V mnohem větší míře se však lékaři a vědci setkávají s informacemi v psané formě prostřednictvím výzkumných zpráv, různých typů vědeckých článků v časopisech, v konferenčních sbornících nebo v dalších knižních dokumentech.

Oblast lékařských informací zaujímá v dnešním informačním průmyslu relativně velký prostor, jejím vydáváním a zpřístupňováním se zabývá mnoho subjektů. Vydavateli těchto dokumentů bývají buď samotné lékařské či vědecké instituce, v nichž jejich autoři působí, např. *Ústav vědeckých a technických informací (Institut de l'information scientifique et technique, INIST, <http://www.inist.fr>)*, nebo různé odborné společnosti a lékařské asociace, např. *Francouzská urologická asociace (Association française d'urologie, <http://www.urofrance.org>)*. Existuje také řada nakladatelství lékařské literatury či nakladatelství zaměřených na vědeckou literaturu obecně, z nichž některé jsou oficiálními vydavateli časopisů různých odborných společností, např. nakladatelství John Libbey Eurotext (<http://www.jle.com>). O lékařských institucích a nakladatelstvích lékařské literatury ve frankofonním prostředí pojednává podkapitola 2.1.

Uživateli informací v medicíně jsou zejména lékaři, ale také další zdravotničtí profesionálové (fyzioterapeuti, stomatologové, lékárníci, zdravotní sestry) a vědci zabývající se disciplínami souvisejícími s lékařstvím (biochemici, chemici, mikrobiologové, biologové, atd.). Jejich informační potřeby se samozřejmě různí, a to nejen mezi jednotlivými vědními obory (lékař-chemik-biolog), ale také mezi jednotlivými lékaři s ohledem na jejich specializace.

3.1 Vydavatelé a zpřístupňovatelé informací v elektronické podobě

Vedle literatury vycházející v tištěné podobě vychází dnes její velká část i v podobě elektronické. Mnoho nakladatelů tištěných dokumentů se přizpůsobilo narůstajícím požadavkům moderní doby a přišlo s nabídkou souběžně vycházející elektronické verze svých publikací. S tímto trendem se setkáváme zejména u časopisů, stále častěji vyhledávaným zdrojem informací jsou však také elektronické odborné knihy. Některé dokumenty dnes dokonce vycházejí pouze v elektronické formě. Výhodou elektronického publikování je mimo jiné možnost rychlého přístupu k novým informacím. Ve srovnání s tištěnou formou elektronické zpracování umožňuje také rychlejší a efektivnější pořádání i vyhledávání informací a jejich další využití. Přístup k elektronickým publikacím je zajištěn jejich vydavateli většinou online, a to buď zdarma, nebo na komerční bázi. Formy finančního vyrovnání jsou různé, od koupě elektronických knih, přes různé formy předplatného časopisů pro individuální zájemce či celé instituce, až po způsob tzv. *pay-per-view*, tedy platby za zobrazení jednotlivých článků v elektronických časopisech.

Další způsob získání těchto informací představují licence umožňující přístup do databází produkovaných databázovými centry. Pro oblast medicíny jsou to především centra *OVID* a *DIMDI*, nejznámějšími a nejužívanějšími databázemi v medicíně jsou *Index Medicus/Medline*, *EMBASE/Excerpta Medica*, *Current Contents/Life Sciences & Clinical Medicine*, *Biological Abstracts/Biosis* nebo francouzská databáze *Pascal*. Zpřístupňovateli vědecké literatury jsou také tzv. agregátoři dat, mezi něž patří např. *EBSCO* a *ProQuest*. Hlavní předností těchto zprostředkovatelů informací je zejména nabídka přístupu k informacím od více vydavatelů zároveň. Všichni nabízejí uživatelům vždy alespoň bibliografické údaje o požadovaných dokumentech a v některých případech také jejich úplné texty. Elektronická forma publikování umožňuje jejich vydavatelům a zprostředkovatelům nabízet zákazníkům nadstavbové služby jako např. vyhledávání v úplných textech dokumentů, vyhledávání pomocí tezaurů, rozesílání alertů (služeb *SDI - Selective dissemination of information*, výběrové rozšiřování informací) a nakonec jednoduchý přístup k úplným zněním dokumentů (v závislosti na dohodách mezi poskytovatelem a uživatelem).

Orientace v neustále narůstajícím množství dostupných informací, informačních zdrojů a možností přístupu k nim je stále složitější. Spolu s časovou vytížeností příznačnou právě pro lékaře a další vědce v oboru medicíny „nahrávají“ tyto podmínky zprostředkovatelům informací a vzniku různých typů informačních služeb.

Koncoví uživatelé informací tak nejsou nuceni zabývat se problematikou jejich vyhledávání a získávání. Využívají k těmto účelům služeb knihoven či informačních oddělení přidružených ke svému pracovišti, nemocnici či laboratoři, knihoven lékařských fakult nebo velkých vědeckých knihoven a jejich oddělení referenčních a rešeršních služeb. Po vznesení informačního požadavku kompetentní osobě a jeho případné následné úpravě a zpřesnění zájemci obdrží buď rešerši zpracovanou k danému tématu, či vybrané úplné texty dokumentů k prostudování. K tomuto účelu mohou využít také služeb velkých farmaceutických firem, které ze zákona [Association, 2008] musejí poskytovat zdravotnickým profesionálům přesné a relevantní informace o lécích, které prodávají.

3.1.1 Lékařské instituce ve frankofonních zemích

Medicína jako obor je pěstována zejména v akademickém světě, na univerzitách, na lékařských fakultách, v univerzitních nemocnicích a ve výzkumných ústavech typu akademií. Je praktikována také v dalších zdravotnických zařízeních (nemocnicích, klinikách, laboratořích), a to soukromých i státních.

3.1.1.1 Lékařské fakulty

Ve Francii je 41 lékařských fakult, z toho sedm v Paříži, pět fakult je v Lyonu, tři v Bordeaux, další fakulty jsou například v Montpellier, Poitiers, Dijonu, Grenoblu, Marseille, Štrasburku, Toulouse a mnoha dalších velkých městech. Nejstarší a nejproslulejší francouzská lékařská fakulta je na *Univerzitě R. Descartese v Paříži*.

V kanadském Québecu jsou tři lékařské fakulty, na kterých výuka probíhá ve francouzském jazyce (Montréal, Laval, Sherbrook) a pět univerzitních nemocnic. Ve frankofonní valonské části Belgie je pět lékařských fakult (Brusel, Lovaň, Liège, Namur, Mons) a ve Švýcarsku jsou dvě (Ženeva, Lausanne) [Facultés, 2008; Coordonnées, 2008].

Každá lékařská fakulta je spojena s univerzitní nemocnicí (*Centre hospitalier-universitaire, CHU*).

3.1.1.2 Vědecké instituce

Francie

Národní centrum vědeckého výzkumu (*Centre national de la recherche scientifique, CNRS*, <http://www.cnrs.fr/accueil.html>) je největší výzkumnou a vědeckou organizací v Evropě. Její hlavní sídlo je v Paříži, výzkumná střediska jsou však rozeseta po celé Francii a zaměstnávají téměř 26 000 vědců a inženýrů. Pokrývá v podstatě všechny obory lidského poznání od matematiky, fyziky, chemie a dalších přírodních věd, přes vědy o vesmíru, vědy o životním prostředí, inženýrství a informační a komunikační technologie, až po humanitní a sociální vědy. Prostřednictvím bibliografických databází *Pascal* a *Francis* umožňuje *CNRS* přehled o výsledcích svých výzkumů. V odvětví věd o životě (*Science du vivant*) se *CNRS* zabývá několika obory úzce souvisejícími s medicínou – mikrobiologií, farmakologií, imunologií, fyziologií a dalšími [Centre national de la recherche, 2008a, b].

Národní ústav zdraví a lékařského výzkumu (*Institut national de la santé et de la recherche médicale, INSERM*, <http://www.inserm.fr>) je francouzská národní organizace, která byla založena v roce 1964 a dnes funguje pod záštitou francouzského ministerstva zdravotnictví a ministerstva pro výzkum. Je zaměřena na biologický a lékařský výzkum v oblasti veřejného zdraví a pověřena studiem všech typů onemocnění od nejběžnějších až po ty nejvzácnější. Provádí základní a klinický výzkum, také výzkum terapeutický a diagnostický a nakonec výzkum v oblasti veřejného zdraví. Za tímto účelem *INSERM* úzce spolupracuje s dalšími francouzskými vědeckými institucemi a nemocnicemi. 6000 vědeckých pracovníků je zaměstnáno v 330 laboratořích zejména univerzitních nemocnic, v centrech boje proti rakovině, v Pasteurově ústavu, v Ústavu Curie a ve výzkumných střediscích *CNRS*. Jako instituce na světové úrovni spolupracuje ve zmiňovaných vědecko-výzkumných oblastech také s mezinárodní vědeckou komunitou [Institut national de la santé, 2008]. Ve svém elektronickém otevřeném archivu zpřístupňuje články spolupracujících vědců (podrobněji viz kap. 5.3.1).

Jednou z nejdůležitějších institucí spolupracujících s *Insermem* je **Pasteurův ústav** (*Institut Pasteur*, <http://www.pasteur.fr>), soukromá nevýdělečná nadace, která se již od svého založení v roce 1888 v Paříži zabývá prevencí a léčbou zejména infekčních onemocnění (AIDS, malárie, tuberkulóza), vzdělává odborníky a ovlivňuje veřejné zdraví. Provozuje biomedicínské výzkumné centrum zaměřené na imunologii, mikrobiologii a molekulární biologii. V belgickém Bruselu funguje jeho hlavní pobočka (*Département Institut Pasteur*) a na pěti kontinentech se rozkládá Mezinárodní síť Pasteurových ústavů (*Réseau International des Instituts Pasteur*) s 9500 spolupracovníky, což z něj v celosvětovém měřítku činí unikátní instituci. Spřátelenou organizací Pasteurova ústavu je Kanadská nadace Louise Pasteura (*Fondation canadienne Louis Pasteur*) v Montréalu [Institut Pasteur, 2008].

Další ústav spolupracující s *Insermem* je **Institut Curie** (<http://www.curie.fr>). Byl založen Marií Skłodowskou Curie a Claudiem Regaudem v roce 1909 za účelem boje proti rakovině. Funkčně je rozdělen na tři úzce spolupracující části – výzkumné centrum, oddělení přenosu technologií a nemocnici. Výzkumné centrum je jedním z nejdůležitějších center v Evropě zabývajícím se výzkumem rakoviny. Sdružuje na 60 týmů *INSERM* a *CNRS*. Oddělení přenosu technologií zajišťuje rychlé využití nových objevů a inovací v praxi, zabývá se vývojem diagnostických metod a terapie v kancerologii. Nemocnice ústavu jako první aplikuje nové technologie do praxe a zajišťuje jejich šíření na národní i mezinárodní úrovni. Je autoritou zejména v léčbě rakoviny prsu, nádorů u dětí, sarkomů (nádorů pojivové tkáně) a nádorů očí [Institut Curie, 2008].

Belgie

Ústav tropické medicíny prince Leopolda v Antverpách (*L'Institut de médecine tropicale Prince Léopold à Anvers*, <http://www.itg.be/itg>) je akademickou institucí financovanou Ministerstvem vzdělání belgické vlámské komunity. Je známý po celém světě díky svým vzdělávacím programům, lékařskému výzkumu, službám na poli humánní i veterinární medicíny a zdravotní péči, kterou poskytuje v rozvojových zemích [Institut de médecine, 2007].

V belgickém Bruselu jako centru Evropské unie sídlí také evropské zdravotnické instituce. Jednou z nich je **Evropská organizace pro výzkum a léčbu rakoviny** (*European organization for research and treatment of cancer*, <http://www.eortc.be>).

Cílem této mezinárodní nevýdělečné organizace je vývoj, podpora a koordinace výzkumu rakoviny a její léčby a přenášení výsledků výzkumu do klinické praxe. Spolupracuje s 2500 specialisty na 300 pracovištích po celé Evropě. Další mezinárodní organizací sídlící v Bruselu je ***Evropská společnost pro terapeutickou radiologii a onkologii*** (*European society for therapic radiology and oncology*, <http://www.estro.be>) která sdružuje jednotlivce a společnosti zabývající se radioterapií a onkologií, sjednocuje vzdělávání v oblasti kancerologie [La recherche, 2005].

Kanada

Kanadské ústavy zdravotnického výzkumu (*Canadian institutes of health research* *Instituts de recherche en santé du Canada*, <http://www.cihr-irsc.gc.ca/>) jsou hlavní institucí na federální úrovni zodpovědnou za financování kanadského výzkumu ve zdravotnictví. Vznikly v roce 2000 jako autonomní vládní organizace a jejich patronem je *Kanadská rada pro lékařský výzkum* (*Medical research council of Canada*). Jejím cílem je podporovat vznik nových informací a znalostí a jejich aplikaci v praxi. Skládají se z 13 „virtuálních“ ústavů (např. Ústav pro výzkum rakoviny, Ústav genetiky, Ústav pro neurovědy, mentální zdraví a závislosti, Ústav pro výživu, metabolismus a diabetes) společně pracujících na plnění národního programu pro výzkum v oblasti kanadského zdravotnictví. Ústavy sdružují vědce, zdravotnické profesionály, dobrovolníky, vládní organizace v provinciích, mezinárodní výzkumné organizace, průmyslové podniky i pacientské organizace z celé Kanady. Zabývají se výzkumem zejména na poli biomedicínském a klinickém, výzkumem zdravotnických systémů a služeb, faktory sociálních a kulturních služeb a faktory životního prostředí ovlivňujícími zdraví populace [Gouvernement, 2007].

Švýcarsko

Ve Švýcarsku je vědecká spolupráce vyvíjena a koordinována zejména univerzitami a univerzitními nemocnicemi. Jednou z institucí je například ***Švýcarský institut pro experimentální výzkum rakoviny*** (*Institut suisse de recherche expérimentale sur le cancer*, <http://www.isrec.ch>), který je od roku 2008 součástí *Federální polytechnické školy v Lausanne* (*École polytechnique fédérale de Lausanne*). Spolupracuje s řadou dalších národních i mezinárodních organizací zabývajících se onkologií a úspěšně

tak vyplňuje mezeru mezi základním a klinickým výzkumem rakoviny [Institut suisse, c2003].

Kromě svých výročních zpráv a dalších publikací souvisejících s jejich chodem (strategické plány, průvodce, zprávy z konferencí) publikují všechny výše jmenované instituce také výsledky svých výzkumů ve vlastních časopisech nebo v uznávaných mezinárodních lékařských časopisech vydávaných různými nakladateli.

3.1.2 Vydavatelé plnotextových zdrojů

Mezi největší nakladatele lékařské literatury ve frankofonních zemích patří společnost *Elsevier Masson* (<http://www.elsevier-masson.fr/>). Vznikla v roce 2005 sloučením dvou velkých nakladatelských domů *Elsevier France* a *Masson*. Zajišťuje vydávání lékařské a další zdravotnické literatury zejména ve francouzštině, z části i ve španělštině a italštině. Podporuje komunikaci vědeckých informací různými prostředky, spojuje farmaceutické firmy, občanská sdružení a sdružení organizací, zdravotnická zařízení a poskytovatele služeb za účelem sdílení informací. Zajišťuje komunikaci, celoživotní vzdělávání zdravotnických profesionálů a informovanost pacientů. Nabízí také informační brožury a časopisy pro pacienty, organizuje konference, školení v rámci celoživotního vzdělávání, e-learning a zájemcům poskytuje službu e-mailového rozesílání novinek (*newsletters*). Společnost publikuje knihy pro všeobecné i celoživotní lékařské vzdělávání v tištěné i elektronické formě. Mezi monografickými dokumenty vydává také tzv. *Traités EMC*¹, což jsou elektronické interaktivní učebnice. *Elsevier Masson* také vydává lékařské a zdravotnické časopisy, které vznikají ve spolupráci s hlavními francouzskými vědeckými společnostmi, a umožňuje tak přístup k nejnovějším vědeckým poznatkům z různých lékařských specializací pro frankofonní uživatele z celého světa. Jsou určeny kromě lékařů také zdravotním sestřám, lékárníkům, stomatologům, psychologům, biologům a dalším odborníkům. *Elsevier Masson* publikuje přes 120 časopisů a vydává 220 nových knih ročně (zatím vydalo asi 1500 knih) [EM|Consulte, 2008].

---

¹ *Traité EMC* – jednoslovný překlad (*traité* – pojednání, traktát, výklad, učebnice) nevystihuje plně postatu těchto dokumentů. Je ponechán název ve francouzštině, protože jsou *Traité EMC* v další části práce pojednány podrobněji.

Nakladatelství **John Libbey Eurotext** (*JLE*, <http://www.john-libbey-eurotext.fr> nebo <http://www.jle.com/fr/index.md>) vzniklo v roce 1983 a specializuje se na vydávání lékařské a vědecké literatury. Kromě časopisů z oblasti medicíny vydává také časopisy pro odborníky na veřejné zdravotnictví, agronomii a biologický výzkum. Vedle časopisů vydává i knihy (v současné době je to průměrně 60 ročně), zprávy z kongresů, příručky a průvodce pro potřeby praktických lékařů i specialistů. Většina produkce nakladatelství je ve francouzštině, malou část tvoří také knihy a časopisy v angličtině [John Libbey, c2007]. Podrobnější informace o nakladatelství *JLE* viz kapitola 5.7.1.

Ve Švýcarsku se literaturou pro medicínu a zdravotnické obory zabývá například nakladatelství **EMH - Editions Médicales Suisses** (<http://www.emh.ch/>). Vzniklo v roce 1997 v rámci spolupráce *Federace švýcarských lékařů* (*Fédération des médecins suisses*, <http://www.fmh.ch>) a nakladatelského domu *Schwabe* (<http://www.schwabe.ch>). EMH vydalo množství odborných knih a dnes vydává 11 časopisů, z nichž většina vychází jako oficiální časopisy švýcarských lékařských institucí. Zajímavostí je, některé časopisy vycházejí pouze v angličtině (např. *Kardiovaskulární medicína*, *Cardiovascular medicine*), některé mají francouzskou a německou jazykovou mutaci (např. *Primární péče*, *Primary care*) [EMH, c2001]. Švýcarské lékařské fórum (*Forum médical suisse*) obsahuje některé články ve francouzštině, jiné v němčině, v každém čísle v jiném poměru. Většina časopisů vychází v tištěné i elektronické formě, některé jsou dostupné online pouze po zaplacení předplatného, jiné jsou zdarma. Knižní publikace vycházejí pouze v tištěné formě, naprostá většina z nich je v němčině.

Nakladatelstvími s mezinárodní působností jsou například **EM Inter** (*Editions médicales internationales*, <http://www.eminter.fr/>) nebo **Lékařské a vědecké nakladatelství EDK** (*EDK Editions médicales et scientifiques*, <http://www.edk.fr/>), které má pobočky ve Francii a v kanadském Québecu.

3.2 Terminologie a typologie informačních zdrojů

Tato diplomová práce se zabývá analýzou plnotextových informačních zdrojů, bylo by proto vhodné pokusit se o objasnění tohoto pojmu a dalších, které s ním souvisejí. Česká terminologická databáze z oblasti knihovnictví a informační vědy (TDKIV) popisuje **informační zdroj** neboli **informační pramen** (anglicky *information*

resource) jako „*informační objekt, který obsahuje dostupné informace odpovídající informačním potřebám uživatele*“ [CELBOVÁ, 2003]. Může být tištěný, zvukový, obrazový nebo elektronický, tzn. zaznamenaný např. na optickém disku nebo dostupný online. Dalším pojmem, se kterým se v souvislosti s informacemi setkáváme, je pojem **dokument**, kterým se rozumí „*informační pramen tvořený nosičem informací a množinou informací na něm fixovaných a sloužící k přenosu dat v čase a prostoru*“ [MATUŠÍK, 2003b].

Za **plnotextový zdroj** je považován informační zdroj obsahující úplné texty dokumentů. **Úplný text**² (v angličtině psáno *fulltext*, *full-text* nebo *full text*, ve francouzštině *text intégral*) je chápán jako „*úplná verze textového sdělení zpřístupněná při jeho komunikování formou elektronického dokumentu. Obvykle se vymezuje negativně jako protiklad k redukovanému textu nebo k bibliografické informaci o dokumentu*“ [KUČEROVÁ, 2003].

Typologie informačních zdrojů je v této práci pojednána všeobecně, se zřetelem na zdroje, které se mohou vyskytovat v elektronické podobě, potažmo jako plnotextové informační zdroje.

V medicíně se, stejně jako v jiných vědních oborech, objevuje řada různých informačních pramenů. ŠPÁLA [2006] je třídí klasicky do tří skupin na primární, sekundární a terciární. **Primární prameny** dělí dále na standardní a nestandardní, přičemž toto třídění odráží míru obtížnosti přístupu k nim. Mezi standardní se řadí v podstatě všechny typy pramenů, které mají mezinárodní standardní číslo seriálu ISSN (*International standard serial number*), tedy periodika, a dokumenty mající mezinárodní standardní číslo knihy ISBN (*International standard book number*), mezi něž patří monografie, učebnice, příručky, slovníky, encyklopedie, atlasy, adresáře, sborníky, katalogy, tabulky atd. Jako zástupce nestandardního informačního pramene je uváděna šedá literatura³ [ŠPÁLA, 2006].

Mezi **sekundárními informační prameny** jsou uváděny bibliografie, soupisy literatury, rejstříky, indexy, katalogy a databáze a jako zástupce terciárních pramenů poukazuje na bibliografie bibliografií. Se všemi těmito typy dokumentů je možné se

---

² V literatuře je též uváděn termín *plný text*.

³ „*Dokumenty, které nejsou publikovány obvyklým způsobem a nejsou proto dostupné na běžném knižním trhu (např. diplomové a disertační práce, výzkumné zprávy, interní dokumenty, oficiální publikace atd.). Pro vyhledávání a distribuci šedé literatury existující specializované informační systémy*“ [MATUŠÍK, 2003d].

setkat i v oboru medicíny a vedle klasické papírové podoby jsou často dostupné i v elektronické formě.

Hranice mezi typy volně dostupných a komerčních zdrojů není přesně vymezena, některé typy zdrojů se vyskytují na internetu v obou variantách. Ke komerčním zdrojům se řadí zejména bibliografické databáze nebo databáze úplných textů, pro přístup k nim je ve většině případů nutná licence. Avšak další zdroje jako elektronické časopisy, systémy pro zpřístupňování elektronických vysokoškolských prací, digitální archivy a knihovny, jednotlivé knižní dokumenty (sborníky, encyklopedie, slovníky) jsou často dostupné i volně. Za hodnotný zdroj lékařských informací lze považovat také internetové portály nebo institucionální weby, které jsou vždy dostupné volně. Některé z těchto plnotextových informačních zdrojů jsou podrobněji popsány v kapitole 4.

3.2.1.1 Knižní dokumenty a časopisy

Na tomto místě je dobré připomenout zásadní rozdíl mezi časopisy a knihami jako zdroji informací: *„Časopisy jsou typickým zdrojem informací zcela recentních, převážně úzce specializovaných, podrobných, jejichž platnost, hodnověrnost a význam se teprve časem musí potvrdit. Knihy, monografie naopak poslouží jako zdroj ověřených, byť ne zcela čerstvých poznatků“* [ŠPÁLA, 2006].

Knižní dokumenty

Ke **knižním dokumentům** ŠPÁLA [2006] řadí autorské a editorské monografie, sborníky, příručky, učebnice, cvičebnice, učební texty a návody. Mezi **referenční knižní dokumenty** zahrnuje např. slovníky, encyklopedie, biografie, bibliografie, ročenky, adresáře, rejstříky, indexy, tabulky, atlasy, směrnice, normy, pokyny a patenty. Lékařům tyto referenční dokumenty slouží především *„k rychlému ověření složení či účinku léků, příznaků chorob a je provázejících změn biochemických hodnot v krvi či v moči“*. Jejich tištěné formy jsou postupně doplňovány a někdy i plně nahrazovány elektronickými formami, ať už na CD-ROM, nebo online.

Časopisy a časopisecké články

Časopisy jako zdroj nejaktuálnějších informací mají v medicíně stejně jako v řadě dalších oborů zásadní význam. Články v nich obsažené se podle svých obsahových a formálních charakteristik člení do rubrik: předběžná sdělení, krátká sdělení,

původní články, přehledové články, souhrny, dopisy redakci, zprávy/novinky/oznámení, zprávy z jednání společnosti, osobní výročí, úmrtí, recenze knih, odvolání duplicitní publikace (stažené články), historické studie, metaanalytické studie (metaanalýzy), studie založené na důkazech, vzdělávací články, errata⁴, preprinty a separáty [ŠPÁLA, 2006].

Za informačně nejhodnotnější typy časopiseckých článků jsou podle ŠPÁLY [2006] považovány původní články, přehledové články a dopisy redakci.

Původní články (*original papers* nebo *research papers*) obsahují nové, dosud jinde nepublikované výsledky výzkumů, reprezentované kromě textu také tabulkami, grafy a schémata. Popisují nové léčebné postupy s detailními údaji o použitých metodických postupech u konkrétních pacientů. Obsah těchto článků je obvykle dělen na části: abstrakt, úvod do problematiky, materiál a metody, výsledky, diskuse, závěry, poděkování a literatura.

Přehledové články (*review, overview*) shrnují dosavadní poznatky o dané problematice, které čerpají z již dříve uveřejněných primárních zdrojů (obvykle z původních článků), případně bývají kriticky komentované. Obvykle mají alespoň 25 referencí, z nichž část je dílem samotného autora článku jakožto zkušeného odborníka na danou problematiku. Přehledové články jsou vyhledávaným zdrojem právě z důvodu jednoduchosti přístupu k souhrnu relevantních, aktuálních informací o současném stavu znalostí v dané oblasti na jednom místě.

Dopisy redakci (*letter to the editor*) jsou v podstatě krátkými komentáři na články uveřejněné v daném časopise v předchozím čísle. Některé články vyvolávají bouřlivější diskuse, v této rubrice se pak mohou objevit kromě názorů a doplňujících informací dalších odborníků také dodatečná vyjádření autorů původního článku či stanovisko redakce, je-li žádoucí. Důležité je, aby tyto dopisy a celá diskuse následovaly co nejdříve po uveřejnění původního textu. Dopisy redakci v prestižních, impaktovaných⁵ časopisech mají podobnou publikační hodnotu jako původní články v méně významných časopisech. Tato rubrika velkým dílem přispívá k atraktivnosti časopisu pro čtenáře [ŠPÁLA, 2006].

---

⁴ Errata – „seznam autorských nebo tiskových chyb, zjištěných po vytištění publikace, a jejich oprav, dodatečně vytištěný a obvykle na samostatném lístku vloženém do publikace“ [CELBOVÁ, 2003].

⁵ Impaktovaný časopis - časopis hodnocený tzv. impakt faktorem, což je číslo, které udává průměrný počet citací, uváděných časopisem v běžném roce, na články, publikované časopisem ve dvou letech předcházejících [ŠVEJDA, 2003].

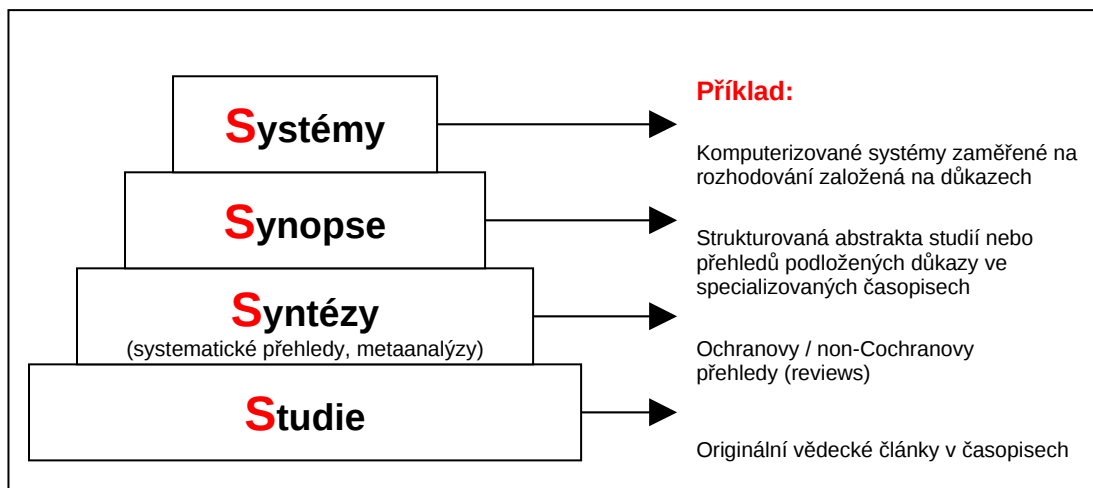
Velmi hodnotným typem článků jsou také **preprinty** (*pre-prints*), předběžné dokumenty zpřístupňující určité dílo nebo jeho zkrácenou verzi před jeho připravovaným oficiálním vydáním či zveřejněním [MATUŠÍK, 2003c].

3.2.2 Specifické zdroje a typy dokumentů v lékařství

3.2.2.1 Zdroje pro EBM

Medicína založená na důkazech neboli *Evidence based medicine* (EBM) je podle definice D. SACKETTA [1996] „*vědomé, zřetelné a soudné používání nejlepších současných důkazů při rozhodování o péči o jednotlivé pacienty.*“ Za důkazy pro takové klinické rozhodování jsou považovány informační prameny vycházejí z výsledků lékařských výzkumů a klinických studií prováděných na velkém vzorku pacientů, případně ze souhrnů více studií (meta-analýz) či kritického zhodnocení vybraných prací kombinovaných s individuálními charakteristikami pacienta. Těmto pramenům je přidělována hodnota podle důležitosti a četnosti a podle ní jsou hierarchicky seřazeny. Jako pomůcka pro znázornění této hierarchie bývá používána Haynesova pyramida (viz obr. 1) [JAROLÍMKOVÁ, 2004].

Základními informačními prameny EBM jsou různé typy původních (originálních) studií, které jsou publikovány v odborných časopisech a prezentují výsledky klinického a laboratorního výzkumu. Informace v nich obsažené jsou dále zpracovávány do syntéz (systematických přehledů a metaanalýz). Uživatelé lékařských informací se s nimi mohou opět setkávat v odborných časopisech, dalším zdrojem těchto informací je např. *Cochranova databáze systematických přehledů* (*Cochrane database of systematic reviews*). Součástí těchto syntéz tvoří zpravidla také doporučení pro praxi nebo pro výzkum. Abstrakta systematických přehledů a studií z odborných časopisů jsou dále shrnuta ve formě synopsí a nejvýše v hierarchii důkazů stojí počítačové systémy, které spojují synopse zabývající se stejným určitým klinickým problémem. Syntézy, synopse a systémy vznikly přímo pro potřeby EBM [JAROLÍMKOVÁ, 2004].

Obr. 1: Haynesova pyramida [JAROLÍMKOVÁ, 2004]

Zdroji pro EBM z frankofonní oblasti jsou např. *Kanadský portál vzorových praktik* (*Portail canadien des pratiques exemplaires*, http://cbpp-pcpe.phac-aspc.gc.ca/index_f.cfm) nebo úzce zaměřený projekt knihovny lékařské fakulty v belgickém městě Liège *EBM - nádorové ukazatele u rakoviny prostaty* (*EBM - marqueurs tumoraux du cancer de la prostate*, <http://www.ebm.lib.ulg.ac.be/prostate/index.htm>).

3.2.2.2 Lékařská doporučení

Dalším typem dokumentu, se kterým se jinde než v oblasti medicíny nesetkáme, jsou **lékařská doporučení** (také nazývaná lékařské směrnice, pokyny, klinické pokyny, klinické protokoly, pokyny pro klinickou praxi, anglicky *guidelines*, *medical guidelines*, *clinical guidelines*, *clinical protocol*, *clinical practice guideline*, francouzsky *recommandations*). Jejich cílem je vést k určení správné diagnózy, stanovení kritérií sledování diagnózy, managementu a léčby v konkrétních oblastech lékařské péče a tvoří rovněž velmi obsáhlou skupinu dokumentů [Medical guideline, 2008].

Zdravotnická péče založená na těchto směrnicích je záležitostí poměrně novou, její základy vznikly v 90. letech v USA. Obvykle jsou směrnice připravovány různými národními či mezinárodními lékařskými asociacemi a na lokální úrovni pak mohou být dále upravovány.

V dnešním moderním pojetí jsou lékařské směrnice založeny na vyšetření, zkoumání aktuálních důkazů v paradigmatu medicíny založené na důkazech (EBM). Obsahují

usnesení (*consensus statement*), stručně identifikují, shrnují a hodnotí nejlepší důkazy a nejaktuálnější data o prevenci, diagnóze, prognóze, způsobech léčby (včetně dávkování léčiv), zabývají se možnými riziky a prospěchem léčby (*risk/benefit*) a efektivitou nákladů na léčbu (*cost-effectiveness*). Také definují nejdůležitější otázky spojené s klinickou praxí a berou v úvahu všechna možná rozhodnutí (*decision making*) a jejich výsledky. Některé směrnice obsahují přesné algoritmy, podle kterých by se lékaři měli řídit, jiné pro usnadnění rozhodování uvádějí více možných alternativ léčby rozdělených do skupin.

Jejich dodatečným cílem je standardizovat lékařskou péči, zvýšit její kvalitu, snížit některá možná rizika a dosáhnout co nejlépe rovnováhy mezi efektivitou, přesností, citlivostí léčby atd. [Medical guideline, 2008].

Lékařská doporučení bývají publikována v tištěné podobě i elektronicky, a to především v lékařských časopisech vydávaných jednotlivými odbornými společnostmi. Jejich elektronické verze jsou také shromažďovány v různých specializovaných internetových databázích nebo na stránkách jednotlivých lékařských asociací. Jako příklad lze uvést americké *Národní informační středisko lékařských doporučení* (*National guidelines clearinghouse*, <http://www.guideline.gov/>), francouzskou *Vyšší zdravotnickou autoritu* (*Haute autorité de santé*, HAS, <http://www.has-sante.fr/>) nebo *Francouzskou mikrobiologickou společnost* (*Société française de microbiologie*, <http://www.sfm.asso.fr/>). Z českých zdrojů je to pak např. sekce *Léčebné standardy* na webových stránkách *České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně* (<http://www.cls.cz/seznam-doporucenych-postupu>).

Dělení lékařských doporučení podle CISMeF

K vyhledávání lékařských doporučení ve francouzštině je možné použít Katalog a rejstřík frankofonních lékařských webových stránek *CISMeF* (<http://www.cismef.org/>, viz kap. 5.2.1). Ten dělí doporučení následovně: doporučení pro veřejné zdravotnictví, doporučení pro pacienty, doporučení pro zdravotnickou politiku a doporučení pro praxi. Doporučení pro praxi dále rozlišuje na lékařská usnesení, usnesení formalizovaná experty a doporučení pro klinickou praxi, jejichž samostatnou podskupinu tvoří doporučení pro správné užívání léčiv.

Lékařská usnesení (*medical consensus*) jsou obecná sdělení, týkající se nejaktuálnějších lékařských znalostí, která jsou obecně přijata na základě důkazů a znalostí reprezentativní skupiny expertů v konkrétním oboru medicíny. Jejich hlavním cílem je vést lékaře k nejlepšímu možnému způsobu diagnostikování a léčby konkrétní nemoci a pomoci mu s rozhodováním. Obsah usnesení by měl být považován za směrodatný a autoritativní [Consensus, 2008].

Lékařská usnesení vznikají mnoha způsoby, nejčastěji na základě diskusí vyvolaných mezi experty, např. na konferencích či na jiných setkáních v rámci různých lékařských sdružení. Tak jako se posouvá dopředu výzkum a léčba, posouvá se také vývoj usnesení, která musejí být pravidelně přehodnocována, aktualizována či nahrazována.

Od lékařských směrnic se usnesení liší svou formou a potřebou častých aktualizací. Usnesení shrnují nejnovější informace z nedávných či právě probíhajících lékařských výzkumů a po vyhodnocení se dostávají do běžné lékařské praxe. Na rozdíl od směrnic nenabízejí žádné algoritmy, rozhodnutí o používaných metodách závisejí na cenách léčby, dostupnosti technologií a dalších okolnostech [Consensus, 2008].

3.2.2.3 Informace o léčivech

K dalším informačním zdrojům určeným výhradně pro medicínu, patří produktové monografie, souhrny údajů o přípravcích a příbalové letáky k lékům.

Produktové monografie jsou specifickým druhem vědeckého dokumentu obsahujícím všechna známá fakta o léčivu bez jakýchkoli propagačních informací. Popisují vlastnosti, indikace, podmínky použití léčivého přípravku a podávají další odpovědi na možné otázky vztahující se k jeho optimálnímu, bezpečnému a efektivnímu užití. Zahrnují přesné informace o terapeutické a farmakologické klasifikaci, kontraindikacích, bezpečnostních opatřeních, nežádoucích účincích, lékových interakcích, dávkování a způsobu podání, informují o příznacích a způsobech ošetření při předávkování, informují o způsobu uskladnění, laboratorních výsledcích, farmakologii, toxikologii, mikrobiologii, klinických případech, podávají instrukce nutné pro speciální zacházení s přípravkem, varování, informace pro spotřebitele-pacienta, odkazy na literaturu. Produktové monografie jsou vydávány ke všem léčivým výrobkům při prvním uvedení na trh. Úplné texty produktových monografií bývají dostupné v databázích léčivých přípravků, např.

v kanadské Databázi farmaceutických výrobků (*Base de données sur les produits pharmaceutiques*, BDPP, <http://www.hc-sc.gc.ca/dhp-mps/prodpharma/databasdon/index-fra.php>, viz kap. 5.5.1) nebo na webových stránkách farmaceutických firem [HAVEL, 2008].

Ve všech jazycích Evropské unie, tedy i ve francouzštině nebo češtině, jsou na webových stránkách *Evropské lékové agentury EMEA (European medicines agency*, <http://www.emea.europa.eu>) dostupné úplné texty **souhrnů údajů o přípravcích** (anglicky „*summary of product characteristics*“ – SPC, francouzsky „*résumé des caractéristiques du produit*“ – RCP). Tyto dokumenty jsou vytvářeny pro každou lékovou formu přípravku (např. tablety, krém, gel, sprej, injekční suspenze), který vstoupí na trh. Mají typicky strukturovaný obsah rozdělený do deseti částí, obsahujících kromě základních informací o názvu, lékové formě a složení také všechny klinické, farmakologické a farmaceutické údaje a údaje týkající se registrace přípravku. Lze říci, že souhrn údajů o přípravku je jakýmsi shrnutím nejpodstatnějších informací z produktové monografie.

V abecedním seznamu *Evropských veřejných hodnotících zpráv EPARs (European public assessment reports*, <http://www.emea.europa.eu/htms/human/epar/a.htm>) je možné kromě SPC vyhledat také **příbalové informace/letáky**⁶ (v angličtině označované jako „*package leaflet*“, ve francouzštině „*notice*“), což jsou dokumenty sloužící k rychlému poskytnutí základních informací o jednotlivých přípravcích. Tyto letáky bývají kromě dostupnosti na internetu součástí každého balení léku. Souhrny údajů o přípravcích a produktové monografie jsou určeny lékařům a farmaceutům. Každý lékař by měl být seznámen se souhrny údajů o všech přípravcích, které předepisuje. V elektronické verzi jsou úplné texty SPC k dispozici na internetu, na webových sídlech farmaceutických firem (např. <http://www.astrazeneca.ca/fr/products>) nebo na vyžádání. Všechny typy dokumentů týkající se informací o léčivech lze vyhledat také na portálu *CISMeF*.

3.2.3 Zdroje netextových dokumentů v medicíně

Velkou skupinu informací v lékařství tvoří informace obrazové, mezi něž vedle klasických atlasů a databází obrázků patří také výsledky rozličných zobrazovacích

---

⁶ Příbalové letáky jsou primárně určeny pacientům. Jejich kvalita a obsah je tomu přizpůsoben a srozumitelnost lidem bez lékařského vzdělání bývá testována.

metod, např. echokardiografie, endoskopie, koloskopie, tomografie, radiografie, mamografie atd., *CISMeF* jich rozlišuje několik desítek. Netextové informace a zdroje však již nejsou předmětem této diplomové práce.

4 Důvěryhodnost informačních zdrojů v medicíně

Hodnocení důvěryhodnosti informací na internetu hraje obecně velmi důležitou úlohu. Pro publikování na internetu neexistují žádná závazná pravidla a počet informačních zdrojů neustále narůstá. V dnešní době, kdy vytvoření webové prezentace je tak snadné, že ji může vytvořit téměř kdokoli a navíc anonymně, je hodnocení důvěryhodnosti nutností. Tím spíše právě v oboru lékařských a zdravotnických informací, kde nesprávné posouzení důvěryhodnosti zdroje může mít nedozírné následky [DARMONI, 2005b].

Hodnocením důvěryhodnosti a kvality informací se zabývají ve světě různé projekty. Nejstarším a nejpoužívanějším kodexem etičnosti a důvěryhodnosti informací vztahujících se k medicíně a péči o zdraví pro internetové zdroje je *HONcode*, který funguje od roku 1996. Je určen jak široké veřejnosti, tak tvůrcům (provozovatelům) webových sídel. Webové stránky, které splňují jeho kritéria, mají jako indikátor důvěryhodnosti logo HONcode. *Mezinárodní Nadace HON (Health on the net foundation, Nadace Zdraví na síti, <http://www.hon.ch/>)* je známá po celém světě svými průkopnickými snahami na poli informační etiky ve zdravotnictví [Health on the net, 2006].

Problematikou hodnocení kvality a důvěryhodnosti lékařských a zdravotnických informací se zabývá také například *Česká společnost zdravotnické informatiky a vědeckých informací (ČSZIVI, <http://www.medinfo.cz/>)*, která na svých webových stránkách uvádí kritéria pro hodnocení zdravotnických webových zdrojů. V přehledu norem⁷ uvádí a představuje některé známé směrnice (př. *EC quality criteria for health related websites*), certifikační authority (např. již zmíněný *HONcode* nebo *MedCIRCLE*) a hodnotící služby (př. *Collaboration for internet rating, certification, labelling and evaluation of health information*) [Kritéria, 2008].

Ve Francii se definováním kritérií kvality lékařských a zdravotnických informací zabývá několik projektů a organizací, např. *Virtuální frankofonní lékařská univerzita (Université médicale virtuelle francophone, UMVF, <http://www.umvf.prd.fr/>)*, Vyšší

⁷ Kritéria hodnocení WWW. In *Česká společnost zdravotnické informatiky a vědeckých informací* [online]. Praha : ČSZIVI, c2003-2008 [cit. 2008-02-29]. Dostupný z WWW: <http://www.medinfo.cz/oblasti/metodologie-kvalita/kriteria-hodnoceni-www.php>.

zdravotnická autorita (Haute autorité de santé, HAS, <http://www.has-sante.fr/>) nebo *Centrale Santé*. Poslední jmenovaná organizace vytvořila pro hodnocení frankofonních lékařských webových stránek kritéria nazvaná *Net Scoring* [DARMONI, 2005b]. Pravidla jsou určena primárně pro hodnocení francouzských zdrojů, protože berou v potaz jejich specifika, ale mohou být samozřejmě jako pomůcka použita k hodnocení jakýchkoliv medicínských zdrojů. Jejich doporučeními se při výběru řídí také *CISMeF* (viz kap. 5.2.1).

4.1.1 Net Scoring

Celý název projektu zní *Net Scoring : kritéria kvality zdravotnických informací na internetu*. Jeho tvůrci jsou členové *Centrale Santé*, což je otevřené profesní uskupení *Asociace absolventů École Centrale Paris*, zaměřené na zdravotnické a biotechnologické inženýrství.

Doporučená měřítka jsou určena jak pro veřejnost k usnadnění orientace v informačních zdrojích, tak pro tvůrce frankofonních webových stránek se zdravotnickou tematikou, ke zlepšení jejich kvality [DARMONI, 2005b]. Existují ve třech verzích: pro širokou veřejnost (k hodnocení stránek širokou veřejností), pro profesionály (k hodnocení editory a webmastery) a pro pokročilé profesionály (pro editory, webmastery a vedení společností, které stránky provozují). Více podrobností je dostupných na stránkách projektu⁸.

Zdravotnické internetové zdroje jsou zde široce definovány jako jakékoliv stránky nebo dokumenty, jejichž předmětem je lidské zdraví nebo zahrnující výrobky či služby se zdravím spojené. První verze vznikla již na konci roku 1997. Hodnocení je aplikovatelné na stránky internetové i intranetové, přičemž pod pojmem „internetové stránky“ jsou myšleny nejen webové stránky, ale také elektronická pošta, e-mailové konference (*listserv*), novinky (*news*) a chaty [DARMONI, 2005b].

4.1.1.1 Kritéria hodnocení

Bylo definováno 49 kritérií rozdělených do osmi kategorií: důvěryhodnost, obsah, odkazy, design, interaktivita, kvantitativní aspekty, etičnost a přístupnost. Každému

---

⁸ *Net Scoring* [online]. [2003] [cit. 2008-05-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.netscoring.com>>.

kritériu byla přisouzena míra důležitosti (zásadní, důležité a okrajové) a bylo ohodnoceno bodově. Celkový počet dosažitelných bodů je 312. Právě důvěryhodnost zdroje je jedním z hlavních měřítek, a proto je ohodnocena až 99 body. Dále se hodnotí obsah stránek v rozmezí 87 bodů, další kritéria jsou ohodnocena maximálně 45 body.

Co se týká **hodnocení důvěryhodnosti stránek**, měl by uživatel vzít v potaz následující hlediska [DARMONI, 2005b]:

- Zdroj informací je nejdůležitějším kritériem hodnocení, a přesto je někdy jeho přesná identifikace obtížná. V prostředí medicíny jsou nejdůvěryhodnější informace od jednotlivých lékařů a dalších zdravotnických profesionálů nebo jejich organizací. Za nejdůvěryhodnější jsou považovány lékařské fakulty. Internetové zdroje by měly obsahovat buď jméno, logo a reference na instituci nebo jména a tituly autorů, a to nejen na úvodní stránce.
- Měla by být posouzena také dostupnost informací o finančních zdrojích a zajištění nezávislosti stanovisek autorů. Je potřeba odlišit kontext například u reklamy na produkt farmaceutické firmy a studie zabývající se léčbou určité specifické choroby. S tímto aspektem souvisí také finanční motivace autorů nebo konflikty zájmů. Jsou obtížně zjištělné, ale například sponzorování soukromou firmou ještě nemusí znamenat snížení důvěryhodnosti informací. Finanční zdroj by měl být v nejlepším případě jasně deklarován již na úvodní stránce a detailněji představen v dalším, samostatném dokumentu.
- Na každé důvěryhodné webové stránce by mělo být snadno zjištělné datum vytvoření, datum poslední aktualizace, případně poslední verze.
- Velmi důležité, ale zároveň těžko měřitelné či posouditelné je hodnocení pertinence a užitečnosti (prospěšnosti) stránky. Proto *Net Scoring* [DARMONI, 2005b] tento problém řeší tím, že je hodnotí nepřímou, a to na základě všech ostatních kritérií, které zahrnuje. Vysoké procento stránek se zdravotnickým obsahem tomuto kritériu neodpovídá. Jsou to zejména stránky zaměřené na obchod a marketing, protože jejich politika je založená na jiných hodnotách.
- Co se týká ověřitelnosti zodpovědnosti za formu a obsah webových stránek, situace je opět nesnadná, jelikož internet jako takový žádnou jejich kontrolu

nenañizuje. Tvůrci *Net Scoringu* [DARMONI, 2005b] však doporučují, aby si každá instituce prezentující své webové stránky vytvořila systém řízení jejich kvality, a to jak po stránce formální, tak i obsahové a jména zodpovědných osob by měla být na stránkách snadno vyhledatelná.

- Na úvodní stránce by měla být viditelná informace, pro jakou cílovou skupinu uživatelů jsou stránky určeny a jakým způsobem je umožněn přístup k jejich obsahu. Pokud jsou určeny zdravotnickým profesionálům, mělo by být uvedeno pro kterou konkrétní skupinu. Také je nutná informace o omezeních přístupu k obsahu (např. poplatky, registrace apod.).
- Dalším hlediskem k posouzení je kvalita jazyka (gramatika a pravopis) nebo kvalita překladu. Jejich nevalná úroveň může indikovat méně důvěryhodné zdroje.
- Posledním kritériem hodnocení důvěryhodnosti je přítomnost metadat. Tvůrci *Net Scoringu* [DARMONI, 2005b] zastávají názor, že kvalita popisu zahrnutého v metadatech je odrazem kvality informací zobrazených na stránkách a nepřesnosti v použití klíčových slov svědčí o amatérství tvůrců stránek. Důkazem kvality stránek je také popis zdrojů s využitím metadatového standardu Dublin Core⁹ nebo klasifikace zdrojů podle předmětových hesel MeSH (*Medical subject headings*) či předmětových hesel Kongresové knihovny [DARMONI, 2005b].

Dalších sedm kritérií, které *Net Scoring* posuzuje, je uvedeno v Tab. 2 v příloze.

---

⁹ Dublin Core – metadatový standard pro popis elektronických informačních zdrojů, díky své jednoduchosti a univerzálnosti se používá i v dalších oblastech.

4.1.2 Závěr

Existující řada směrnic a doporučení pro správné hodnocení kvality informací na internetu je známkou faktu, že tento problém je a nadále bude hojně diskutován. Protože internet jako médium nepodléhá žádné kontrole důvěryhodnosti obsahu, zejména v oblasti lékařských informací se to může jevit jako nebezpečí. Znamé indikátory kvality nebo důvěryhodnosti jsou zajisté důležitým vodítkem při orientaci v informačních zdrojích, uživatel by se však neměl spoléhat pouze na ně, ale také na svůj zdravý rozum a osobní zkušenost.

5 Typy plnotextových informačních zdrojů a jejich zástupci

V této kapitole jsou prezentovány výsledky analýzy a hodnocení vybraných reprezentantů jednotlivých typů plnotextových zdrojů z oboru medicíny. Jedná se o zdroje z regionu Francie, Kanady a Švýcarska zpřístupňující různé typy dokumentů ve francouzštině - webový portál, digitální archiv, digitální knihovna, elektronický systém pro zpřístupňování disertačních prací, databáze zpřístupňující úplné texty a elektronický časopis. Jednotlivé dílčí části pojednávají nejdříve o typu daného informačního zdroje v obecných souvislostech, dále je podrobně analyzován jeden konkrétní zástupce se zaměřením na základní charakteristiku, důvěryhodnost, prezentaci jeho vlastního obsahu, uspořádání, možnosti vyhledávání, zpřístupňování a šíření těchto zdrojů směrem k uživatelům.

5.1 Metodika výběru zdrojů pro analýzu

Protože tato diplomová práce je zaměřená na plnotextové zdroje dostupné v prostředí WWW, byl pro prvotní orientaci využit vyhledávač *Google* (<http://www.google.com>) a digitální archiv *PubMed Central* (<http://www.pubmed.gov/>). V prostudované literatuře zabývající se tématem získávání lékařských informací¹⁰ je jako hlavní zdroj a zprostředkovatel lékařských informací ve francouzštině uváděn *Katalog a rejstřík frankofonních lékařských webových stránek CISMef* (*Catalogue et index des sites médicaux francophones*), který obsahuje nejen konkrétní úplné texty dokumentů z oblasti medicíny, ale především odkazuje na další důležité a kvalitní informační zdroje a systémy zpřístupňující informační zdroje ve francouzštině. Tento portál se tedy stal odrazovým můstkem pro výběr jednotlivých reprezentantů plnotextových zdrojů, pomohl řešit zejména otázku posuzování jejich důvěryhodnosti a sám se stal předmětem analýzy.

---

¹⁰ DARMONI, S, et al. 2002. CISMef-patient: a French counterpart to MEDLINEplus. *Journal of Medical library association*, 2002; roč. 90, č. 2, s. 248–253. Dostupný také z WWW:

<<http://www.pubmedcentral.nih.gov/articlerender.fcgi?artid=100773>>.

COURTIAL, F. 2000. Sources et utils d'information en santé et réseaux documentaires.

Documentaliste – Science de l'information. 2000, vol. 37, n° 1, s. 58-60. Dostupný také z WWW:

<http://www.adbs.fr/uploads/docsi/114_fr.pdf>.

K podrobné analýze byly vybrány informační zdroje, jejichž provozovatel sídlí na území Francie, Kanady, Švýcarska nebo Belgie a obsahují v převážné většině francouzsky psané dokumenty, jsou důvěryhodné (splňují kritéria hodnocení podle *NetScoring* a odkazuje na ně portál *CISMeF*) a mají zajímavý systém vyhledávání nebo nabízejí speciální služby uživatelům.

5.2 Portály

Webové portály zpočátku fungovaly jako online služby poskytující přístup k webu, mezi prvními byl například portál *America OnLine (AOL)* [*What is web portal*, 2006]. Dnešní portály se většinou transformovaly z tradičních vyhledávačů (search engines), které tvoří jednu z jejich nejdůležitějších součástí. Podle *TDKIV* [CELBOVÁ, 2003] jsou portály sídla, která poskytují „širokou škálu služeb a informací, často s možností jejich přizpůsobení uživateli podle osobních potřeb a zájmů. Jejich nabídka zahrnuje především vyhledávání webových informačních zdrojů a dokumentů, freemilovou službu, denní zpravodajství, mapy, vyhledávání kontaktních informací na osoby i firmy...“, apod.

Vedle internetových portálů, jako jsou například *Altavista* nebo frankofonní *Francité* (<http://www.francite.com>) nebo *Toile du Québec* (<http://www.toile.com>), které provozují internetový vyhledávač a katalogy odkazů pro „běžné vyhledávání“ na internetu, existují také oborově profilované portály. Jejich nabídka služeb je sice užší než u všeobecných portálů, zato však jsou velmi cenným zdrojem informací při vyhledávání, zejména pro méně zkušené uživatele internetu, právě proto, že shromažďují informační zdroje zaměřené na určitou tematickou oblast [Internetový portál, 2008]. Jako příklad tematického portálu pro medicínu byl vybrán portál *CISMeF*.

5.2.1 Portál CISMeF

Katalog a rejstřík frankofonních lékařských webových stránek CISMeF (Catalogue et index des sites médicaux francophones) funguje jako brána k nejdůležitějším a nejkvalitnějším informačním zdrojům z oblasti zdravotnických disciplín a lékařských věd ve francouzštině na internetu (obr. 2). Je přístupný na dvou URL adresách (<http://www.chu-rouen.fr/CISMeF>) nebo (<http://www.CISMeF.org>).

Obr. 2: Úvodní stránka portálu CISMef

Projekt *CISMef* byl započat v roce 1995 v **Centru rouenských univerzitních nemocnic** (*Centre hospitalier universitaire de Rouen - Hôpitaux de Rouen*, www.chu-rouen.fr). Od roku 2007 je tým *CISMef*, v jehož čele stojí S. J. Darmoni, složen ze skupiny jedenácti odborníků z oborů lékařského knihovnictví, lékařské informatiky, počítačové vědy a pracovníků výzkumu. Od konce roku 1998 je financován *Univerzitní agenturou frankofonie* (*Agence universitaire de la francophonie*, AUF)¹¹ v rámci programu *Frankofonní virtuální univerzita* (*Université virtuelle francophone*, UVF) [DARMONI, 2007a].

Hlavní myšlenkou *CISMef* je pomáhat zdravotnickým profesionálům zorientovat se při vyhledávání informací a získat přehled o dostupných informačních zdrojích a jejich kvalitě, protože zejména pro začátečníky je obtížné ji hodnotit. Rovněž portál usnadňuje a urychluje uživatelům práci tím, že odděluje informace pro zdravotnické profesionály od těch pro širokou veřejnost a pacienty. Jeho hlavními součástmi jsou vyhledávač *Doc'CISMef*, katalogy a rejstříky, jejichž funkce a možnosti budou podrobněji popsány v následujících kapitolách.

¹¹ AUF – světová síť zhruba 660 institucí z celého světa založená v roce 1961 v kanadském Montréalu. Jejím účelem je podpora spolupráce a solidarity zejména vzdělávacích a výzkumných institucí ve francouzsky mluvících zemích [Agence, 2008].

5.2.1.1 Indexace a třídění zdrojů

Hlavní cílovou skupinu uživatelů *CISMeF* původně tvořili pouze lékaři, později také další zdravotničtí profesionálové. Zdroje pro ně jsou shromážděny v sekci *Správné praktiky CISMeF (CISMeF bonnes pratiques)* a jsou zaměřené zejména na oblast medicíny založené na důkazech (*Evidence Based Medicine, EBM*) a různá praktická doporučení a usnesení z konferencí (*Recommandations et consensus*). Později se portál zaměřil i na studenty medicíny, pro něž nabízí výukové zdroje tříděné v sekci *Výuka a vzdělávání (Enseignement et éducation)*, která spolupracuje s **Virtuální frankofonní lékařskou univerzitou (UMVF)**. Poslední, relativně novou cílovou skupinu uživatelů tvoří pacienti a široká veřejnost, pro něž je určena sekce *CISMeF-pacient (CISMeF-patient)*.

Každý internetový zdroj zařazený a indexovaný v *CISMeF* odpovídá kritériím kvality informací o zdraví, které jsou shrnuty v dokumentu s anglickým názvem *Net Scoring* [DARMONI, 2005b] a *Kodexu chování pro internetové stránky se zdravotnickými informacemi HON (Health On the Net Code of Conduct)* [Health on the net, 2006].

Sbírka zdrojů v katalogu a rejstříku *CISMeF* je pravidelně kontrolována a aktualizována. Hlavním cílem je zajistit jejich vysokou kvalitu, a to s využitím řízených slovníků a podrobné indexační struktury vhodné pro pokročilé vyhledávání a prohlížení [DARMONI, 2007a]. K 14. 4. 2008 počet indexovaných informačních zdrojů dosáhl 43 057, přičemž týdenní přírůstek je průměrně 80 zdrojů.

K automatické indexaci jsou používány metody zpracování přirozeného jazyka (*Natural Language Processing, NLP*), *K*-nejbližší soused¹² (*K-Nearest Neighbour, KNN*) a další algoritmy. Úrovně indexace se odvíjejí zejména od důležitosti a hodnotnosti zdrojů. První úroveň, tzv. *Jádro-CISMeF (Core-CISMeF)*, znamená úplnou ruční indexaci (například směrnice, usnesení, doporučení) a tvoří asi 43 % všech zdrojů. Druhá úroveň, tzv. „hlídané zdroje“ (*Supervised resources*), jsou redakcí ohodnoceny jako méně důležité než zdroje první úrovně a jsou tedy indexovány automaticky s následnou kontrolou lékařským knihovníkem (např.

---

¹² NLP (*Natural language processing*) – řeší problémy zpracování psaného textu; KNN (*K-nearest neighbour*) - metoda strojového učení, algoritmus založený na paměti, jehož základní myšlenkou je, že zhodnocené případy analogií mohou pomoci řešit současný případ [SERRANO, TOMEČKOVÁ, ZVÁROVÁ, 2006].

technické zprávy, výukové materiály na národní úrovni, informace pro pacienty od lékařských specialistů) a představují cca 12 % zdrojů. Na třetí úrovni jsou zcela automaticky indexované zdroje, tvořící asi 45 % celkového počtu. Sem patří např. webové stránky patientských sdružení nebo výukové materiály na úrovni jednotlivých lékařských škol.

Výběr zdrojů do sbírky *CISMeF* probíhá z části automaticky, denně jsou kontrolovány frankofonní katalogy a vyhledávače *Carrefour*, *Ecila*, *Eureka*, *Francite*, *Nomade*, *Toile du Québec*. Zájemci o zařazení do katalogu mohou zaslat e-mail nebo vyplnit elektronický formulář, přičemž *CISMeF* preferuje akvizici webových sídel institucí a vědeckých společností.

Všechny internetové zdroje (webová sídla, stránky a dokumenty) zahrnuté do *CISMeF* jsou tříděny tematicky, abecedně podle přiřazených předmětových hesel MeSH nebo podle typu obsažených dokumentů.

5.2.1.2 Metadatové formáty

K organizování lékařských informačních zdrojů používá *CISMeF* standardní nástroje: řízený slovník zahrnující tezaurus MeSH a několik sad metadat včetně metadatového formátu Dublin Core¹³ a dalších formátů pro třídění zdrojů. Jedním z nich je metadatový formát pro popis výukových zdrojů *IEEE 1484 Learning Object Metadata (LOM)*, dalším je jazyk pro popis a hodnocení zdravotnických informací *HIDDEL (Health Information Disclosure, Description and Evaluation Language)*, který je užíván jak poskytovateli lékařských informací, tak i jinými subjekty a je rozvíjen v rámci projektu *MedCERTAIN*¹⁴ [DARMONI, 2007a].

Aby *CISMeF* odpovídal běžně používaným standardům pro práci s metadaty klíčovými pro zpětné vazby a zpřesňování vyhledávání, používá rozšiřitelný značkovací jazyk XML (*eXtended Markup Language*) a rámec pro popis zdrojů RDF (*Resource Description Framework*) jako obecný mechanismus pro zápis metadat [DARMONI, 2005].

---

¹³ Zdroje *CISMeF* jsou popsány následujícími metadaty v rámci Dublin Core: název, autor nebo tvůrce, předmět a klíčová slova, popis, datum, typ zdroje, formát, identifikátor a jazyk (*CISMeF*, 2007).

¹⁴ *MedCERTAIN – (CERTification and Rating of Trustworthy and Assessed health Information on the Net)* - certifikace a hodnocení důvěryhodnosti a zdravotnických informací na síti.

5.2.1.3 Terminologie CISMef

Základní referenční nástroj pro indexaci a vyhledávání lékařských informací *Terminologie CISMef* v zásadě vychází z tezauru MeSH. Její základ tvoří deskriptory MeSH (v *CISMef* terminologii ztotožňované s klíčovými slovy), kvalifikátory a doplňkové chemické termíny. K nim jsou připojeny metatermy, terminologie typů zdrojů, terminologie farmakologických účinků a vyhledávací strategie.

Tezaurus MeSH je v projektu používán, protože odpovídá potřebám lékařských knihoven a je mezi zdravotnickými profesionály velmi známý. V *CISMef* jsou používány jeho dvě jazykové verze - anglická a francouzská¹⁵. *Terminologický server CISMef MeSH (CISMef MeSH Terminology Server)* je také jazykovým nástrojem pro přístup do systému *PubMed Central*¹⁶.

Deskriptory (klíčová slova, *mots clés, mc*) pocházejí z tezauru MeSH, z *Rodinného slovníku lékařských přípravků (Vidal de la famille)*, z databáze *Orphanet* a z glosářů *Národní federace center boje proti rakovině (Federation nationale des centres de lutte contre le cancer)* a *Švýcarské ligy proti rakovině (Ligue suisse contre le cancer)*.

Kvalifikátory (*qualificatifs, qu*) jsou obecné pojmy sloužící k upřesňování klíčových slov.

Doplňkové chemické termíny (*termes chimiques supplémentaires, sc*) jsou termíny MeSH, které nemají status deskriptoru a korespondují s názvy chemických látek. Na rozdíl od klíčových slov nejsou organizovány hierarchicky, ale díky „mapování“ MeSH mohou být spojovány s klíčovými slovy nebo s farmakologickými účinky. V současnosti jich je asi 170 000.

Terminologie typů zdrojů (*type de ressource, tr*) je užívána pro upřesnění povahy informačních zdrojů (webových stránek nebo elektronických dokumentů). Zahrnují typy lékařských publikací podle tezauru MeSH, omezené na internetové zdroje.

---

¹⁵ Francouzská verze tezauru MeSH byla vytvořena ve spolupráci francouzského centra *MEDLARS* a Národního ústavu zdraví a lékařského výzkumu *INSERM*.

¹⁶ *PubMed Central* - digitální archiv Amerického zdravotnického institutu (*U. S. National Healthcare Institute, NIH*, <http://www.pubmedcentral.nih.gov/>).

Deskriptory, kvalifikátory a typy zdrojů lze vybrat z abecedních nebo hierarchických seznamů.

Metatermy seskupují deskriptory, kvalifikátory a typy zdrojů, které jsou spojeny se stejnou biologickou nebo lékařskou specializací, a umožňují tak vyhledat skupiny dokumentů jedné specializace. Je jich 112 a fungují jako tematický rejstřík.

Terminologie farmakologických účinků (*actions pharmacologiques, ap*) může korespondovat s deskriptory nebo doplňkovými chemickými termíny, což umožňuje vyhledání všech termínů MeSH, které mají stejný farmakologický účinek.

Vyhledávací strategie (*stratégies de recherche, sr*), které je možné vybírat z abecedního seznamu, jsou „předpřipravené“ dotazy pro dosažení optimálních výsledků vyhledávání termínů, které v *CISMeF* nemají platný ekvivalent. Např. termín „*insulinothérapie*“ je interpretována jako deskriptor „*insuline/usage thérapeutique.mc*“ [THIRION, 2008b].

Každý deskriptor, kvalifikátor, typ zdroje, metaterm nebo vyhledávací strategie odkazuje na stránku, která nabízí záznamy odpovídajících dokumentů řazené abecedně podle názvu dokumentů (viz obr. 3).

association professionnels santé

- **ATP** - Association des Techniciens de Dialyse
[présentation, les formations, offres d'emploi, bulletin d'adhésion, demande d'infos, assistance technique France ; ville : Compiègne ; langue : français ; format : html ; accès : gratuit ; non parrainé ; visité le : 21/02/2008].
mots clés : **dialyse rénale*
type : **association professionnels santé*
- **RDPLF** - Registre de Dialyse Péritonéale de Langue Française
[présentation, liste des participants, charte, publication du [Bulletin de la Dialyse Péritonéale](#) disponible en depuis le volume 5 n°2 septembre 1995, informations utilitaires ; pays : France ; langue : français ; format : html ; acc 21/02/2008].
mots clés : **dialyse rénale ; insuffisance rénale chronique*
type : **association professionnels santé*
- **SFAV** - Société Française de l'Abord Vasculaire
[présentation, adhésion, agenda, publications, liens ; pays : France ; ville : Paris ; langue : français ; format : html ; accès : gratuit ; visité
mots clés : **dialyse rénale ; association professionnels santé ; intervention chirurgicale vasculaire ; association professionnels santé*
type : **association professionnels santé*

enseignement et éducation

- **Evaluation de l'hémofiltration et l'hémodiafiltration avec production en ligne du liquide de substitution (rapport)** - étude d'évali technologique
[Site éditeur [HAS](#) Haute Autorité de santé ; introduction, généralités, principes et état des lieux de la dialyse avec pr substitution, aspects organisationnels et réglementaires, évaluation technique, résultats cliniques, analyse annexes ; [synthèse](#) ; 86 pages ; pays : France ; langue : français ; format : html, pdf, zip ; accès : gratuit ; non parrainé ; daté de 21/09/2007].
mots clés : *coût et analyse coût ; *dialyse rénale ; *dialyse rénale /économie ; dialyse rénale /effets indésirables ; évaluation méthodes ; hémofiltration ; *insuffisance rénale chronique /thérapie*
type : **évaluation technologique ; *lecture critique d'article ; *rapport technique ; résumé*

Obr 3: Deskriptor „dialyse rénale“ (dialýza) - odkazy na zdroje - profesionální zdravotnické organizace a výukové zdroje

5.2.1.4 Způsoby vyhledávání

V grafickém menu na úvodní stránce v je pole vyhledávače *Doc' CISMeF* a vedou odtud odkazy, které jsou rozděleny podle způsobu vyhledávání a podle cílové skupiny uživatelů (viz obr. 4).

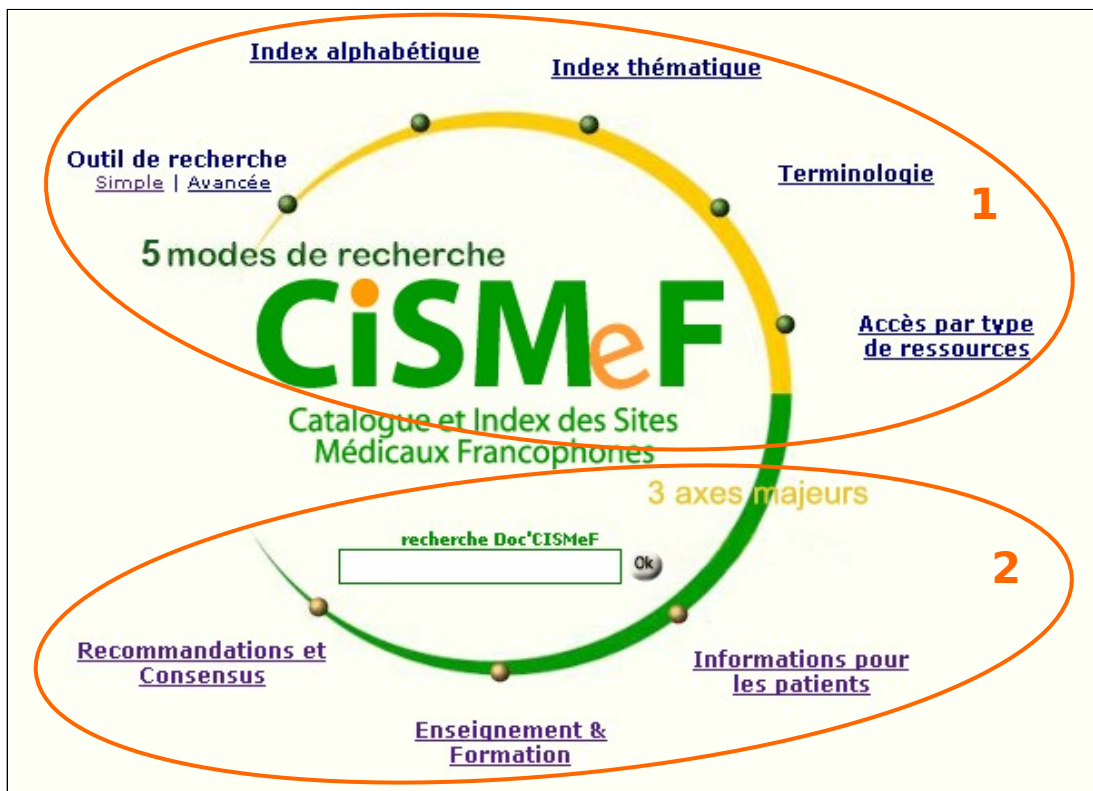
CISMeF nabízí 5 způsobů vyhledávání (*5 modes de recherche*):

- Vyhledávání (jednoduché a pokročilé) (*Outil de recherche - simple/avancée*)
- Abecední rejstřík (*Index alphabétique*)
- Tematický rejstřík (*Index thématique*)
- Terminologie
- Přístup podle typu zdroje (*Accès par type de ressource*)

Podle cílových skupin dělí informace na 3 hlavní směry (*3 axes majeurs*):

- Informace pro pacienty (*Informations pour les patients*)
- Vzdělávání a výuka (*Enseignement & formation*)
- Doporučení a usnesení (*Recommandations et consensus*)

S použitím pole vyhledávače *Doc' CISMeF* dostupného z úvodní stránky je možné vyhledávat ve všech zdrojích najednou, bez rozlišení uživatelského určení. Údaje o něm jsou pak dostupné ve výsledných záznamech dokumentů. Portál *CISMeF* umožňuje však také oddělené vyhledávání pomocí výběru určité uživatelské sekce. Označení na úvodní stránce portálu se však s názvy uživatelských sekcí neshodují - vedou do sekcí s názvy *Správné praktiky CISMeF (CISMeF bonnes pratiques)* určené zdravotnickým profesionálům, *Virtuální frankofonní lékařská univerzita (UMVF)* určené studentům medicíny a *CISMeF-pacient (CISMeF-patient)*.

Obr. 4: Vyhledávač a odkazy pro různé způsoby vyhledávání a možnosti prohlížení (oranžovými elipsami označeno dělení na moduly vyhledávání (oblast 1) a cílové skupiny uživatelů (oblast 2))

Kromě jednoduchého a pokročilého způsobu vyhledávání lze na portálu *CiSMeF* použít také vyhledávání booleovské a vyhledávání „krok za krokem“.

Jednoduché vyhledávání (*Simple*) nabízí formulář, ve kterém je možné zadat požadovaný termín (slovo nebo slovní spojení) a vybrat, které údaje o zdrojích chce uživatel v záznamech zobrazit - popis, umístění v hierarchii, název zdroje, typ zdroje, klíčová slova, adresa URL a jejich kombinace. Pro dosažení nejlepších výsledků vyhledávání je doporučeno používat klíčová slova MeSH, a to ve francouzštině nebo v angličtině. Systém však dokáže vyhledávat i termíny zapsané foneticky (automaticky je opravuje)¹⁷ a vyhledává tvary jednotného i množného čísla. Ke každému poli je k dispozici nápověda.

¹⁷ např. foneticky zapsaný termín „*alzaîmer*“ – systém vyhledá záznamy zdrojů obsahujících slovo „*Alzheimer*“.

	accès thématique	<input type="text"/>	☒ majeur
<input type="text" value="ET"/>	mot-clé MeSH	<input type="text"/> abandon des études abandon traitement	☒ explosion ☐ majeur
<input type="text" value="ET"/>	qualificatif	<input type="text"/>	☒ explosion ☐ majeur
<input type="text" value="ET"/>	type de ressources	<input type="text"/>	☒ explosion ☐ majeur
<input type="text" value="ET"/>	<input type="text" value="tous les champs"/>	<input type="text"/>	☒ explosion
<input type="text" value="ET"/>	<input type="text" value="tous les champs"/>	<input type="text"/>	☒ explosion
<input type="text" value="ET"/>	<input type="text" value="tous les champs"/>	<input type="text"/>	☒ explosion
Limitations de la recherche :		☐ recommandations	☐ niveau de preuve
		☐ ressources pédagogiques 	
		☐ documents concernant les patients 	
De :	<input type="text"/>	A :	<input type="text"/>
Affichage	<input type="text" value="notice abrégée"/>	Réponses/page	<input type="text" value="20"/>
		Trié par	<input type="text" value="date"/>
<input type="button" value="Lancer la recherche"/>		<input type="button" value="Effacer la recherche"/>	

Obr. 5: Doc'CISMeF avancée - formulář pro pokročilé vyhledávání

V pokročilém vyhledávání (*Avancée*) je možné zapisovat hledané termíny do formuláře (viz obr. 5) s využitím booleovských operátorů (ET, OU, SAUF - AND, OR, NOT). V předdefinovaných polích je nutné vybírat z rolovacích nabídek. Další tři pole jsou volitelná. Je také možné vybrat, pro jakou cílovou skupinu uživatelů jsou zdroje určeny. Dále lze omezit hledání na dokumenty, které obsahují hledané slovo jako hlavní téma zdroje nebo pouze ty zdroje, ve kterých je hledané slovo přesně v zadaném tvaru nebo i v odvozeninách (př. *colite* / *rectocolite* / *entérocolite*). Pro zobrazení výsledku uživatel klikne na tlačítko Lancer la recherche. Effacer la recherche vyčistí formulář.

Možnost booleovského vyhledávání (*Booléenne*) nabízí jednoduchý formulář s jedním řádkem, do kterého je nutno zapisovat dotaz s použitím booleovských operátů a kódů polí (z dostupného seznamu). Kódy označují jednotlivá pole, ve

kterých má být termín vyhledáván a zapisují se za tečkou¹⁸. Operátory je možné zapisovat v angličtině AND, OR, NOT nebo ve francouzštině ET, OU, SAUF. Dotazy lze také kombinovat pomocí závorek. Další pomůckou je nahrazování jednoho písmene kdekoliv ve výrazu otazníkem „?“ nebo nahrazování několika písmen ve výrazu hvězdičkou „*“. Vyhledávání s výběrem a ručním zapisováním např. typu zdroje je řešeno poněkud neprakticky – nutností zadat celý název typu zdroje (př. *résumé des caractéristiques du produit.tr*). Další pokročilé metody vyhledávání, např. pro chemické látky, lze nastudovat v dostupném manuálu [THIRION, 2008b].

Využití vyhledávání krok za krokem (*Pas à pas*) umožňuje vkládání jednotlivých parametrů dotazu postupně se zobrazením počtu záznamů splňujících daný parametr a jejich následným kombinováním podle uvedeného vzoru (#1 et #2). Prohlédnout si záznamy je možné po kliknutí na tlačítko *Afficher* (viz obr. 6).

Numéro de requête	Historique de votre requête	Nombre de résultats	Résultats
#1	atlas (type de ressource)	23	<input type="button" value="afficher"/>
#2	dermatologie (mot clé)	148	<input type="button" value="afficher"/>
#3	(atlas.tr) et (dermatologie.mc)	5	<input type="button" value="afficher"/>
<p>Veillez sélectionner une liste ou index :</p>			<input type="text" value="Année d'étude"/> <input type="button" value="lister"/>
<input type="text" value="rentrez ici votre requête sous la forme #1 et #"/> <input type="button" value="ajouter"/> 			

Obr. 6: Zadávání dotazu krok za krokem. Vyhledávání atlasů dermatologie

5.2.1.5 Prohlížení výsledků

V dotazovacích formulářích ke každému typu vyhledávání je možné počet výsledných záznamů omezit časově („od-do“), zvolit počet zobrazovaných výsledných záznamů dokumentů na stránce a způsob třídění - podle data, názvu, typu zdroje nebo země. Zkrácené záznamy se řadí podle výskytu hledaného termínu – nejdříve záznamy obsahující hledaný termín v názvu, pak v jiném poli záznamu

¹⁸ př. články v periodikách pojednávající o dávkování aspirinu: “*aspirine.sb ET dose.ti ET article de périodique.tr*”.

a nakonec v úplných textech dokumentů. Záznamy obsahují stručný popis, informaci o typu zdroje, klíčová slova a URL adresu (viz obr. 7).

6. **Diabète insulino-dépendant (Le) - [2008]**

[Site éditeur : Intégrascal]
qu'est-ce que le diabète sucré ? Pourquoi ? Quels symptômes et quelles conséquences ? quelques chiffres quand faire attention ? comment améliorer la vie scolaire des enfants malades ? l'avenir [France]
mots-clés : *diabète de type 1; *intégration scolaire enfants handicapés;
▶▶
types : *information patient et grand public; *matériel enseignement;
accès : <http://www.integrascal.fr/fichemaladie.php?id=2>
autre accès : <http://www.integrascal.fr/listemaladie.php>
:
fiche
pédagogique <http://www.integrascal.fr/fichepedago.php?id=8>

Obr. 7: Zkrácený záznam

Kliknutím na obrázek s lupou se otevře rozšířený záznam (*Notice Doc'CISMeF*) s informacemi o cílové skupině čtenářů, jazyku, zemi původu, způsobu přístupu, formátu, datu vložení a podrobně též o kvalitě dokumentu a jeho původci. U nových dokumentů však toto zpracování ještě často chybí, dokumenty nejsou podrobně popsány.

Vedle nalezených záznamů *CISMeF* nabízí přímý přechod k vyhledání stejného klíčového slova v systémech *PubMed*, *INTUTE*, *Google Custom Search*, *Virtuální frankofonní lékařská univerzita (UMVF)*, *Entrez* nebo *NLM Gateway*. Systém rovněž nabízí možnost vyhledání zdrojů se související tematikou (např. k tématu cukrovka 2. typu nabízí další témata - hyperglykémie, diabetická noha, diabetické koma, dieta atp.)

5.2.1.6 Závěr

Velkou výhodou portálu *CISMeF* je implicitní výběrovost zdrojů a jistota nalezení pouze těch kvalitních, navíc doplněných informacemi o cílové skupině uživatelů. Dalším kladem je možnost vyhledávání ve francouzštině i v angličtině. *CISMeF* nabízí spoustu možností, ve kterých je zpočátku těžké se zorientovat. Vyhledávání není úplně intuitivní, portál však nabízí ke každému způsobu srozumitelnou nápovědu. Informační specialisté ocení zejména široké možnosti pokročilého a booleovského vyhledávání. Grafická podoba je místy nepříliš zdařilá - některá zobrazení výsledků jsou psána příliš drobným písmem, jeho velikost je však možné

změnit nastavením prohlížeče. Portál je vhodný spíše pro pokročilé uživatele a informační specialisty.

5.3 Digitální archivy

Dalším typem elektronických zdrojů, a to nejen ve frankofonní oblasti, jsou digitální archivy. Ty mohou být z geografického hlediska mezinárodní, národní nebo lokální (institucionální) a z hlediska oborového univerzální, víceoborové nebo oborové. V posledních letech se dostávají do popředí zájmu zvláště elektronické archivy s otevřeným přístupem (angl. *Open Access*), a to v oblasti přírodních, humanitních i sociálních věd. Umožňují trvalý a bezplatný přístup k elektronickým dokumentům, zejména úplným textům, které uživatelé mohou libovolně využívat – číst, tisknout, stahovat, ukládat nebo sdílet [BRATKOVÁ, 2006]. Autoři dokumenty do repozitářů archivů ukládají sami a sami je také opatřují metadaty (bibliografickými údaji a abstrakty). Mohou to být články z konferenčních sborníků či časopisů, a to jak před recenzním řízením (tzv. preprinty), tak i články již recenzované a publikované (tzv. postprinty) a jejich aktualizace a obměny [BRATKOVÁ, 2003a].

Dále jsou rozšířeny systémy elektronických archivů pro uchovávání a zpřístupňování vysokoškolských kvalifikačních prací, zejména disertačních a diplomových, např. francouzský systém disertačních prací *TEL* (*Thèses-en-ligne*, <http://tel.archives-ouvertes.fr/>), který je součástí polytematického otevřeného archivu *HAL*.

Jako příklad digitálního archivu byl vybrán institucionální archiv *INSERM*.

5.3.1 Archiv Inserm

Digitální archiv *Národního ústavu zdraví a lékařského výzkumu INSERM*¹⁹ (*Institut national de la santé et de la recherche médicale*) je možné vyhledat buď jako součást webových stránek ústavu *INSERM* (<http://www.hal.inserm.fr/>, viz obr. 8), nebo na stránkách polytematického archivu *HAL* (<http://hal.archives-ouvertes.fr/INSERM/fr/>, viz obr. 9), který tvoří součást portálu *Otevřené archivy* (*Archives ouvertes*)²⁰ (<http://www.archives-ouvertes.fr/>). Obě verze archivu se

¹⁹ Zkratka jména se na stránkách ústavu i v elektronickém archivu vyskytuje ve formách *INSERM* i *Inserm*.

²⁰ Portál *Otevřené archivy* (*Archives ouvertes*, <http://www.archives-ouvertes.fr/>) sdružuje francouzské výzkumné a vzdělávací instituce za účelem podpory a vývoje polytematického *Otevřeného archivu*

částečně liší, nabízejí odlišné možnosti prohlížení rejstříků a vyhledávání a nejsou totožné ani obsahově.

The screenshot shows the HAL-Inserm website interface. At the top, there is a navigation menu with 'Accueil', 'Déposer', 'Consulter', 'Rechercher', and 'Services'. Below the menu, the main heading is 'HAL-Inserm'. The central text describes the platform as a scientific work deposit and consultation platform. It lists submission options: 'Pour un premier dépôt, inscrivez-vous...' and 'Vous êtes déjà inscrit, authentifiez-vous...'. There are also links for 'Présentation générale de HAL-Inserm', 'aide à l'utilisation de HAL-Inserm', and 'Editorial dans Inserm Actualités (mai 2006)'. On the left side, there are four news items: 'L'ANR incite les chercheurs à intégrer leurs publications dans HAL', 'Voir les articles de HAL reversés dans PubMed Central', 'Nouveau site Archives-ouvertes.fr', and 'Séminaire de formation à HAL-Inserm'. On the right side, there are statistics: 'Contact' (hal-inserm@inserm.fr), 'Nombre de documents' (2569), and 'Nombre de documents avec texte intégral' (1197). Below these are 'Les 5 derniers dépôts' with titles like 'CD36 Deficiency Leads to Choroidal Involution via COX2 Down-Regulation in Rodents' and 'Adipose tissue transcriptomic signature highlights the pathological relevance of extracellular matrix in human obesity'.

Obr. 8: Úvodní stránka institucionálního archivu INSERM na webových stránkách INSERM

Verze **institucionálního archivu HAL-Inserm** dostupná na doméně **INSERM** obsahuje 2 727 bibliografických záznamů dokumentů, z nichž však pouze 1 263 odkazuje na úplné texty. Druhá verze, **archiv Inserm** na stránkách **polytematického otevřeného archivu HAL** (dále **AO HAL-Inserm**), obsahuje pouze 1 499 záznamů dokumentů²¹, přičemž většina z nich obsahuje odkaz na úplný text uložený v archivu většinou ve formátu PDF. Jako celkový přehled o možnostech obou verzí archivu poslouží tabulka (Tab. 1), do které je pro srovnání zařazen také polytematický otevřený archiv HAL jako celek (**AO HAL**), a to se všemi možnostmi vyhledávání a prohlížení rejstříků, které nabízí.

(Archive ouverte) [Archives-ouvertes.fr, 2008].

²¹ Číselné údaje o počtech dokumentů v obou archivech jsou z 5. 4. 2008.

INSERM ccsd

Consultation Rechercher

1418 articles - 8 notices [english version]

.. Consultation > Liste des documents ..

1418 documents classés par : Date

1 · 2 · 3 · 4 · 5 · 6 · 7 ...

Low medically certified sickness absence among employees with poor health status predicts future health improvement: the Whitehall II study.
Kivimäki M., Ferrie J., Shipley M., Vahtera J., Singh-Manoux A., Marmot M., Head J.
Occup Environ Med 65, 3 (2008) 208-10 [inserm-00222720 – version 1]

Do workers with self-reported symptoms have an elevated risk of developing upper extremity musculoskeletal disorders three years later?
Desoatha A., Roquelaure Y., Evahoff B., Chastang J.-F., Cyr D., Lederc A.
Occup Environ Med 65, 3 (2008) 205-7 [inserm-00222067 – version 1]

Abnormal reactions to environmental stress in elderly persons with anxiety disorders: Evidence from a population study of diurnal cortisol changes.
Chaudieu I., Beluche I., Norton J., Boulenger J.-P., Ritchie K., Ancelin M. L.
Journal of Affective Disorders 106, 3 (2008) 307-13 [inserm-00194081 – version 1]

CD36 Deficiency Leads to Choroidal Involution via COX2 Down-Regulation in Rodents.
Houssier M., Raoul W., Lavalette S., Keller N., Guillonnet X., Baragatti B., Jonet L., Jeanny J.-C., Behar-Cohen F., Coceani F. et al
PLoS Medicine 5, 2 (2008) e39 [inserm-00258554 – version 1]

Traction pattern of tumor cells
Ambrosi D., Duperray A., Pascheola V., Verdier C.
[hal-00256642 – version 1] (15/02/2008)

The Tangle of Nuclear Receptors that Controls Xenobiotic Metabolism and Transport: Crosstalk and Consequences.
Pascussi J.-M., Gerbal-Chaloin S., Duret C., Dajjat-Chavanieu M., Vilarem M.-J., Maurel P.
Annual Review of Pharmacology 48 (2008) 1-32 [inserm-00162144 – version 1]

Role of the cytoskeleton in flow (shear stress)-induced dilation and remodeling in resistance arteries.
Henrion D., Loufrani L.
Medical & biological engineering & computing (2008) epub ahead of print [inserm-00250143 – version 1]

Obr. 9: Úvodní stránka archivu INSERM na stránkách otevřeného archivu HAL

	HAL-Inserm	AO HAL	AO HAL-Inserm
Počet záznamů dokumentů	2 727/1 263	---	1 499
Vyhledávání			
Jednoduché	✓	✓	✓
Pokročilé	✓	✓	✗
V úplných textech	✗	✓	✗
Podle identifikátoru	✓	✓	✗
TEL	✓	✓	✗
Prohlížení rejstříků			
Podle oborů	✓	✓	✓
Podle data	✓	✓	✓
Podle typu dokumentu	✓	✓	✓
Seznam dokumentů	✗	✓	✓
Posledních 30 uložených dok.	✓	✓	✗
Podle sbírky	✓	✓	✗
PubMed Central	✓	✗	✗

Tab. 1: Porovnání funkcí v archivech: HAL-Inserm a AO-HAL jako součást Archives Ouvertes

Archiv AO HAL-Inserm nabízí pouze možnost jednoduchého vyhledávání. Institucionální archiv HAL-Inserm na doméně INSERM však kromě toho nabízí také vyhledávání pokročilé, vyhledávání podle identifikátoru a vyhledávání v rámci elektronického archivu disertačních prací TEL.

Obě verze archivu nabízejí způsoby prohlížení rejstříků podle oborů, podle data a podle typu dokumentu. Archiv *HAL-Inserm* umožňuje navíc prohlížení posledních 30 uložených dokumentů a prohlížení podle sbírek a *AO HAL-Inserm* nabízí prohlížení seznamu všech vložených dokumentů.

Institucionální archiv *HAL-Inserm* jako jediný nabízí přímý přístup k vyhledávání dokumentů v systému *PubMed Central*. Pro podrobnější popis byl zvolen archiv na doméně *INSERM* (viz dále).

Otevřený archiv HAL

Otevřený archiv *HAL* (*HyperArticles en Ligne*, <http://hal.archives-ouvertes.fr/>, viz obr. 26 v příloze) je digitální systém, který zpracovává, uchovává a šíří elektronické dokumenty z různých oblastí lidského poznání včetně lékařství. *HAL* byl vyvinut **Centrem pro přímou vědeckou komunikaci CCSD** (*Centre pour la communication scientifique directe*, <http://www.ccsd.cnrs.fr/>) a od roku 2001 zajišťuje spolupráci mezi francouzským **Národním centrem pro vědecký výzkum CNRS** a **Národním ústavem pro výzkum v informatice a automatizaci INRIA** (*Institut national de recherche en informatique et en automatique*). Jeho cílem je zkvalitňovat proces šíření informací z oblasti výzkumu a zjednodušit dostupnost vědecké produkce. Je zaregistrován v hnutí *OAI* (*Open archive initiative*) a dokumenty v něm uložené jsou okamžitě, trvale a zdarma dostupné vědcům na celém světě [*HAL-Inserm*, 2004]. Od roku 2004 funguje v upravené verzi *HAL 2.0*. Dílčí archivy v něm vznikaly postupně, kupříkladu archiv *HAL-Inserm* je naplňován od ledna 2006.

Důvěryhodnost tohoto otevřeného archivu není potřeba zpochybňovat vzhledem k instituci, ke které náleží.

Charakteristika archivu HAL-Inserm

Webové stránky institucionálního archivu *HAL-Inserm* (<http://www.hal.inserm.fr/>) jsou přístupné ve francouzské a anglické jazykové verzi a naprostá většina záznamů a úplných textů je v angličtině²². V modulu vyhledávání systém odkazuje na portál disertačních a habilitačních prací *TEL*, který obsahuje záznamy výhradně francouzsky psaných dokumentů. Archiv obsahuje 2 727 bibliografických záznamů

---

²² Např. dokumentů v angličtině obsahujících v abstraktu výraz *rakovina prsu* (*breast cancer*) je 96, ve francouzštině (*cancer du sein*) jsou pouze dva (6. 4. 2008).

dokumentů, z nichž 1 263 odkazuje na úplné texty, a to buď uložené přímo v digitálním archivu (většinou ve formátu PDF) nebo v systému *PubMed Central*.

Text uložený do institucionálního otevřeného archivu *HAL-Inserm* musí být výsledkem dosaženého výzkumu v dané vědecké oblasti. *HAL* je otevřeným archivem s tzv. auto-archivací, registrovaní autoři své dokumenty do archivu vkládají sami, na svou zodpovědnost a dle svého uvážení. Příspěvky jsou na serveru uloženy trvale a je jim přidělena stabilní adresa URL [*Guide*, 2008]. Autorskou základnu archivu tvoří vědci z ústavu *Inserm* i ze spolupracujících institucí z celého světa. Více podrobností o ukládání a využívání otevřených archivů *HAL* je možné se dočíst v online *Průvodci ukládáním a správným využíváním HAL*²³ nebo v instruktážní prezentaci dostupné z úvodní stránky archivu (*Aide à l'utilisation de HAL-Inserm*).

5.3.1.1 Prohlížení rejstříků

Způsob vyhledávání označovaný jako Prohlížení rejstříků (*Consultation*)²⁴ nabízí několik možností prohlížení:

- Podle oborů (*Par domaine*)
- Posledních 30 uložených dokumentů (*Les 30 derniers dépôts*)
- Podle roku publikování (*Par date de publication*)
- Podle typu publikace (*Par type de publication*)
- Podle sbírek (*Par collection*)
- PubMed Central
- Disertační práce TEL (*Les thèses TEL*)

Kliknutím na položku prohlížení podle oborů se uživateli nabídne seznam 37 lékařských specializací. Po kliknutí na některou z nich se zobrazí seznam zkrácených záznamů odpovídajících dokumentů.

Vybere-li si uživatel položku prohlížení podle sbírek, nabídne mu archiv seznam 11 lékařských výzkumných ústavů a laboratoří, které jsou součástí nebo spolupracují²⁵ s ústavem *INSERM*. Kliknutím na některý z nich se zobrazí stránka, na

²³ *Guide du dépôt et du bon usage de Hal*. [online]. Villeurbanne : Centre pour la Communication Scientifique Directe, c2004-2008 [cit. 2008-03-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.ccsd.cnrs.fr/spip.php?rubrique15>>.

²⁴ *Consultation* – česky *konzultace*. Funkce zahrnuté v tomto modulu jsme v češtině zvyklí označovat termínem *prohlížení rejstříků*.

²⁵ Např. Pasteurův institut.

keré je uveden údaj o počtu článků (*articles*) a počtu bibliografických záznamů (*notices bibliographiques*) ve sbírce. Sbíрка každého ústavu nabízí jinou kombinaci možností prohlížení rejstříků, většinou jsou to některé z následujících: seznam všech dokumentů (článků), seznam dokumentů podle typu, seznam disertací, seznam podle roku, oboru, jména autora, laboratoře nebo posledních vložených dokumentů. Např. Laboratoř lékařské etiky a soudního lékařství (*Laboratoire d'ethique médicale et médecine légale*) umožňuje prohlížení seznamu článků podle názvu, podle jména autora článku, podle oboru, roku nebo typu dokumentu.

U prohlížení rejstříků podle typu publikace je možné vybírat ze 14 typů, mezi nimi např. články z časopisů s/bez recenzního řízení, vědecká díla, kapitoly z vědeckých děl, disertační práce nebo příspěvky z konferencí. Drtivou většinu obsahu archivu tvoří články z vědeckých časopisů s recenzním řízením (*Articles dans des revues avec comité de lecture*, 2 425 z celkového počtu 2 557), ostatní typy jsou zastoupeny nejvíce 50 dokumenty.

Posledními možnostmi jsou prohlížení rejstříků podle data publikování, vytvoření nebo vložení a prohlížení posledních 30 uložených dokumentů.

5.3.1.2 Dotazové vyhledávání

Vyhledávání dokumentů v digitálním archivu *HAL-Inserm* je zajímavé díky svému netradičnímu řešení. Systém neumožňuje používání zástupných znaků ani zápis kombinovaných dotazů do jednoho řádku s pomocí booleovských operátorů. Nabízí však možnosti, které jejich funkce částečně nahrazují.

V režimu jednoduchého vyhledávání (*Recherche simple*) je možné vyhledávat buď podle slova nebo sousloví se standardně nastaveným operátorem AND²⁶. V rolovací nabídce je možné zvolit druh selekčního údaje, ve kterém se zadaný termín může vyskytnout: název dokumentu, jméno autora, rok vydání nebo vytvoření, jméno pracoviště, abstrakt nebo klíčové slovo. Výsledky pak lze třídit podle data vložení dokumentu, jména autora nebo názvu.

---

²⁶ Záznamy obsahující dvě či více zadaných klíčových slov systém vyhledá, pouze pokud v textu leží za sebou v těsném sousedství.

Obr. 10: Náhled pokročilého vyhledávání v institucionálním archivu Inserm

V pokročilém vyhledávání (*Recherche avancée*) jsou předem nastavena čtyři pole, v nichž je možné pomocí rolovacích nabídek vyhledávání do detailů omezit (viz obr. 10). Na výběr je název dokumentu, jméno autora, jméno vlastníka, klíčové slovo, komentář, různé údaje o pracovišti autora, rok vydání, DOI a název časopisu, monografie nebo konference. Namísto zástupného znaku „*“ pro krácení slov a matematických znaků „<, >, ≤, ≥, =“ pro definování číselných hodnot, které jsou užívány ve většině ostatních vyhledávacích systémů, lze ve druhém sloupci formuláře zvolit jejich slovní vyjádření²⁷. Propojování řádků operátory (ET, OU, SAUF) je možné na konci každého řádku. Výsledné záznamy lze dále třídit podle data, jmen autorů nebo názvu a v dalším kroku je možné vybrat pouze záznamy konkrétního typu dokumentu. Systém nabízí také možnost omezení vyhledávání pouze na bibliografické záznamy dokumentů s úplnými texty dostupnými v archivu (*rechercher uniquement dans les documents avec texte intégral*).

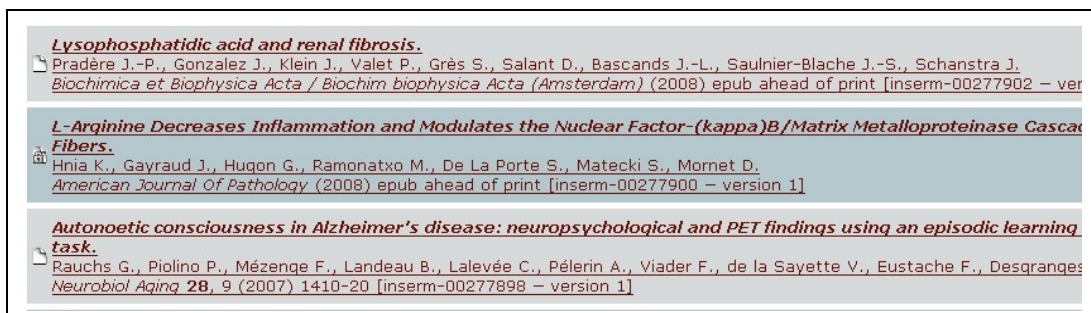
Vyhledávání podle identifikátoru dokumentů (*Accès par identifiant*) může uživatel použít, zná-li identifikátor dokumentu, což je osmimístný číselný řetězec přidělovaný dokumentům po vložení do archivu (příklad viz obr. 11).

5.3.1.3 Zobrazení výsledků

Seznamy zkrácených záznamů nalezených dokumentů se zobrazují na stránce vždy po deseti. Obsahují základní údaje (viz obr. 11) – název dokumentu, jméno autora,

²⁷ Slovní vyjádření matematických znaků: *contient* – obsahuje, *est exactement* – je přesně, *commence par* – začíná, *finit par* – končí, *supérieure à* – je větší než, *inférieure à* – je menší než, *supérieure ou égale à* – je větší nebo rovno, *inférieure ou égale à* – je menší nebo rovno.

základní údaje o časopisu nebo sborníku, ve kterém byl dokument publikován, identifikátor a verzi dokumentu.

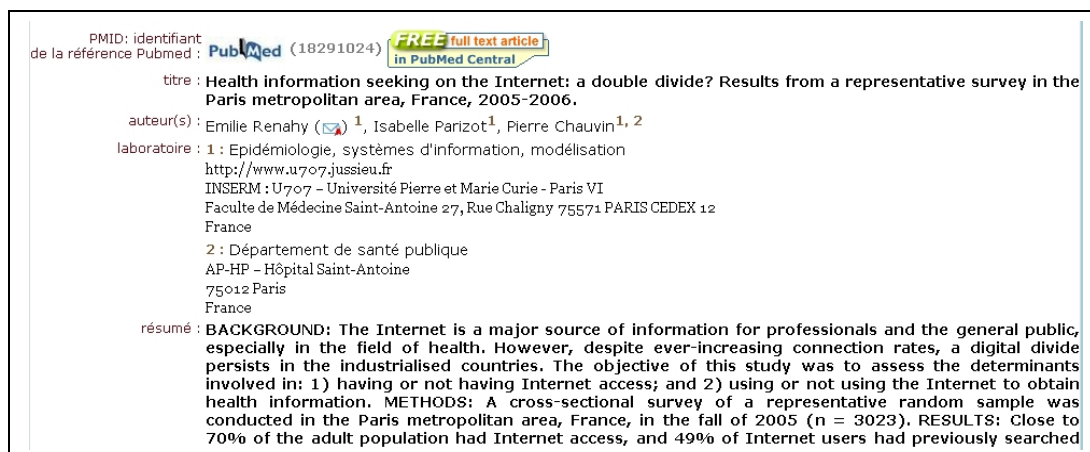
Obr. 11: Zkrácené záznamy posledních 30 vložených dokumentů

Tento seznam záznamů je také možné třídit podle data publikování, abecedně podle jména prvního autora nebo podle názvů dokumentů. Většina záznamů dokumentů je po levé straně označena ikonami, které znázorňují formu dostupnosti úplného textu:

 - označuje volnou dostupnost úplného textu v systému *PubMed Central* nebo přímo v archivu *HAL-Inserm* (ve formátu PDF)

 - označuje dostupnost úplného textu v placeném zdroji zahrnutém do systému *PubMed Central*

Po kliknutí na vybraný zkrácený záznam dokumentu se zobrazí rozšířený záznam (viz obr. 12), který obsahuje další údaje - abstrakt v jazyce dokumentu, klíčová slova, obor, do kterého dokument spadá, údaje o časopise a čísle, ve kterém vyšel, URL adresu rozšířeného záznamu, identifikátor OAI, jméno vlastníka dokumentu a kontakt na něj (e-mail) a nakonec datum uveřejnění záznamu dokumentu v otevřeném archivu. Zde je případně připojen i číselný identifikátor PubMed (*PMID*) a odkaz na dokument v systému *PubMed Central* nebo soubor s úplným textem dokumentu ve formátu PDF.

Obr. 12: Část rozšířeného záznamu dokumentu

5.3.1.4 Služby

Digitální archiv *INSERM* nabízí možnost registrace uživatelů (*S'abonner*) a s ní spojenou možnost nastavení přijímání alertů (*Mes alerts*). Standardní službou je exportování seznamu záznamů vyhledaných publikací (*Exporter une liste de publication*) v různých formátech (např. PDF, LaTeX, BibTeX, XML, HTML nebo textový soubor) nebo vyhledávání v rámci dalších institucí publikujících v archivu *HAL*.

5.3.1.5 Závěr

Archiv *INSERM* je velmi členitý a nabízí uživatelům mnoho způsobů prohlížení rejstříků, zajímavé možnosti vyhledávání a služby. Je uživatelsky přívětivý, jeho ovládání a vyhledávání v něm je do jisté míry intuitivní, v případě potřeby je na stránkách *CCSD* dostupný manuál²⁸. Způsob pokročilého vyhledávání s použitím rolovacích menu se slovními vyjádřeními namísto klasických booleovských operátorů a zástupných znaků je neobvyklý a také nízký počet polí využitelných k zápisu klíčových slov může při vyhledávání poměrně omezovat.

5.4 Digitální knihovny

Další skupinu webových informačních zdrojů s úplnými texty tvoří digitální knihovny (anglicky *digital library*, francouzsky *bibliothèque numérique*). Stejně jako

²⁸ *Manuel (le ManuHal) : le manuel de HAL constamment mis à jour*. 2008 [online]. Villeurbanne : Centre pour la communication scientifique directe, c2004-2008 [cit. 2008-03-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.ccsd.cnrs.fr/spip.php?rubrique12>>.

např. u databází existuje i řada definic a pohledů na funkce digitálních knihoven. To je dáno jednak faktem, že se vyvíjejí používané informační technologie, a jednak tím, že se digitálními knihovnami zabývají různorodé skupiny odborníků, z nichž každá si obsah tohoto pojmu přizpůsobuje podle svého zaměření. Jiná je definice digitální knihovny z pohledu tvůrce databází, knihovníka nebo specialisty na informační technologie [BARTOŠEK, 2004]. Jedna z nejobecnějších definic popisuje digitální knihovnu jako „*spravovanou sbírku informací spolu s odpovídajícími službami, přičemž informace jsou uloženy v digitální podobě a jsou dostupné prostřednictvím sítě*“ [ARMS, 2000]. Podle definice J. D. WATERSE [1998] lze za digitální knihovnu považovat organizaci, která disponuje zdroji (včetně kvalifikovaného personálu) pro výběr, strukturování a zpřístupnění sbírek digitálních materiálů za účelem jejich dalšího šíření, udržování jejich integrity a dlouhodobého uchování s ohledem na snadné a ekonomické využití určitou skupinou (skupinami) uživatelů.

S masovým rozšířením internetu a webových technologií se objevily i názory, že celý web je jedna obrovská digitální knihovna. S tímto názorem však nelze souhlasit už proto, že web není uzpůsoben k organizovanému publikování a vyhledávání, což jsou jedny z hlavních znaků digitálních knihoven.

Obsahem digitálních knihoven nemusí být vždy jen textové informace (knihy, časopisy, články apod.), ale také obrazové dokumenty (fotografie, obrazy, mapy apod.), zvukové nahrávky, video, filmy, báze dat či software. Jak samotný pojem napovídá, digitální knihovny obsahují dokumenty digitální, tedy takové, které původně vznikly v digitální podobě (*born digital*), ale také digitalizované, tedy vzniklé digitalizací z analogové formy např. naskenováním, a umožňují tak snadnější manipulaci (vyhledávání, zpracovávání a zpřístupňování). Tento fakt s sebou přináší také další výhodu oproti klasickým knihovnám - zatímco vypůjčení tištěného dokumentu či jiného hmotného materiálu z knihovny znamená, že je pro další zájemce v této klasické knihovně v danou chvíli nedostupný. „Vypůjčení“ téhož dokumentu v digitální podobě znamená buď jeho zobrazení na displeji či monitoru uživatele nebo zkopírování do jeho počítače, a tedy žádné omezení pro ostatní [TKAČÍKOVÁ, 1999].

Digitální knihovny úplných textů jsou ve světě velmi rozšířené a pro vědecké účely žádané. Klasickým příkladem jsou digitální knihovny nebo archivy komerčních vydavatelů vědecké literatury jako *ScienceDirect (Elsevier)* nebo národní digitální

knihovny (např. francouzská *Gallica*). Od roku 2006 je budována *Evropská digitální knihovna* (*European digital library*, <http://www.edlproject.eu/>).

Jako příklad digitální knihovny úplných textů pro obor medicíny byla vybrána digitální knihovna *EM|Consulte* francouzského nakladatelství *Elsevier Masson*.

5.4.1 Digitální knihovna EM|Consulte

Digitální knihovna *EM|Consulte* je produktem nakladatelství *Elsevier Masson* a zprostředkovává elektronický přístup k článkům publikovaným v časopisech vydávaných nakladatelstvím (blíže představeno v kap. 3.1.2) a k *Traités EMC*²⁹. *Traités EMC* jsou elektronické interaktivní učebnice obecně informativního (referenčního) charakteru [*EM|Consulte : qui*, 2008]. Jejich obsah je rozdělen do tematických sekcí, které obsahují články různých autorů. Jsou vydávány téměř pro každý lékařský obor a pravidelně aktualizovány. Přístup k nim a také k naprosté většině článků z elektronických časopisů je umožněn pouze po zaplacení předplatného. Uživatelé bez předplatného mají k dispozici méně dostupných služeb, předplatitelé mohou využít možnosti nastavení osobního profilu a speciální vyhledávač. K 1. 8. 2008 obsahuje digitální knihovna celkem 163 910 článků. Některé časopisy nabízejí také články v angličtině a přístup k jejich úplným textům je vždy volný.

Otázka důvěryhodnosti informací obsažených v dokumentech této digitální knihovny může být zodpovězena mimo jiné spoluprací nakladatelství s národními lékařskými a vědeckými institucemi. Od srpna 2008 je také držitelem certifikátu nadace HON.

5.4.1.1 Prohlížení

Na úvodní stránce digitální knihovny (viz obr. 13) jsou vystaveny záznamy posledních dvou publikovaných článků. Abecední rejstříky všech dostupných dokumentů je možné prohlížet podle několika kritérií: Po kliknutí na odkaz „*Medicine*“ (*Médecine*) v levém menu se zobrazí abecední rejstřík všech dostupných dokumentů.

---

²⁹ *Traité EMC* - jednoslovný překlad (*traité* – pojednání, traktát, výklad, učebnice) nevystihuje plně postatu těchto dokumentů, proto je pro zjednodušení ponechán název ve francouzštině.

The image shows the homepage of the EM|consulte website. At the top left is the Elsevier Masson logo and the text 'EM|consulte'. On the top right, there are language options for 'Español' and 'Italiano', and a 'Mon compte' section with a login form and links for 'Créer un compte' and 'Mot de passe oublié?'. Below this is a search bar with 'RECHERCHER' and 'RECHERCHE AVANCÉE' buttons. The main content area is divided into several sections: a left sidebar with 'Domaines' (Scolaire/prépa concours, Paramédical, Psychologie, Médecine, Pharmacie-Biologie, Dentaire, Vétérinaire, Autres sciences) and 'Produits' (Tous les produits, Revues, Traités EMC); a central grid of icons for 'SCOLAIRE PRÉPA CONCOURS', 'PARAMÉDICAL', 'PSYCHOLOGIE', 'MÉDECINE', 'PHARMACIE BIOLOGIE', 'DENTAIRE', 'VÉTÉRINAIRE', and 'AUTRES SCIENCES'; a 'Derniers articles mis en ligne' section with two article listings; and a right sidebar with account information and a 'Revoir' button. The footer contains navigation links: 'Accueil | Contactez-nous | Aide | Qui sommes-nous ? | Crédits'.

Obr. 13: Úvodní stránka EM|Consulte

Pro přehlednost jsou rozděleny (viz obr. 14) podle jednotlivých počátečních písmen a piktogram na pravé straně indikuje, zda se jedná o přístup k elektronickému časopisu (*Revue*) či *Traité EMC*.

Prohlížení lze zúžit přesnějším vymezením oblasti medicíny – v záložkách „Anatomie“ (*Anatomie*), „Druhý cyklus studia medicíny“ (*DCEM - deuxième cycle des études de médecine*), „Všeobecné lékařství“ (*Médecine générale*) nebo „Lékařské a chirurgické specializace“ (*Spécialités médicales et chirurgicales*).

Obr. 14: Abecední rejstřík EM|Consulte

Prohlížení podle typu dokumentu je možné zvolením časopisů nebo pojednání v levém dolním menu pod označením „Produits“ (*Produits*).

Prohlížení časopisů

Kliknutím na název časopisu se uživateli zobrazí jeho popis a základní informace o něm – jméno šéfredaktora, ISSN, periodičita, jazyk časopisu (v naprosté většině francouzština, výjimečně francouzština a angličtina nebo pouze angličtina), formát, odkdy časopis vychází, vydavatel (*Elsevier* nebo *Masson*), vlastník autorských práv (*Elsevier Masson SAS*) a seznam databází, ve kterých je časopis indexován³⁰.

Pod záložkou „Archivy“ (*Archives*) jsou pak vystaveny všechny ročníky časopisu, které lze získat v elektronické formě. Některé časopisy jsou dostupné volně anebo částečně volně, ukazatelem této informace jsou barevné značky³¹ u jednotlivých čísel časopisu (viz obr. 15). Úplné texty článků jsou ukládány ve formátu HTML s hypertextovými odkazy na související obrázky a tabulky nebo v PDF. Uživatelé s předplatným mohou článek doporučit kolegům (*Recommander cette article*) nebo vložit k oblíbeným (*Enregistrer dans mes favoris*).

U článků, které nejsou volně dostupné, je uživatelům, kteří nejsou přihlášení nebo nemají předplatné, k dispozici kromě bibliografických údajů také abstrakt, klíčová slova a e-mailové adresy autorů.

³⁰ Obvykle jsou to některé z těchto: *Biosis/Biosis previews*, *Current contents/Life sciences*, *Embase/Excerpta medica*, *Medline/Index medicus*, *Pascal/Inist-CNRS*, *Science citation index*

³¹ 🟢 - volně dostupný časopis; 🟡 - částečně volně dostupný - některé články jsou zdarma

Poslední online číslo časopisu je vystaveno pod záložkou *Dernier numéro en ligne*. Některé časopisy mají navíc záložku „*Tematická čísla*“ (*Numéros thématiques*), která obsahuje odkazy na tematicky zaměřená čísla nebo záložku „*Články v tisku*“ (*Articles sous presse*), kde jsou vystaveny články, které již byly schváleny redakční radou a budou publikovány v příštím čísle časopisu.

The screenshot shows a website interface for 'Annales de Kinésithérapie'. At the top, there are three navigation tabs: 'FICHE REVUE', 'ARCHIVES' (highlighted in orange), and 'DERNIER NUMÉRO EN LIGNE'. Below the tabs is a thumbnail of the journal cover for 'Annales de Kinésithérapie'. To the right of the cover, the journal title 'Annales de Kinésithérapie' and subtitle 'Thérapie manuelle et techniques de rééducation' are displayed. A link 'Tout cacher / Tout montrer' is visible. Below this, a section titled 'Volume 28 (2001)' lists eight issues with their page ranges and dates: Numéro 8 (pp.0-390, décembre 2001), Numéro 7 (pp.289-336, novembre 2001), Numéro 6 (pp.241-287, octobre 2001), Numéro 5 (pp.193-233, septembre 2001), Numéro 4 (pp.145-191, juillet 2001), Numéro 3 (pp.97-144, juin 2001), Numéro 2 (pp.49-88, mars 2001), and Numéro 1 (pp.1-46, février 2001). On the left side, below the cover, there are two icons: a green leaf for 'Accès gratuit' and a yellow star for 'Accès partiellement gratuit'.

Obr. 15: Volně dostupný časopis

Na informačních stránkách jednotlivých časopisů je možné využít další služby. Lze zjistit informaci o ceně (*Abonnement*), zadat požadavek na zasílání alertů - shrnutí obsahu posledního čísla časopisu e-mailem (*Alerte email*, služba dostupná pouze pro předplatitele), zaslat e-mail redakci časopisu (*Communiquer avec la rédaction*), zjistit informace pro autory (*Espace auteurs*), doporučit publikaci formou e-mailu (*Recommander cette publication par e-mail*, služba pouze pro předplatitele) anebo informace o časopisu vytisknout (*Imprimer cette page*).

Prohlížení Traités EMC

U *Traités EMC* lze na informační stránce kromě popisu publikace najít ISBN, ISSN, rozsah, periodicitu aktualizací, jazyk dokumentů, vlastníka autorských práv a informace o uživatelském určení (*Audience*). Z připojených služeb je předplatitelům nabídnuta služba zasílání alertů se shrnutím poslední aktualizace, další služby jsou stejné jako u časopisů.

Obr. 16: Články v sekci (výřez z obrazovky)

V záložce *Obsah (Table des matières)* na informativní stránce (nebo z odkazu *Accès au contenu* v rejstříku) je uživatelům dostupný seznam sekcí a záznamy v nich obsažených článků s údaji o názvu, autorech a identifikačním čísle EMC a někdy také DOI³² (viz obr. 16). U některých článků jsou navíc předplatitelům nabízeny doplňkové služby nebo pomocné dokumenty a jsou vyznačeny piktogramem:

- Ikonografie (*Iconographie*) – obsahuje-li článek obrázky a tabulky
- Sebehodnocení (*Auto-évaluations*)
- Video/animace (*Vidéo/animation*)
- Interaktivní rozhodovací stromy (*Arbres décisionnels interactifs*)
- Dodatečné informace (*Information supplémentaires*)
- Právní dokumenty (*Documents legaux*)
- Informace pro pacienta (*Informations au patient*)

Úplné texty článků v sekcích a další připojené služby a dokumenty jsou dostupné jen předplatitelům. Pod záložkou „*Poslední aktualizace*“ (*Dernière mise à jour*) jsou vystaveny záznamy článků obsažených v *Traité EMC*, které byly aktualizovány vždy k určitému datu.

V menu na pravé straně informační stránky *Traité EMC* je možné využít v podstatě stejných služeb jako u elektronických časopisů. Navíc jsou zde obsaženy informace

³² DOI - *Digital object identifier* (identifikátor digitálního objektu) - trvalý identifikátor přidělovaný elektronickým dokumentům.

o složení vědecké komise pojednání (*Comité scientifique*), předpokládaný obsah a autoři (*Prévision de publication*).

5.4.1.2 Vyhledávání

Jednoduché vyhledávání (*Rechercher*) je dostupné z úvodní stránky digitální knihovny. Po vepsání požadovaného výrazu do vyhledávacího okna lze vyhledávání omezit podle oborů (lékařství, další zdravotnické obory, stomatologie, veterinární lékařství, farmacie-biologie, psychologie a další vědy) nebo podle produktů (časopisy nebo pojednání).

Při jednoduchém i pokročilém vyhledávání může uživatel využít několik operátorů: znak plus (+) ve významu AND, znak mínus (-) ve významu NOT. S použitím uvozovek "...“ jsou vyhledávána sousloví (s vynecháním tzv. stop slov), hranaté závorky [...] se používají k vyhledávání dokumentů obsahujících termíny ze stejné nominální skupiny, s použitím ostrých závorek < ... > jsou vyhledávány dokumenty obsahující všechny zadané termíny v jedné větě a hvězdička (*) slouží k pravostrannému zkracování. Systém dokáže vyhledávat i termíny zadané bez diakritiky[EM|Consulte : aide, 2008].

K pokročilému vyhledávání (*Recherche avancée*) slouží formulář *Co?-Kdy?-Kde?* (*Quoi?-Quand?-Où?*). Do prvního řádku se zapisují požadované termíny (případně s použitím operátorů), v roletovém menu je pak možné omezit vyhledávání dokumentů na pole název dokumentu, jméno autora, klíčová slova, abstrakt, identifikační číslo EMC, bibliografický záznam nebo celý text dokumentu. V dalším řádku se pak volí časové rozmezí vzniku dokumentů – bez omezení, za určitý rok nebo od určitého roku do současnosti. Nakonec je vyhledávání možné omezit podle konkrétního oboru nebo specializace podle seznamu, kde s použitím klávesy Ctrl lze vybrat více specializací najednou. Přehledná nápověda (nejen k možnostem vyhledávání) se nachází na každé stránce v dolní liště pod odkazem „*Pomoc*“ (*Aide*).

Nedostatky

Ve vyhledávači nefunguje žádná alternativa operátoru OR a není možné pokládat složitější dotazy s využitím závorek. Další nedostatek spatřuji v omezených možnostech vyhledávání dokumentů za určité časové rozmezí. Chybí zde možnost

vyhledávat dokumenty vzniklé v rozmezí let (např. 2006-2007) nebo do určitého data (např. do roku 2005).

Vyhledávač nefunguje bezchybně, např. při zadání požadavku na vyhledání dvou výrazů v názvu dokumentu s použitím operátoru + systém nabízí ve výsledku i záznamy, které obsahují pouze jeden z uvedených termínů (např. *hypertension +obésité*).

5.4.1.3 Zobrazení výsledků

Po kliknutí na tlačítko „Vyhledat“ (*Rechercher*) se zobrazí záznamy odpovídající rešeršnímu dotazu (viz obr. 17), seřazené v přehledné tabulce podle relevance. Piktogram vpravo označuje, zda se jedná o článek z elektronického časopisu či o článek z pojednání. Záznamy obsahují údaje o roku vydání, názvu dokumentu, jménech autorů a název zdroje (časopisu nebo pojednání). Volně dostupné dokumenty jsou označeny zelenou značkou u názvu dokumentu. Podle kritéria volné dostupnosti není možné vyhledávat.

S výsledky hledání je možné dále pracovat, upravit rešeršní dotaz návratem k původnímu formuláři (*Modifier votre recherche*) nebo dále omezit počet záznamů vyhledáváním v právě získaných výsledcích přidáním dalších výrazů (*Rechercher dans les résultats*). Předplatitelé mají navíc možnost ukládání výsledků rešerše (*Enregistrer votre recherche*).

Détails de la recherche :
 Mot(s) recherché(s) : **hypertension** dans *Titre, mots clés, résumé*
 Période de publication : en 2008 et dans *tous les domaines du site.*

[* Enregistrer votre recherche](#)
[* Modifier votre recherche](#)

1 / 14

139 Résultats   Rechercher dans les résultats

Date	Article (classé par pertinence)	Auteur(s)	Provenance
1 2008	Hématospermie et hypertension artérielle, quel diagnostic ? 81%	Ophélie Marais	Option Bio
2 2008	 Hypertension artérielle masquée : mythe ou réalité 80%	Jean-Michel Mallion, Olivier Ormezzano, Gilles Barone-Rochette, Yannick Neuder, Muriel Salvat, Jean-Philippe Baguet	La Presse Médicale
3 2008	Diagnostic de l'hypertension artérielle de l'enfant [4-078-G-40] 79%	G. Deschênes	Pédiatrie

Obr. 17: Výsledky vyhledávání v EM|Consulte

5.4.1.4 Závěr

Uživatelské rozhraní systému je graficky příjemné, důležité informace jsou dostupné v přehledné formě. Pro vyhledávání jsou použity operátory, se kterými se v jiných systémech tak často nesetkáváme, což může uživatele různých systémů mást. Jejich použití je však vysvětleno v nápovědě a výhodu systému spatřuji v možnosti vyhledávání v dosavadních výsledcích. Protože se jedná o systém komerční, je logické, že naprostá většina úplných textů není volně dostupná, ale bylo by užitečné zahrnout toto kritérium do možností vyhledávání. Z uživatelského pohledu zdravotnických profesionálů či studentů plní digitální knihovna *Masson Elsevier* svou funkci dobře, z pohledu řešeršera již méně, a to zejména z důvodu příliš jednoduchého vyhledávání s velmi omezenými možnostmi.

5.5 Databáze

Dalším typem elektronických zdrojů obsahujících úplné texty dokumentů mohou být databáze. Tento pojem bývá z hlediska úhlu pohledu definován různě. Z pohledu počítačové vědy je databáze „systém sloužící k modelování objektů a vztahů reálného

světa (včetně abstraktních nebo fiktivních) prostřednictvím digitálních dat uspořádaných tak, aby se s nimi dalo efektivně manipulovat, tj. rychle vyhledat, načíst do paměti a provádět s nimi potřebné operace - zobrazení, přidání nových nebo aktualizace stávajících údajů, matematické výpočty, uspořádání do pohledů a sestav apod. Základními prvky databáze jsou data a program pro práci s nimi. Datový obsah tvoří množina jednotně strukturovaných dat uložených v paměti počítače nebo na záznamovém médiu, jež jsou navzájem v určitém vztahu a tvoří určitý celek z hlediska obsažených informací; data jsou přístupná výhradně pomocí speciálního programového vybavení - systému řízení báze dat“ [POKORNÝ, 1992]. Někdy bývá obtížné samotnou databázi a počítačový program odlišit. Někteří autoři používají termín databáze pouze pro označení datového obsahu databáze (datová základna) nebo pouze pro počítačový program pro práci s daty. Jeden počítačový program může obsluhovat více různých databází a naopak, jedna databáze může být přístupná v různých počítačových programech.

Podle typu obsažených dat můžeme rozlišit databáze textové (mezi něž patří právě databáze úplných textů, dále také databáze bibliografické, referenční a faktografické), numerické, obrazové nebo multimediální. Podle způsobu práce uživatele s daty se rozlišují databáze umožňující zápis dat (např. modul katalogizace knihovnického systému) a databáze umožňující pouze vyhledávání a čtení dat (např. databáze v databázových centrech, OPAC) [POKORNÝ, 1992].

Kromě bibliografických databází se v posledních letech staly trendem databáze zpřístupňující úplné texty dokumentů.

Jako příklad byla vybrána kanadská Databáze farmaceutických výrobků, která obsahuje úplné texty produktových monografií k jednotlivým léčivým přípravkům.

5.5.1 Databáze farmaceutických výrobků

Databáze farmaceutických výrobků (*Base de données sur les produits pharmaceutiques*, BDPP³³) je v kompetenci kanadského federálního Ministerstva zdravotnictví (*Santé Canada*) a jeho Správy léčivých přípravků (*Direction des produits thérapeutiques*, <http://www.hc-sc.gc.ca>) [Base, 2008]. Ministerstvo zdravotnictví je federální institucí pro schvalování a registraci léčiv, tedy obdoba českého Státního ústavu pro kontrolu léčiv (SÚKL). Je to nejvyšší kanadská autorita

³³ URL: <http://www.hc-sc.gc.ca/dhp-mps/prodpharma/databasdon/index-fra.php>

pro záležitosti schvalování léčiv, a proto nemůže být pochyb o důvěryhodnosti informací, které uživatelům nabízí.

5.5.1.1 Obsah databáze

Databáze farmaceutických výrobků je, stejně jako celé webové sídlo Ministerstva zdravotnictví (*Santé Canada*), dostupná ve francouzské i anglické jazykové mutaci a všechny informace, které nabízí, jsou dostupné zdarma.

Obsahuje údaje o asi 23 000 léčivých přípravcích (humánních a veterinárních léčiv a desinfekčních prostředcích) prodávaných v Kanadě. Zahrnuje také léčivé přípravky, které již nejsou registrovány, ale neobsahuje ty, kterým byla registrace zrušena před rokem 1996. Je aktualizována denně. Obsahuje údaje o obchodním názvu, identifikačním čísle léčiva DIN (*Drug identification number*), názvu společnosti, účinných látkách, způsobu podání, dávkování, velikosti balení, terapeutické klasifikaci (AHFS a ATC³⁴), čísle skupiny pomocných látek, farmaceutických standardech a veterinárních druzích. Úplné texty produktových monografií jsou v databázi dostupné teprve od února 2008 a nejsou připojeny ke všem přípravkům [Base, 2008].

Přístup do databáze je poněkud komplikovaný, vede k ní složitá cesta z úvodní stránky Ministerstva zdravotnictví (<http://www.hc-sc.gc.ca>) přes záložky *Médicaments et produits de santé / Médicaments / Base de données sur les produits pharmaceutiques (BDPP)*, kde teprve v dolní části textu popisujícím obsah databáze je na ni odkaz (*recherche sur la BDPP*).

5.5.1.2 Vyhledávání

Vyhledávání se provádí v klasickém formuláři (viz obr. 18) vepisováním numerických nebo alfanumerických řetězců nebo názvů (společnosti, účinné nebo pomocné látky). Vyhledávací systém nerozlišuje malá a velká písmena, francouzská diakritika (ç, à, ê, é, è, ì, ô, ù, û) je zahrnuta pouze v názvech společností. Systém neumožňuje k vyhledávání využívat žádné operátory ani speciální znaky. Na

³⁴ AHFS a ATC - *American hospital formulary service - Americká nemocniční formulová služba* nabízí přehled léčivých přípravků s podobným účinkem.

ATC Classification - Anatomical therapeutic chemical classification system - systém anatomicko-terapeuticko-chemického třídění - léčiva jsou řazena do skupin podle orgánů nebo ústrojí, na které působí a podle svých chemických, farmakologických a terapeutických vlastností [Base : terminologie, 2008].

stránkách je dostupná velmi podrobná nápověda k vyhledávání s příklady (*Conseil de recherche*³⁵), která doporučuje tři způsoby:

Accueil > Médicaments et produits de santé > Médicaments > Base de données sur les produits pharmaceutiques

Recherches de produits pharmaceutiques

Veuillez entrer les critères de recherche :

DIN :

OU

ATC :

OU

État :

Entreprise :

Nom du produit :

Ingrédient actif :

Numéro de groupe d'ingrédients actifs :

Pour faire votre recherche, n'utilisez pas de ponctuation telle que trait d'union, virgule, deux points, parenthèses, ou de caractère pourcentage (%).

Recherche **Réinitialiser**

Obr. 18: Vyhledávací formulář databáze farmaceutických výrobků

- Podle osmimístného identifikačního čísla léčiva (DIN³⁶), které je jednoznačné, např. 02048485, kdy výsledkem je vždy záznam jednoho konkrétního léčivého přípravku
- Podle kódu ATC skupiny, např. L02BA01, kdy výsledkem jsou záznamy všech léčivých přípravků dané skupiny
- Podle názvu společnosti (*Enterprise*), obchodního názvu přípravku (*Nom du produit*), účinné látky (*Ingrédient actif*), čísla skupiny pomocných látek (*Numéro*

³⁵ Base de données sur les produits pharmaceutiques (BDPP) : conseil de recherche. In *Base de données sur les produits pharmaceutiques (BDPP)* [online]. Ottawa : Santé Canada, Date de modification : 2008-07-04 [cit. 2008-08-10]. Dostupný z WWW:

<http://www.hc-sc.gc.ca/dhp-mps/prodpharma/databasdon/search_tips_conseils_recherche-fra.php>.

³⁶ DIN – Drug identification number

de groupe d'ingrédients actifs) a výběrem stavu registrace léčivého přípravku (État: actif – aktivní, enregistré – registrovaný, discontinué – přerušovaný, non enregistré – neregistrovaný)

Vhodným kombinováním polí (např. názvu společnosti a názvu účinné látky) je možné snížit počet vyhledaných záznamů přípravků.

Po kliknutí na tlačítko „Vyhledej“ (Recherche) se zobrazí stránka s výsledky. Pro nové hledání použijeme odkaz *Nouvelle recherche* nebo tlačítko *Réinitialiser*.

État	DIN	Entreprise	Nom du produit	Nombre d'I.A.	Classe	MP
A	02230898	NOVARTIS PHARMACEUTICALS CANADA INC.	FORADIL DRY POWDER CAPSULES FOR INHALATION	1	HUMAN	N
A	02237224	ASTRAZENECA CANADA INC.	OXEZE TURBUHALER 12MCG/AEM	1	HUMAN	O

Obr. 19: Výsledky vyhledávání v Databázi farmaceutických výrobků

5.5.1.3 Zobrazení výsledků

Při vyhledávání např. podle ATC skupiny je výsledkem více záznamů léčiv. Zobrazí se na stránce s názvem *Résultat de recherche* (viz obr. 19) vždy po deseti a záznamy obsahují pouze údaj o stavu registrace, identifikační číslo léčiva (DIN), název společnosti, název přípravku, počet pomocných látek, třídu (humánní/ veterinární/ desinfekční) a údaj o dostupnosti produktové monografie (N – ne, O – ano). Kliknutím na identifikační číslo léčiva se otevře rozšířený záznam.

Vyhledávání podle identifikačního čísla léčiva vede vždy k jedinému výsledku a zobrazí rozšířený záznam „*Informace o produktu*“ (*Renseignements sur le produit*). Ten obsahuje kromě předchozích informací také údaje o způsobu podání, zařazení

v sazebníku, ATHF, ATC, velikosti balení, kódu skupiny pomocných látek, účinné látky, koncentraci a informaci, zda je dostupný úplný text produktové monografie (*Monographie du produit*), pak také odkaz na ni (viz obr. 27 v příloze). Produktové monografie jsou ve formátu PDF.

5.5.1.4 Verze databáze ke stažení

Celý obsah databáze ve formátech TXT je na stránkách Ministerstva zdravotnictví³⁷ ke stažení a je spustitelný v jiné existující databázi nebo informačním systému. Vzhledem k denním aktualizacím v databázi je také verze ke stažení pravidelně aktualizována a u souborů je uvedeno datum poslední aktualizace. Verze ke stažení neobsahuje úplné texty produktových monografií. Možnost stahování je využívána zejména zdravotními pojišťovkami apod., databáze však nesmí být ani částečně reprodukována bez povolení kanadské federální vlády [Base : qu'est-ce que l'extrait, 2008].

5.5.1.5 Závěr

Vzhledem ke své důležitosti a souvislosti s informacemi v medicíně byla Databáze farmaceutických produktů do této práce zahrnuta, přestože není v pravém slova smyslu databází plnotextovou. Produktové monografie totiž obsahují důležité údaje nutné pro správné rozhodování lékařů o terapii a jsou klíčové i v oblasti lékařského výzkumu [HAVEL, 2008]. Vyhledávání v ní plní svůj účel dobře a je pro potřeby lékařských i farmaceutických profesionálů dostačující. Primárním účelem, který má databáze splňovat, je zajištění přehledu o všech farmaceutických produktech dostupných na kanadském trhu, a je proto pochopitelné, že neumožňuje vyhledávání v úplných textech samotných produktových monografií. Pro potřeby medicíny a farmaceutického průmyslu by ale bylo možné o takové databázi do budoucna uvažovat.

---

³⁷ Base de données sur les produits pharmaceutiques (BDPP) : qu'est-ce que l'extrait des données? In *Base de données sur les produits pharmaceutiques (BDPP)* [online]. Ottawa : Santé Canada, Date de modification : 2008-07-04 [cit. 2008-08-10]. Dostupný z WWW: <http://www.hc-sc.gc.ca/dhp-mpps/prodpharma/databasdon/terminolog-fra.php>.

5.6 Systémy pro zpřístupňování elektronických disertačních prací

Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy nabízí definici, která říká, že disertační práce je „dokument, jenž prezentuje autorův výzkum a jeho výsledky a je autorem předkládán k řízení pro získání vědecké hodnosti či jiné odborné kvalifikace vyššího stupně.“ [MATUŠÍK, 2003a]. Patří ke skupině dokumentů, které jsou označovány jako “šedá literatura”, jejímiž hlavními znaky jsou nesnadná dostupnost a místo vzniku v akademické či administrativní sféře. Přestože jsou podmínky dostupnosti většiny disertačních prací stále špatné, ve většině elektronických systémů se již s tímto termínem nesetkáváme [BRATKOVÁ, 2003b].

Disertace dnes běžně vznikají v elektronické formě. Jejich volně dostupné úplné texty je možné najít na webových stránkách jejich autorů, v digitálních archivech na serverech univerzit, v e-printových nebo postprintových archivech (např. archiv pro exaktní vědy *arXiv.org*, www.arxiv.org). Od konce 90. let vznikají na celém světě samostatné elektronické systémy disertací, popřípadě také diplomových či jiných vysokoškolských kvalifikačních prací, a to jak na úrovni lokální (univerzitní a fakultní systémy nebo systémy jednotlivých ústavů), tak na úrovni regionální, národní či mezinárodní, jejichž obsah bývá zaměřen oborově nebo univerzálně [BRATKOVÁ, 2004]. Vedle těchto systémů vznikly také komerční systémy pro zpřístupňování elektronických disertací, např. Systém informací o šedé literatuře v Evropě *SIGLE (System for information on grey literature in Europe)*, který byl ukončen v roce 2005, navazuje na něj však projekt bibliografické databáze *OpenSIGLE*, jehož se ujal francouzský *INIST* [BRATKOVÁ, 2007].

5.6.1 Projekt Cyberthèses

Frankofonní země, zejména Francie a Kanada byly jedny z prvních, které se začaly zabývat budováním systémů pro zpřístupňování elektronických disertačních prací. V roce 1998 díky aktivitám *Monréalské univerzity* a *Univerzity Lumière Lyon 2* vznikl projekt *Cyberthèses : Publication et diffusion en ligne des thèses* (www.cybertheses.org), který je podporován Frankofonním fondem pro informační

dálnice (*Fonds Francophone des Inforoutes*, <http://inforoutes.francophonie.org>). Původně byl projekt zaměřen na disertace ve francouzštině a postupně se do něj zapojovaly další kanadské, francouzské a švýcarské univerzity. Dnes na něm participují i další, nejen frankofonní země. Společné rozhraní pro vyhledávání v nich neexistuje, pro přístup k úplným textům disertací jsou na výběr čtyři rozhraní: *Elektronické disertace University Lumière Lyon 2* (<http://theses.univ-lyon2.fr/>), Frankofonní portál elektronických disertací *Cyberthèses* (<http://cybertheses.francophonie.org>), *Elektronické disertace Chillské univerzity* (<http://www.cybertesis.cl>) a jihoamerický portál *Cybertesis* (<http://www.cybertesis.net>) [Organisation, 2007a]. Poslední jmenovaný projekt vznikl po připojení *Chillské univerzity* k projektu *Cyberthèses* a účastní se jej instituce z Ameriky, Evropy a Asie.

Hlavním cílem projektu *Cyberthèses* je podpora publikování elektronických disertačních prací, jejich archivace a šíření s využitím mezinárodních standardů a technologií usnadňujících vyhledávání a výměnu informací. V systému je využíván volně dostupný software (tzv. *Open source*) a pro tyto účely vzniklý publikační model pro elektronické dokumenty využívající standard XML a jednotný formát metadat navazující na standard Dublin Core [Organisation, 2007b].

V roce 1999 byla jednou z prvních institucí, která se zapojila do projektu *Cyberthèses* *Ženevská univerzita* (<http://www.unige.ch/>), hlavním iniciátorem byla její Lékařská fakulta [CLAIVAZ, 2003]. Proto byl jako příklad vybrán systém pro zpřístupňování disertačních prací *Ženevské univerzity* fungující v rámci projektu *Cyberdocuments*.

5.6.2 Systém pro zpřístupňování disertačních prací Ženevské univerzity

Než přejdeme k popisu samotného systému zpracování elektronických disertačních prací na *Ženevské univerzitě* je vhodné nastínit situaci a obecné postupy zpracování disertací ve Švýcarsku.

5.6.2.1 Zpracovávání elektronických disertačních prací ve Švýcarsku

Odevzdávání elektronické formy disertací je ve Švýcarsku dobrovolné³⁸, většina z nich je uchovávána pouze v tištěné podobě. Některé vysoké školy však již své disertace zpětně digitalizují [Conférence, 2007].

V rámci projektu *E-Archivace (E-Archiving)* je shromažďováním, registrací, dlouhodobou archivací a zpřístupňováním elektronických disertací pověřena **Švýcarská národní knihovna** (*Bibliothèque nationale suisse*, <http://www.nb.admin.ch>). Uchovává též tištěné archivní kopie a podle potřeby je zpřístupňuje členům **Konference švýcarských univerzitních knihoven** (*Conférence des bibliothèques universitaires suisses, CBU*). Tato konference vznikla v roce 2003 a sestavila dočasnou pracovní skupinu pro *Koordinaci elektronických disertací ve Švýcarsku (Coordination des thèses électroniques en Suisse)*, která měla za úkol upravit postupy týkající se zpracování elektronických disertací a vypracovat doporučení pro knihovny univerzit a vysokých škol [Conférence, 2007].

Elektronické disertační práce jsou publikovány v různých formátech v závislosti na direktivách jednotlivých univerzit nebo univerzitních knihoven a dalších dílčích omezeních a možnostech samotných autorů prací. Výběh formátu je však určující pro jejich umístění, dlouhodobé uchování a přístup k nim. Členové *CBU* se dohodli na odevzdávání elektronických disertací *Švýcarské národní knihovně* v doporučených (PDF, AIFF, GIF, image/png, JPEG, Postscript, RTF, Text, TIFF, XML) nebo alespoň akceptovaných formátech (např. BMP, HTML LateX, MPEG, WAV), opatřených metadat v souladu s protokolem *OAI-PMH*³⁹ [Conférence, 2007].

Švýcarská národní knihovna (Bibliothèque nationale suisse, BN) ve spolupráci s *Německou národní knihovnou (Deutsche Nationalbibliothek, DNB)* a *Rakouskou národní knihovnou (Österreichische Nationalbibliothek, ÖNB)* vytvořila formát metadat založený na modelu *Dublin Core*, který funguje jako mezinárodní standard, a umožňuje tak využití formátu v knihovnách například pro výměnu bibliografických

---

³⁸ Tištěné verze disertačních prací se odevzdávají ve čtyřech výtiscích: Ženevská univerzita odevzdává výtisky Národní knihovně v Bernu (*Bibliothèque nationale suisse*) - národní povinný výtisk, Ženevské veřejné a univerzitní knihovně (*Bibliothèque publique et universitaire de Genève*) - ženevský povinný výtisk, Skladu univerzitních knihoven (*Dépôt des bibliothèques universitaires*) a Diplomové kanceláři [Université, 2008].

³⁹ *Open Archives Initiative - Protocol for metadata harvesting* - Protokol pro sklizení metadat vyvinutý v rámci Iniciativy otevřených archivů k zajištění interoperability mezi servery, na kterých jsou dokumenty uloženy.

záznamů. Tento formát byl inspirován standardy, které používá iniciativa *Cyberthèses*.

Členové CBU se dohodli na používání polí, která jsou označena jako povinná⁴⁰ v rámci metadatového formátu s názvem XMetaDiss [Conférence, 2007].

5.6.2.2 Ženevská univerzita

Knihovna *Ženevské univerzity* je také členem *CBU (Konference švýcarských univerzitních knihoven)*, vztahují se na ni tedy všechny výše uvedené požadavky. Zároveň je, spolu s dalšími univerzitními knihovnami ve Freiburgu, Lausanne a Neuchâtelu, členem *Sítě západošvýcarských knihoven (Réseau des bibliothèques de Suisse occidentale, RERO, <http://www.rero.ch>)* a současně členem komise *Cyberdocuments-RERO*, zabývající se od roku 2000 šířením elektronických disertací a učebních materiálů na webu. Právě *Lékařská fakulta Ženevské univerzity* byla jednou z prvních, které se zapojily do projektu *Cyberthèses* [CLAIVAZ, 2003].

Do svého univerzitního elektronického systému ukládá disertační práce s retrospektivou od roku 1992, teprve v roce 2000 však začala připojovat k záznamům prací také odkazy na jejich úplné texty. Odevzdávání disertací v elektronické formě není na *Ženevské univerzitě* povinné [CLAIVAZ, 2003], proto ani dnes, v roce 2008, je neobsahují všechny nově přijaté záznamy, i když frekvence jejich výskytu se postupně zvyšuje. Je to mimo jiné díky iniciativě univerzitní knihovny, která apeluje na školitele, ústavy a fakulty, aby podporovali odevzdávání disertací v elektronické formě do univerzitní knihovny ke zpracování. Objem odevzdávaných prací na *Ženevské univerzitě* je 250-300 za rok, z toho zhruba polovinu tvoří disertace z lékařské fakulty [Université, 2008].

---

⁴⁰ Název, autor, třídění, předmětová hesla disertační práce; název, sídlo, identifikační číslo vkládající instituce a jméno (e-mail) kontaktní osoby; adresa školy (fakulty) a datum obhajoby; typ univerzitní publikace, URL adresa disertační práce, formát, počet a názvy souborů; trvalý identifikátor; jazyk publikace a právní podmínky.

unige.ch Liste des thèses
UNIVERSITÉ DE GENÈVE

- Recherche par auteur:

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z
- Recherche par structure académique:
  - [Faculté des sciences](#)
  - [Faculté de médecine](#)
  - [Faculté des lettres](#)
  - [Faculté des sciences économiques et sociales](#)
  - [Faculté de droit](#)
  - [Faculté autonome de théologie protestante](#)
  - [Faculté de psychologie et des sciences de l'éducation](#)
  - [Institut d'architecture](#)
  - [Ecole de traduction et d'interprétation](#)
  - [Centres d'études interfacultaires](#)
  - [Instituts rattachés à l'Université](#)
- Recherche par mots:

Obr. 20: Vyhledávání v seznamu disertací Ženevské univerzity

5.6.2.2.1 Vyhledávání a prohlížení

Vyhledávací systém, který je společný pro všechny fakulty univerzity, je přístupný pod odkazem „*Seznam disertací*“ (*Liste de thèses*) na URL adrese <http://www.unige.ch/cyberdocuments>. Umožňuje vyhledávat třemi způsoby (viz obr. 20):

- Vyhledávání podle příjmení autora (*Recherche par auteur*) výběrem v abecedním rejstříku nebo vyplněním jména do vyhledávacího pole
- Vyhledávání podle slov⁴¹ obsažených v záznamu (*Recherche par mots*)

⁴¹ Obsažená slova – příjmení autora nebo školitele, slova z názvu nebo z abstraktu.

- Vyhledávání podle akademické struktury (*Recherche par structure académique*) výběrem fakulty a dalších podřízených složek (sekcí, ústavů a oddělení)⁴²

Vyhledávání vepisováním příjmení nebo požadovaných termínů do vyhledávacího pole je velmi prosté, vyhledávač pracuje se standardně nastaveným operátorem AND, jiné operátory nelze v systému použít. Systém nerozlišuje malá a velká písmena a nezohledňuje diakritiku. Při vyhledávání podle příjmení autora ve vyhledávacím poli funguje pravostranné krácení, např. požadavek na vyhledání prací autorů, jejichž příjmení začíná řetězcem „mach“ vrátí výsledky „Mach, Machado, Macheret,“ ap. Tato možnost ale nefunguje při vyhledávání ve slovech ze záznamů. Náповěda k systému není na stránkách dostupná.

Výsledky vyhledávání se zobrazují na stránce vždy po deseti a obsahují bibliografický záznam disertace (jméno autora, název práce, místo a rok vydání, vydavatele, počet ilustrací, počet stran a rozměry), dále informace o druhu disertace, identifikační číslo disertace, údaje o vedoucím práce, abstrakt a URL adresu úplného textu, pokud je dostupný (viz obr. 21).

18 publication(s)

> [Accueil](#) > "infarctus" :

1. Maurer, Alisa
 400 patients admis pour infarctus du myocarde dans un hôpital périphérique. - Genève : Médecine et H 30 cm.
 Th. méd. Genève, 2005 ; Méd. 10454.
 Directeur de thèse: Professeur Antoine de Torrenté.
<http://www.unige.ch/cyberdocuments/theses2005/MaurerA/these.pdf>

Lors de la création du score SAPS II, publié en 1993, les patients coronariens, dont les infarctus exclus. Nous avons cherché à évaluer la fiabilité du score SAPS II dans notre population d'infarctus aux soins intensifs de l'hôpital non-universitaire de la Chaux-de-Fonds entre 1993 et 1998. Dans notre étude rétrospective nous avons inclus 400 patients avec un infarctus du myocarde

Obr. 21: Výsledný záznam disertační práce (výřez z obrazovky)

Rejstřík, který je dostupný na hlavní stránce pod odkazem „Disertace online“ (*Thèses en ligne*), nabízí pouze záznamy disertací s připojenými elektronickými úplnými texty (viz obr. 22). Obsahuje jména autorů s názvy prací a po kliknutí na jméno autora se otevře rozšířený záznam práce s odkazem na úplný text ve formátu

⁴² Tento princip lze spíše než za způsob vyhledávání považovat za prohlížení záznamů.

PDF nebo HTML a dalšími údaji - datem a místem obhajoby, klíčovými slovy, údaji o zdroji, formátu, jazyce disertace a autorském právu.

INFORMATIONS GÉNÉRALES	Mathey-Doret-Berthoud, Hélène. Adhésion du corps infirmier à la prescription des médicaments antalgiques postopératoires
CIRCUIT DES THÈSES	Maurer, Alisa. 400 patients admis pour infarctus du myocarde dans un hôpital périphérique : données démographiques et intérêt du score SAPS II
LISTE DES THÈSES	
THÈSES EN LIGNE	
CATALOGUE DES PUBLICATIONS	Mavropoulos, Anestis. Les effets des exigences masticatrices fonctionnelles et mécaniques sur la morphologie et la structure de l'os mandibulaire chez le rat en croissance
OUTILS DE RÉDACTION	
FEUILLE DE STYLES	Mazzuri, Sébastien. Evolution de la prise en charge palliative du cancer du pancréas avancé en relation avec l'arrivée de nouveaux médicaments : implications sur la survie et considérations médico-économiques
COLLABORATIONS	
DOCUMENTATION	
CONTACTS	

Obr. 22: Abecední rejstřík disertací s úplným textem

5.6.2.3 Přístup k úplným textům disertací v systému Cyberthèses

Jak bylo popsáno výše, Ženevská univerzita se účastní projektu Cyberthèses v rámci Sítě západošvýcarských knihoven (RERO). Znamená to tedy, že elektronické disertace, které jsou dostupné na Ženevské univerzitě a odpovídají stanoveným požadavkům, jsou v systému Cyberthèses také obsaženy [Organigramme, 200?].

Systém Cyberthèses (<http://cybertheses.francophonie.org>) dostupný na stránkách Frankofonního portálu elektronických disertací (Portail francophone des thèses électroniques) je mnohem propracovanější. Jeho vyhledávací formulář (viz obr. 28 v příloze) nabízí více možností, práci s operátory a také jednoduchou nápovědu. Výsledné záznamy (viz obr. 29 v příloze) obsahují údaje o názvu disertace, jménu autora a vedoucího práce, datum vložení do systému, odkaz na podrobný záznam (Voir l'enregistrement) a na úplný text disertace (Voir l'original). Úplné záznamy navíc obsahují údaje o jazyku dokumentu, URL adresu úplného textu disertace a abstrakt.

5.6.3 Závěr

Ve srovnání s vyhledávacím systémem projektu Cyberthèses i ostatními systémy zpřístupňování úplných textů je vyhledávací systém disertačních prací Ženevské

univerzity velmi prostý, s dalšími systémy zapojenými do projektu *Cyberthèses* je však srovnatelný. Způsoby vyhledávání jsou omezující i pro běžné uživatele. Co se však týče úplnosti možných výsledků, z důvodu výběrovosti systému *Cyberthèses* je vyhledávání v systému *Ženevské univerzity* efektivnější, protože obsahuje i záznamy a úplné texty disertací, které v *Cyberthèses* nejsou zahrnuty.

5.7 Elektronické časopisy

Časopisy a časopisecké články jsou jedním z nejdůležitějších informačních pramenů, z nichž lékaři a vědci v oboru medicíny čerpají. Články, kromě toho, že jsou základním stavebním kamenem časopisů, často také tvoří základ některých dalších typů zdrojů jako jsou digitální archivy a knihovny nebo databáze úplných textů. Typologie časopiseckých článků je v oboru medicíny specifická a je o ní podrobněji pojednáno v kapitole 3.2.1.1 této práce. V této části práce je tedy představen konkrétní zástupce elektronických časopisů a jeho vydavatel.

5.7.1 Nakladatelství John Libbey Eurotext

Jak již bylo zmíněno v kapitole 3.1.2, nakladatelství *John Libbey Eurotext* (*JLE*, <http://www.john-libbey-eurotext.fr> nebo <http://www.jle.com/fr/index.md>) vzniklo v roce 1983 a specializuje se na vydávání lékařské a vědecké literatury převážně ve francouzském jazyce a částečně také v angličtině. Vydává časopisy a monografické publikace pro lékaře a také pro odborníky na veřejné zdravotnictví, agronomii a biologický výzkum. V oblasti medicíny *JLE* vydává 18 časopisů např. z oblastí neurologie, kancerologie, hematologie, dermatologie, kardiologie nebo psychiatrie. Redakční rady časopisů tvoří zpravidla skupiny nejlepších specialistů v dané oblasti medicíny, autory jsou mezinárodně uznávaní vědci a lékaři. Většina časopisů je indexována ve velkých světových databázích jako je Index Medicus/Medline, Current Contents/Life Sciences & Clinical Medicine, Science Citation Index, Biological Abstracts/Biosis, CABS, EMBASE/Excerpta Medica nebo francouzská databáze Pascal. Zhruba polovinu elektronických lékařských časopisů nakladatelství tvoří oficiální časopisy francouzských vědeckých společností, např. *Francouzská liga proti epilepsii* (*Ligue française contre l'épilepsie*, <http://www.lfce-epilepsies.fr>) s časopisem *Epilepsie* (*Epilepsies*), *Francouzská společnost klinické farmacie*

(*Société française de pharmacie clinique*, <http://adiph.org/sfpc>) s *Časopisem klinické farmacie (Journal de pharmacie clinique)* nebo *Francouzská hematologická společnost (Société française d'hématologie*, <http://sfh.hematologie.net>) s časopisem *Hematologie (Hématologie)*. Další partnerské smlouvy jsou navázány s velkými institucemi - *Francouzskou mikrobiologickou společností (Société Française de Microbiologie)* nebo *Národním centrem vědeckého výzkumu (Centre National de la Recherche Scientifique)* [John Libbey, c2007].

Jako příklad byl vybrán časopis *Hematologie (Hématologie)*.

5.7.2 Časopis Hematologie

Časopis *Hematologie (Hématologie)* je oficiálním časopisem *Francouzské hematologické společnosti (Société française d'hématologie)*. Vychází s dvouměsíční periodicitou, a to v tištěné i elektronické formě. Elektronická verze je přístupná na stránkách vydavatelství⁴³ a také na URL adrese <http://www.hematologie.fr> s retrospektivou od roku 1995. Stránky nakladatelství i jednotlivých publikací a služeb jsou ve francouzské i anglické jazykové mutaci.

Podle informací projektu SHERPA/RoMEO [c2006] řeší každý časopis nakladatelství JLE autorskoprávní otázky s drobnými odlišnostmi. Časopis *Hematologie* má tzv. žlutou archivační politiku, což znamená, že autoři mohou zpřístupňovat preprinty (poslední verze rukopisů před oficiálním vydáním) svých článků na svých osobních webových stránkách, na stránkách institucí či na jiných nevýdělečných serverech pod podmínkou, že obsahují údaj o držiteli autorského práva (© John Libbey Eurotext) a odkazují na originální verzi článku v časopise s připojenou poznámkou „*Konečná verze je dostupná na: www.jle.com.*“

Jak je dobrým zvykem mnoha nakladatelů, požadavky na formální článků v jednotlivých rubrikách jsou podrobně popsány na webových stránkách časopisu pod záložkou „*Instrukce pro autory*“ (*Instructions aux auteurs*)⁴⁴.

⁴³ URL: <http://www.john-libbey-eurotext.fr/en/revues/medecine/hma/sommaire.md?type=text.html>

⁴⁴ *Hématologie : instructions aux auteurs*. [online]. Montrouge (Francie) : John Libbey Eurotext. [cit. 2008-08-14]. 6x ročně. Dostupný z WWW: http://www.hematologie.fr/informations/e-docs/00/00/00/08/instructions_auteurs.phtml.

5.7.2.1 Obsah časopisu

Rubriky, do nichž jsou jednotlivé články řazeny, tvoří typické členění lékařského časopisu. V každém čísle jsou obsaženy rubriky editoriál a přehledové články, v některých číslech pak jsou mini přehledové články, zprávy z kongresů, analýzy, syntézy, doporučení pro praxi, kazuistiky, nekrology, krátká sdělení, recenze atd., množství a kombinace rubrik se v různých číslech liší. Svým obsahem je časopis Hematologie určen jak vědcům ve výzkumu, tak i lékařům na klinikách [John Libbey, c2007].

Úplné texty jednotlivých článků ve formátech HTML a PDF jsou dostupné po zaplacení předplatného nebo formou *pay-per-view* (platba za zobrazení jednoho článku), také je možné zakoupit jednotlivá čísla časopisu. Téměř v každém čísle jsou 1-2 články dostupné zdarma. Uživatelé s předplatným se mohou na webových stránkách nakladatelství přihlásit ke svému účtu pomocí uživatelského jména a hesla a využívat navíc některých blíže nespecifikovaných služeb.

Po bezplatné registraci a zadání e-mailové adresy nabízí JLE službu zasílání novinek (*Newsletters*) a shrnutí nově vycházejících čísel.

5.7.2.2 Vyhledávání a zobrazování výsledků na webových stránkách nakladatelství JLE

Pole pro jednoduché vyhledávání je k dispozici na úvodní stránce a umožňuje prohledávat všechna díla a časopisy vydavatelství zároveň. U klíčových slov vyhledávač nerozlišuje malá a velká písmena ani nevyhledává slova s diakritikou. Lze použít francouzskou variantu booleovských operátorů (ET, OU, SAUF, SANS, NON)⁴⁵ a kombinování pomocí kulatých závorek. Pro vyhledávání je na stránkách dostupná nápověda, která vysvětluje také možnost použití znaku hvězdičky (*) jako náhrady jednoho či více znaků kdekoli ve slově, při její aplikaci však systém ohlásí chybu a upozorňuje, že speciální znaky nelze používat.

V pokročilém režimu vyhledávání (*Recherche avancée*) systém nabízí tři vyhledávací pole (viz obr. 23): první pro zápis klíčových slov (*Mots clés*), druhé pro autora (*Auteur*) a třetí pro název díla nebo článku (*Titre de l'ouvrage ou de l'article*). Dále je v roletových menu možné zvolit časové omezení rešerše a nakonec s použitím klávesy Ctrl vybrat časopisy (*Revues*), jejichž obsahy mají být zahrnuty

⁴⁵ ET – AND; OU – OR; SAUF, SANS, NON – NOT

do vyhledávání nebo zvolit možnost vyhledávání ve všech dílech zároveň (*Tous les ouvrages*).

The screenshot shows the advanced search page of the John Libbey Eurotext website. The header includes the John Libbey Eurotext logo and a 'Newsletter' banner for 'mt Cardio'. The navigation menu on the left lists various services and categories. The main search area is titled 'RECHERCHE AVANCÉE' and contains a search bar, a 'Rechercher' button, and several filter options: 'Mots clés', 'Auteur', 'Titre de l'ouvrage ou de l'article', 'Revue' (with a dropdown menu listing journals like 'Annales de Biologie Clinique'), and 'Dates' (with 'Depuis' and 'jusqu'à' dropdowns for year and month). A 'Tous les ouvrages' checkbox is also present.

Obr. 23: Formulář pro pokročilé vyhledávání na stránkách nakladatelství John Libbey Eurotext (JLE)

Po kliknutí na šipku (u jednoduchého vyhledávání) nebo na tlačítko *Rechercher* (u pokročilého vyhledávání) se objeví údaje o počtech nalezených článků a knih. Uživatel si pak může nechat zobrazit druhy dokumentů, které jej zajímají (časopisy nebo knihy), upravit stávající rešeršní dotaz (*Affiner ou modifier votre recherche*) nebo položit nový (*Effectuer une nouvelle recherche*). Výsledné záznamy se zobrazují na stránce po deseti a jsou řazeny podle relevance (viz obr. 24). Obsahují vždy název článku, název, ročník a číslo časopisu a datum vydání, odkaz na abstrakt (*Résumé*) a na úplný text ve francouzštině (*Texte intégral*), někdy také na abstrakt v angličtině (*Summary*) nebo odkaz na volně dostupný úplný text (*Article gratuit*).

RÉSULTAT DE RECHERCHE

Vos critères de recherche :

Mot-clés : anemie
Revues : Hématologie,

📄 64 articles trouvés.

[Affiner ou modifier votre recherche](#)
[Effectuer une nouvelle recherche](#)

📄 Anémie et hémopathies lymphoïdes chroniques Hématologie. Volume 12, Août 2006	■ Article gratuit
📄 Rôle du biologiste confronté à une recherche de schizocytes Hématologie. Volume 13, Numéro 3, Mai-Juin 2007	■ Résumé ■ Texte intégral ■ Summary
📄 L'hepcidine, une histoire de fer au cœur du foie Hématologie. Volume 13, Numéro 3, Mai-Juin 2007	■ Résumé ■ Article gratuit ■ Summary

Obr. 24: Záznamy vyhledaných článků z časopisu *Hématologie* obsahující klíčové slovo *anémie*

5.7.2.3 Vyhledávání a zobrazování výsledků na stránkách časopisu

Vyhledávání na stránkách <http://www.hematologie.fr/> funguje obdobně, jsou nabízeny stejné možnosti jednoduchého i pokročilého vyhledávání jen s tím rozdílem, že vyhledávací stroj pracuje pouze s úplnými texty časopisu *Hématologie*. Výsledné záznamy (obr. 25) pak obsahují pouze údaj o názvu článku, datu vydání, ročníku a čísle časopisu, jméno autora a odkazy na abstrakt a na úplný text, případně na úplný text dostupný zdarma.

Résultat de la recherche

138 documents correspondent à vos critères de recherche.

Cytopathies mitochondriales et anémies sidéroblastiques
Volume n° 3, Numéro 1, Janvier - Février 1997
 Gil Tchernia, Janine Breton-Gorius, Brigitte Bader-Meunier, Françoise Miélot, Agnès Rötig

RESUME | TEXTE INTEGRAL

Obr. 25: Vyhledané záznamy na stránkách časopisu *Hématologie* (www.hematologie.fr)

5.7.2.4 Závěr

Přístup k obsahu časopisu *Hematologie* je možný na dvou různých URL adresách s různým designem, ale s totožnými možnostmi využití placených i neplacených služeb. Svou nabídkou možností a služeb je srovnatelný s nabídkami ostatních nakladatelství nabízejících online verze časopisů. Obě uživatelská rozhraní jsou příjemná a možnosti vyhledávání jsou dost široké, což je dáno především umožněním používání závorek pro kombinování dotazů. Poněkud zarážející je však nesrovnalost mezi textem nápovědy k vyhledávání s využitím znaku hvězdičky (*), který ve vyhledávači ve skutečnosti nefunguje.

5.8 Souhrn provedených analýz

Následující podkapitola přináší hlavní shrnutí rozborů jednotlivých plnotextových frankofonních informačních zdrojů a upozorňuje především na důležité znaky a vlastnosti, které byly posuzovány s ohledem na jejich potenciální uživatele.

Zdroje pocházejí z různých zemí, v nichž je však alespoň jedním z úředních jazyků francouzština. Jsou primárně určeny uživatelům tyto jazyky ovládajícím, jejichž počet je ve srovnání s angličtinou jako oficiálním jazykem vědy několikanásobně nižší. Druh zpřístupňovaných informací je však obvykle takového typu, který není vázán teritoriálně a může nalézt univerzální využití.

Porovnávat výše zmíněné plnotextové informační zdroje je poněkud obtížné, protože byly záměrně vybrány zdroje různorodé, lišící se od sebe v mnoha směrech. V závislosti na tom, jaký typ instituce je spravuje, k jakému účelu mají primárně sloužit a zda jsou elektronické dokumenty v nich obsažené dostupné volně nebo komerčně, se mohou jejich funkce, možnosti a nabídky služeb směrem k uživatelům lišit. Jedním z aspektů, které je možné porovnávat, je jejich velikost. Je také částečně dána typem instituce, která je spravuje či zpřístupňuje, tento aspekt by však neměl mít vliv na kvalitu jejich obsahu. Velmi obsažným zdrojem je portál *CISMeF*, který v současné době indexuje více než 40 000 zdrojů (nejen jednotlivých dokumentů), nejobsažnější z prezentovaných zdrojů je digitální knihovna *EM|Consulte* a naopak obsahově nejmenším je systém elektronických disertací *Ženevské univerzity*

(bereme-li v úvahu pouze podíl lékařské fakulty), do kterého přibývá ročně průměrně 170 nových prací.

Zásadním přínosem jednotlivých plnotextových informačních zdrojů je vedle jejich snadné nalezitelnosti v prostředí internetu zejména vyhledávací systém fungující v samotném informačním zdroji, který vedle běžného prohlížení umožňuje cílenou práci s obsahem a provádění rešerší. V souvislosti s vyhledáváním informací je řešen problém zápisu francouzských termínů obsahujících speciální znaky francouzské abecedy, například tzv. cédille (ç) nebo hlásek ê, é, è, à, ù, ï, ô. Vyhledávací systémy tento problém řeší různě, některá vyhledávání se omezují pouze na využití hlásek základní anglické abecedy (např. vyhledávací systém nakladatelství *John Libbey Eurotext*), jiné umožňují zápis oběma způsoby a tyto speciální znaky nezohledňují (např. portál *CISMeF* nebo digitální archiv *INSERM*). Většina systémů povoluje vyhledávání s pomocí booleovských operátorů nebo znaků majících podobné funkce, a tím umožňují tvorbu složitějších dotazů. V tomto ohledu je velmi propracovaný vyhledávací systém digitálního archivu *INSERM*. Vyhledávání na portálu *CISMeF* nabízí pro vyhledávání mnoho možností a funkcí, po jejichž zvládnutí lze zadávat složité dotazy a získávat velmi přesné výsledky s vysokou mírou relevance záznamů.

Velmi užitečné je zpracování nápovědy pro vyhledávání. V tomto směru si zaslouží vyzdvihnout především propracovaný systém nápověd k vyhledávání na portálu *CISMeF*, poněkud zavádějící je nápověda k vyhledávání na internetových stránkách nakladatelství *John Libbey Eurotext*. Zcela chybějící nápověda pro vyhledávání v elektronickém systému zpřístupňování disertačních prací *Ženevské univerzity* nutí uživatele zkoušet možnosti vyhledávání metodou pokus-omyl, což je poněkud zdlouhavé a nepraktické.

Další pohled byl zaměřen na popis dokumentů v jednotlivých zdrojích a jeho kvalitu. Všichni zpřístupňovatelé nové dokumenty a k nim náležející popis do svých fondů vkládají ručně a samozřejmostí jsou údaje bibliografického popisu, klíčová slova a abstrakty, podle kterých je pak možné jednotlivé elektronické dokumenty v systému vyhledat. Vkládání metadat založených na standardním formátu DublinCore však deklarují pouze tvůrci portálu *CISMeF* a tvůrci systému pro elektronické zpřístupňování disertací na *Ženevské univerzitě*. Ve většině případů vyžadují zpřístupňovatelé při popisu těchto elektronických dokumentů spolupráci samotných autorů prací. Například v případě digitálního archivu *INSERM*, kde svá

díla mohou autoři sami ukládat, jsou k tomuto účelu na stránkách archivu dostupné podrobné instrukce, v elektronickém systému disertačních prací *Ženevské univerzity* autoři odevzdávají svá díla v elektronické formě s příloženými potřebnými údaji pracovníkům knihovny, kteří je následně zpracují v univerzitním systému a vybrané práce také zpřístupňují prostřednictvím dalších národních a mezinárodních elektronických systémů disertací. Spolupráce autorů je vyžadována také v případě digitální knihovny *EM|Consulte*.

Otázka důvěryhodnosti informačních zdrojů je zejména v oblasti informací v medicíně klíčová, v tomto případě byl za její indikátor považován fakt, že je daný zdroj ověřen, zahrnut a indexován v portálu *CISMeF*, který se specializuje na kvalitní a důvěryhodné zdroje lékařských informací.

6 Závěr

Cílem této diplomové práce byla analýza a vyhodnocení plnotextových informačních zdrojů z oboru medicíny dostupných v prostředí WWW ve francouzském jazyce. Do výběru byly zahrnuty informační zdroje dostupné volně i komerčně, jejichž vydavatelé či zpřístupňovatelé sídlí ve Francii, Kanadě, Švýcarsku nebo Belgii.

V první, teoretické části práce zahrnuje představení oboru medicíny, pojednává o lékařství obecně, o jeho historii a vývoji od prvopočátků až do dnešních dnů. Dále je zaměřena na vznik informací a informační cyklus v medicíně. Jsou představeny hlavní frankofonní lékařské instituce a vydavatelé elektronických plnotextových informačních zdrojů. V této části je také vymezena použitá terminologie a typologie zdrojů a jsou podrobněji představeny některé typy dokumentů vzniklé přímo pro potřeby medicíny. Ve zvláštní kapitole je pojednáno o hodnocení důvěryhodnosti informačních zdrojů v medicíně dostupných v prostředí WWW. Je představen projekt Net Scoring a jeho způsob a kritéria jejího hodnocení.

Jádro práce tvoří pátá kapitola, která prezentuje výsledky analýz a hodnocení vybraných zástupců jednotlivých typů informačních zdrojů. Po obecném uvedení do problematiky typu zdroje je podrobně představen jeden jeho konkrétní reprezentant. Analýza je zaměřena na jeho základní charakteristiku, důvěryhodnost, prezentaci jeho vlastního obsahu, uspořádání, možnosti vyhledávání, zpřístupňování a šíření těchto zdrojů směrem k uživatelům. Text této kapitoly je doplněn řadou obrázků pro lepší představu o prostředí a funkcích, které jednotlivé plnotextové informační zdroje nabízejí. V poslední části této kapitoly v souhrnu jednotlivých analýz je provedeno zhodnocení a porovnání jednotlivých zdrojů.

Shrnutí jednotlivých analýz potvrdilo různou výši hodnocení všech dílčích kritérií s výjimkou kritéria důvěryhodnosti, která byla u všech vybraných reprezentantů vysoká. Úroveň kvality částečně vyplývá už z obecné charakteristiky každého typu plnotextového informačního zdroje. Především je ale hodnotitelná na příkladech vybraných zástupců, zejména pokud má uživatel možnost srovnávat několik zdrojů mezi sebou. Úroveň kvality jednotlivých zdrojů je dána mimo jiné účelem a prostředím jejich vzniku, kvalitou informačního zázemí jejich zpřístupňovatelů a různými informačními potřebami jejich uživatelů.

V průběhu průzkumu jednotlivých typů a konkrétních zástupců plnotextových informačních zdrojů byla nalezena řada dalších reprezentantů splňujících stanovená kritéria. Někteří z nich jsou zmíněni, ale jejich podrobnější analýzy již nebyly do textu práce zařazeny vzhledem k jejímu limitovanému rozsahu. Další studium této problematiky by se mohlo zaměřit na analýzy těchto reprezentantů, na konkrétní typ plnotextových informačních zdrojů (např. portály) nebo na zdroje zaměřené na informace pro určitou lékařskou specializaci (např. onkologii). Další možností by bylo vypracovat analýzy typů plnotextových informačních zdrojů, které do této práce nebyly zahrnuty, k nimž patří institucionální weby, osobní stránky vědců-lékařů, blogy, apod.

7 Seznam použitých a citovaných zdrojů

- ARMS, W. Y. 2000. *Digital libraries*. Cambridge : MIT press, 2000.
- Agence universitaire de la francophonie. *Agence universitaire de la francophonie* [online]. Montréal : AUF, Dernières modifications 27 février 2008 [cit. 2008-06-20]. L'AUF en bref. Dostupný z WWW: <<http://www.auf.org/l-auf/auf-bref/accueil.html>>.
- *Archives-ouvertes.fr* [online]. Paris : Archives Ouvertes [cit. 2008-03-10]. Présentation. Dostupný z WWW: <<http://www.archives-ouvertes.fr/spip.php?article1>>.
- Association of the British pharmaceutical industry. 2008. Code of practice for the Pharmaceutical industry together with the Prescription medicines code of practice authority : constitution and procedure. [London] : ABPI. 2008 ed., 60 s. Dostupný také z WWW: <http://www.abpi.org.uk/publications/pdfs/pmpca_code2008.pdf>.
- BARTOŠEK, M. Digitální knihovny - teorie a praxe. *Národní knihovna*. 2004, roč. 15, č. 4, s. 233-254. Dostupný také z WWW: <<http://knihovna.nkp.cz/NKKR0404/0404233.html>>.
- Base de données sur les produits pharmaceutiques (BDPP). In *Base de données sur les produits pharmaceutiques (BDPP)* [online]. Ottawa : Santé Canada, Date de modification : 2008-07-04 [cit. 2008-08-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.hc-sc.gc.ca/dhp-mps/prodpharma/databasdon/index-fra.php>>.
- Base de données sur les produits pharmaceutiques (BDPP) : conseil de recherche. In *Base de données sur les produits pharmaceutiques (BDPP)* [online]. Ottawa : Santé Canada, Date de modification : 2008-07-04 [cit. 2008-08-10]. Dostupný z WWW: <http://www.hc-sc.gc.ca/dhp-mps/prodpharma/databasdon/search_tips_conseils_recherche-fra.php>.
- Base de données sur les produits pharmaceutiques (BDPP) : terminologie. In *Base de données sur les produits pharmaceutiques (BDPP)* [online]. Ottawa : Santé Canada, Date de modification : 2008-07-04 [cit. 2008-08-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.hc-sc.gc.ca/dhp-mps/prodpharma/databasdon/terminolog-fra.php>>.
- Base de données sur les produits pharmaceutiques (BDPP) : qu'est-ce que l'extrait des données? In *Base de données sur les produits pharmaceutiques (BDPP)* [online]. Ottawa : Santé Canada, Date de modification : 2008-07-04 [cit. 2008-08-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.hc-sc.gc.ca/dhp-mps/prodpharma/databasdon/terminolog-fra.php>>.

- BRATKOVÁ, E. 2007. Nový online přístup k databázi SIGLE (projekt OpenSIGLE). *Ikaros* [online]. 2007, roč. 11, č. 10 [cit. 2008-08-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/4346>>.
- BRATKOVÁ, E. 2006. Otevřený přístup, digitální knihovny a citační služby. In INFORUM 2006 : 12. ročník konference o profesionálních informačních zdrojích, Vysoká škola ekonomická, Praha, 23.-25. května 2006 [online]. Praha : Albertina icome Praha, 2006 [cit. 2008-03-10]. [21 s.]. Dostupný z WWW: <http://www.inforum.cz/inforum2006/pdf/Bratkova_Eva.pdf>.
- BRATKOVÁ, E. 2003a. Rozvoj otevřených archivů elektronických tisků a alternativních bibliografických služeb v oboru Informační věda. *Národní knihovna*. 2003, roč. 14, č. 4, s. 254-269 [cit. 2008-03-10]. Dostupný z WWW: <<http://full.nkp.cz/nkkp/pdf/0304/0304254.pdf>>
- BRATKOVÁ, E. 2003b. Systémy pro rozšiřování a zpřístupňování elektronických disertačních prací : analýza současného stavu v zahraničí [Systems for electronic dissertations dissemination : an analysis of current state abroad]. Praha, 2003-10-31, poslední aktualizace 2004-02-22. 59 s. Zpráva pro grantovou úlohu FRVŠ č. 2045/2003 (okruh E2) „E-DI“ (Digitální knihovna diplomových a disertačních prací UK v Praze). Řešitelská pracoviště: Ústřední knihovna Univerzity Karlovy v Praze a Knihovna Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium Univerzity Karlovy v Praze. Dostupný z WWW: <<http://www.evskp.cz/Dokumentyver/systemy-analyza.pdf>>.
- CELBOVÁ, L. 2003a. Errata. In *KTD : Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online databáze]. Praha : Národní knihovna České republiky, 2003- [cit. 2008-08-02]. Systém. č. 000002485. Dostupný z WWW: <<http://sigma.nkp.cz/cze/ktid>>.
- CELBOVÁ, L. 2003b. Informační zdroj. In *KTD : Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online databáze]. Praha : Národní knihovna České republiky, 2003- [cit. 2008-08-02]. Systém. č. 000000887. Dostupný z WWW: <<http://sigma.nkp.cz/cze/ktid>>.
- CELBOVÁ, L. 2003c. Portál. In *KTD : Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online databáze]. Praha : Národní knihovna České republiky, 2003- [cit. 2008-03-11]. Systém. číslo: 000000550. Dostupný z WWW: <<http://sigma.nkp.cz/cze/ktid>>.
- Centre national de la recherche scientifique. 2008a. *CNRS : Centre national de la recherche scientifique*. [online]. Paris : CNRS, Mise à jour : mai 2008 [Cit. 2008-03-19]. Présentation. Dostupný z WWW: <<http://www.cnrs.fr/fr/organisme/presentation.htm>>.
- Centre national de la recherche scientifique. 2008b. *CNRS : Centre national de la recherche scientifique*. [online]. Paris : CNRS, Mise à jour : mai 2008 [Cit. 2008-03-19]. Science du vivant. Dostupný z WWW: <<http://www.cnrs.fr/sdv/presentation/domaines/index.htm>>.

- Centre pour la communication scientifique directe. 2004. *HAL-Inserm* [online]. HAL version 2.0, Villeurbanne : CCSd, 2004-04-20 [cit. 2008-01-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.hal.inserm.fr/>>.
- CISMef : *Catalogue et index des sites médicaux francophones* [online]. Rouen : Centre Hospitalier Universitaire de Rouen, c1995-2007, 11 mars 2008 [cit. 2008-03-11]. Dostupný z WWW : <<http://www.cismef.org/>> nebo <<http://www.chu-rouen.fr/CISMef>>.
- CLAIVAZ, J.-B. 2003. *L'édition numérique des thèses à l'Université de Genève (Cyberthèses) : perspectives d'avenir* [online]. Genève : Université de Genève; Service de coordination des bibliothèques. Version 1.1, 6 octobre 2003. 5 s. [cit. 2008-08-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.unige.ch/cyberdocuments/documents/Cybertheses%20UniGE%20-%20Perspectives%20d%27avenir.pdf>>.
- Conférence des bibliothèques universitaires suisses. Groupe de travail Coordination des thèses électroniques en Suisse. 2007. *Thèses électroniques en Suisse : Convention des membres de la Conférence des bibliothèques universitaires suisses (CBU)* [online]. Berne : Conférence des bibliothèques universitaires suisses 2003. Version révisée, 8 janvier 2007 [cit. 2008-08-09]. Dostupný z WWW: <http://www.nb.admin.ch/slb/slb_professionnel/01693/01695/01703/index.html?lang=fr&download=M3wBPgDB/8ull6Du36WenojQ1NTTjaXZnqWfVp7Yhmfnapmmc7Zi6rZnqCkkIN4fHaEbKbXrZ6lhuDZz8mMps2gpKfo>.
- Consensus (medical). In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. Last modified on 9 March 2008 [cit.-2008-05-30]. Dostupný z WWW: <<http://en.wikipedia.org>>.
- *Coordonnées* [online]. Tours : Conférence Internationale des Doyens et des Facultés de Médecine d'Expression Française. [cit. 2008-03-19]. Dostupný z WWW: <http://www.cidmef.u-bordeaux2.fr/coord_1.htm>
- COURTIAL, F. 2000. Sources et utils d'information en santé et réseaux documentaires. Documentaliste – Science de l'information. 2000, vol. 37, n° 1, s. 58-60. Dostupný také z WWW: <http://www.adbs.fr/uploads/docs/114_fr.pdf>.
- DARMONI, S., et al. 2002. CISMef-patient: a French counterpart to MEDLINEplus. *Journal of Medical library association*, 2002; roč. 90, č. 2, s. 248–253. Dostupný také z WWW: <<http://www.pubmedcentral.nih.gov/articlerender.fcgi?artid=100773>>.
- DARMONI, S., et al. 2007a. *CISMef : Catalog and index of French-language health internet resources. A quality-controlled subject gateway* [online]. Rouen : Centre Hospitalier Universitaire de Rouen, 18-12-2007 [cit. 2008-02-29]. Dostupný z WWW: <<http://www.chu-rouen.fr/CISMef/CISMefeng.html>>.
- DARMONI, S., et al. 2007b. *Resource Types used by CISMef* [online]. Rouen : Centre Hospitalier Universitaire de Rouen, 24 octobre 2007 [cit. 2008-03-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.chu-rouen.fr/CISMef/CISMefeng.html>>.

- DARMONI, S. 2005a. *CISMeF : pourquoi, comment* [online]. Rouen : Centre Hospitalier Universitaire de Rouen, 05 décembre 2005 [cit. 2008-02-29]. Dostupný z WWW: <<http://www.chu-rouen.fr/CISMeF/CISMeF.html>>.
- DARMONI, S. 2005b. *Net Scoring ® : critères de qualité de l'information de santé sur l'Internet* [online]. Version 4 de 2005-01-07. Rouen : Centre Hospitalier Universitaire de Rouen, 11/1997, 07/01/2005 [cit. 2008-05-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.chu-rouen.fr/netscoring>>.
- *EM|Consulte* [online]. Issy les Moulineaux : Elsevier Masson [cit. 2008-08-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.em-consulte.com/>>.
- *EM|Consulte : qui sommes nous?* [online]. Issy les Moulineaux : Elsevier Masson [cit. 2008-08-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.em-consulte.com/quisommesnous>>.
- *EM|Consulte : aide* [online]. Issy les Moulineaux : Elsevier Masson [cit. 2008-08-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.em-consulte.com/recherche>>.
- EMH Edition médical suisses. c2001 [online]. Muttenz (Švýcarsko): EMH, c2001 [cit. 2008-08-14]. Qu'est-ce que sont les EMH? Dostupný z WWW: <http://www.emh.ch/f/set_verlag.htm>.
- *Facultés de Médecine Françaises* [online]. Tours : Conférence Internationale des Doyens et des Facultés de Médecine d'Expression Française. [cit. 2008-03-19]. Dostupný z WWW: <http://www.cidmef.u-bordeaux2.fr/coord_2.htm - Amiens>
- Gouvernement du Canada. Instituts de recherche en santé du Canada. Affaires générales. 2007. *Instituts de recherche en santé du Canada* [online]. Ottawa : IRSC, 2007, Mise à jour : 2007-09-17 [cit. 2008-08-14]. Qui nous sommes. Dostupný z WWW: <<http://www.cihr-irsc.gc.ca/f/7263.html>>.
- *Guide du dépôt et du bon usage de Hal* [online]. Villeurbanne : Centre pour la communication scientifique directe, c2004-2008 [cit. 2008-03-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.ccsd.cnrs.fr/spip.php?rubrique15>>.
- *HAL-Inserm : accueil* [online]. Villeurbanne : Centre pour la communication scientifique directe, HAL version 2.0 - 20/04/2004 [cit. 2008-03-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.hal.inserm.fr/>>.
- HAVEL, J. 2008. Osobní komunikace. 11. 8. 2008
- Health on the net foundation. *Health on the net foundation* [online]. Geneva : HON, Last modified Mon Apr 10 2006 [cit. 2008-03-01]. HON Code of Conduct (HONcode) for medical and health Web sites : zásady. Dostupný z WWW: <<http://www.hon.ch/HONcode/Czech/>>.
- *Hématologie* [online]. Montrouge (Francie) : John Libbey Eurotext, 1995- [cit. 2008-08-14]. 6x ročně. Dostupný z WWW: <<http://www.john-libbey-eurotext.fr/fr/revues/medecine/hma/sommaire.md?type=text.html>> nebo <<http://www.hematologie.fr/>>.

- Institut Curie. 2008 *Institut Curie* [online]. Paris : Institut Curie, [2008]. [cit. 2008-03-19]. Présentation de l'Institut Curie : acteur majeur de la cancérologie du XXIe siècle. Dostupný z WWW: <http://www.curie.fr/fondation/presentation/index.cfm/lang/_fr.htm>.
- Institut national de la santé et de la recherche médicale. 2008. *Inserm : Institut national de la santé et de la recherche médicale*. [online]. Paris : Inserm, Date de publication : 19/02/2008 [cit. 2008-03-15]. Qu'est-ce que l'Inserm? Dostupný z WWW: <<http://www.inserm.fr/fr/inserm/presentation/definition/>>.
- Institut de médecine tropicale Anvers. 2007. *Sur l'IMT*. [online] Anvers : IMT, c2001-2007 [Cit. 2008-03-19]. IMT en bref. Dostupný z WWW: <<http://www.itg.be/itg/GeneralSite/generalpage.asp?wpid=45&miid=17&RND=504625559>>.
- Institut Pasteur. 2008 *Institut Pasteur* [online]. Paris : Institut Pasteur, 2008 [Cit. 2008-03-19]. *L'Institut Pasteur*. Dostupný z WWW: <<http://www.pasteur.fr/ip/easysite/go/03b-000002-007/institut-pasteur>>.
- Institut suisse de recherche expérimentale sur le cancer. c2003. *ISREC* [online]. Lausanne : ISREC, c2003 [cit. 2008-08-14]. Cancer research community. Dostupný z WWW: <<http://www.isrec.ch/research/cancerresearch.htm>>.
- Internetový portál. In *Wikipedie : otevřená encyklopedie* [online]. Naposledy editována 15. 2. 2008 [cit. 2008-04-30]. Dostupný z WWW: <<http://cs.wikipedia.org>>.
- JAROLÍMKOVÁ, A. 2004. Evidence based medicine a její vliv na činnost lékařských knihoven a informačních středisek. *Národní knihovna*. 2004, roč. 15, č. 2, s. 75-81. Dostupný také z WWW: <<http://full.nkp.cz/nkk/Nkk0402/0402075.html>>.
- John Libbey Eurotext. c2007. *John Libbey Eurotext : éditions médicales et scientifiques France : revues, médicales, scientifiques, médecine, santé, livres*. [online]. Montrouge (Francie) : John Libbey Eurotext, c2007 [cit. 2008-08-14]. Qui sommes nous? Dostupný z WWW: <<http://www.john-libbey-eurotext.fr/fr/qui/index.mhtml>>.
- Kritéria hodnocení WWW. In *Česká společnost zdravotnické informatiky a vědeckých informací* [online]. Praha : ČSZIVI, c2003-2008 [cit. 2008-02-29]. Dostupný z WWW: <<http://www.medinfo.cz/oblasti/metodologie-kvalita/kriteria-hodnoceni-www.php>>.
- KUČEROVÁ, H. 2003. Plný text. In *KTD : Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online databáze]. Praha : Národní knihovna České republiky, 2003- [cit. 2008-08-02]. Systém. č. 000003864. Dostupný z WWW: <<http://sigma.nkp.cz/cze/ktid>>.
- *La recherche en Belgique* [online]. La santé : portail santé. Dernière modification 07/11/2005 [cit. 2008-07-15]. Dostupný z WWW: <<http://www.lasante.be/adresses/recherche.htm>>.

- Lékařství. In *Co je co : vaše encyklopedie* [online]. Brno : Optimus, c1999-2008, Vytvořeno: 14.3.2000 [cit. 2008-05-30]. Dostupný z WWW: <<http://www.cojeco.cz>>.
- Lékařství. In *Ottova encyklopedie obecných vědomostí* [online]. Praha : Seznam.cz, c1996-2008, aktualizace: 1. 1. 1908 [cit. 2008-03-15]. Dostupné na WWW: <<http://encyklopedie.seznam.cz>>.
- *Manuel (le ManuHal) : le manuel de HAL constamment mis à jour* [online]. Villeurbanne : Centre pour la communication scientifique directe, c2004-2008 [cit. 2008-03-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.ccsd.cnrs.fr/spip.php?rubrique12>>.
- MATUŠÍK, Z. 2003a. Disertační práce. In *KTD : Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online databáze]. Praha : Národní knihovna České republiky, 2003- [cit. 2008-08-02]. Systém. č. 000000968. Dostupný z WWW: <<http://sigma.nkp.cz/cze/ktid>>.
- MATUŠÍK, Z. 2003b. Dokument. In *KTD : Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online databáze]. Praha : Národní knihovna České republiky, 2003- [cit. 2008-08-02]. Systém. č. 000000502. Dostupný z WWW: <<http://sigma.nkp.cz/cze/ktid>>.
- MATUŠÍK, Z. 2003c. Preprint. In *KTD : Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online databáze]. Praha : Národní knihovna České republiky, 2003- [cit. 2008-08-02]. Systém. č. 000001033. Dostupný z WWW: <<http://sigma.nkp.cz/cze/ktid>>.
- MATUŠÍK, Z. 2003d. Šedá literatura. In *KTD : Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online databáze]. Praha : Národní knihovna České republiky, 2003- [cit. 2008-05-06]. Systém. č. 000001056. Dostupný z WWW: <<http://sigma.nkp.cz/cze/ktid>>.
- Médecine. In *Wikipedie : l'encyclopédie libre* [online]. Dernière modification 1 juin 2008 [cit. 2008-05-30]. Dostupný z WWW: <<http://fr.wikipedia.org>>.
- *Universum : všeobecná encyklopedie*. 1. vyd. Sv. 3. V Praze : Odeon, 2002-. M-R, s. 1-800.
- Medical guideline. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. Last modified on 2 May 2008 [cit.-2008-05-30]. Dostupný z WWW: <<http://en.wikipedia.org>>.
- Organisation internationale de la francophonie. 2007a. *Cyberthèses : publication et diffusion en ligne des thèses* [online]. Lyon : Cyberthèses, c2007 [cit. 2008-08-09]. Le programme Cyberthèses : actualités. Dostupný z WWW: <<http://www.cybertheses.org/?q=fr/node/1>>.
- Organisation internationale de la francophonie. 2007b. *Cyberthèses : publication et diffusion en ligne des thèses* [online]. Lyon : Cyberthèses, c2007 [cit. 2008-08-09]. Le programme Cyberthèses : présentation. Dostupný z WWW: <<http://www.cybertheses.org/?q=fr/node/1>>.

- *Organigramme Cyberthèses* [online]. Genève : Université de Genève [200?]. [cit. 2008-08-09]. Dostupný z WWW: <http://www.unige.ch/cyberdocuments/documents/Organigramme_cybertheses.pdf>.
- PAPIKOVÁ, V. 2002. Strategie vyhledávání a důkazy podložených informací pro potřeby klinické praxe. *Ikaros* [online]. 2002, roč. 6, č. 2 [cit. 2008-07-30]. Dostupný z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/911>>.
- POKORNÝ, J. Databázové systémy a jejich použití v informačních systémech. 1. vyd., Praha : Academia, 1992, 313 s.
- SERRANO, J. I.; TOMEČKOVÁ, M.; ZVÁROVÁ, J. Metody strojového učení pro vyhledávání znalostí v lékařských datech o ateroskleróze. *European journal for biomedical informatics*. [online]. 2006, roč. 2, č. 1. [cit. 2008-03-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.ejbi.org/images/ejbi2006.pdf>>.
- SHERPA/RoMEO : publisher copyright policies & self-archiving [online]. Nottingham (Velká Británie) : University of Nottingham, c2006 [cit. 2008-08-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.sherpa.ac.uk/romeo.php>>.
- TKAČÍKOVÁ, D. 1999. Když se řekne digitální knihovna ... *Ikaros* [online]. 1999, roč. 3, č. 8 [cit. 2008-08-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/1035>>.
- THIRION, B., et al. 2007. *CISMeF* [online]. Rouen : Centre Hospitalier Universitaire de Rouen, 1995-02-02, 18 octobre 2007 [cit. 2008-02-29]. *CISMeF : aide à la recherche. Sommaire*. Dostupný z WWW: <<http://www.chu-rouen.fr/CISMeF/aide/indexaccueil.html>>.
- THIRION, B., et al. 2008a. *CISMeF* [online]. Rouen : Centre Hospitalier Universitaire de Rouen, c1995-2007, 11 mars 2008 [cit. 2008-03-11]. Accueil *CISMeF : catalogue et index des sites médicaux francophones*. Dostupný z WWW: <<http://www.CISMeF.org/>>.
- THIRION, B., et al. 2008b. *CISMeF* [online]. Rouen : Centre Hospitalier Universitaire de Rouen, 01 May 2008 [cit. 2008-01-04]. Terminologie : presentation. Dostupný z WWW: <<http://terminologieCISMeF.chu-rouen.fr/>>.
- SACKETT, D. L., et al. 1996. Evidence based medicine : what it is and what it isn't. *BMJ*, 1996, s. 71–72.
- ŠPÁLA, M. 2006. Informační prameny a dokumenty. In *Studijní materiály pro PVP Úvod do studia lékařství - letní semestr* [online]. Praha : 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy, c2006 [cit. 2008-08-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.lf1.cuni.cz/Data/files/spala/04%20Text%20%2011%20Informa%ED%20prameny%20a%20dokumenty%2006309%20-%20%20Final.doc>>.
- ŠVEJDA, J. 2003. Impakt faktor. In *KTD : Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online databáze]. Praha : Národní

knihovna České republiky, 2003- [cit. 2008-08-02]. Systém. č. 000000377.
Dostupný z WWW: <<http://sigma.nkp.cz/cze/ktd>>.

- Université de Genève. 2008. *Cyberthèses : circuit des thèses à l'Université de Genève* [online]. Genève : Université de Genève, mise à jour mardi 06 mai 2008 [cit. 2008-08-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.unige.ch/cyberdocuments>>.
- WATERS, D. J. 1998. What are digital libraries? *CLIR Issues* [online], 1998, č. 4. Dostupný z WWW: <<http://www.clir.org/pubs/issues/issues04.html#dlf>>.
- What is web portal? : a word definition from the Webopedia computer dictionary. In *Webopedia : online computer dictionary for computer and internet terms and definitions*. [online]. Darien (CT) : Internet.com, c1999-2008. [cit. 2008-04-30]. Dostupný z WWW: <<http://webopedia.internet.com/>>.

Seznam obrázků uvedených v textu

OBR. 1: HAYNESOVA PYRAMIDA [JAROLÍMKOVÁ, 2004].....	19
OBR. 2: ÚVODNÍ STRÁNKA PORTÁLU CISM_EF.....	31
OBR. 3: DESKRIPTOR „DIALYSE RÉNALE“ (DIALÝZA) - ODKAZY NA ZDROJE - PROFESIONÁLNÍ ZDRAVOTNICKÉ ORGANIZACE A VÝUKOVÉ ZDROJE.....	35
OBR. 4: VYHLEDÁVAČ A ODKAZY PRO RŮZNÉ ZPŮSOBY VYHLEDÁVÁNÍ A MOŽNOSTI PROHLÍŽENÍ (ORANŽOVÝMI ELIPSAMI OZNAČENO DĚLENÍ NA MODULY VYHLEDÁVÁNÍ (OBLAST 1) A CÍLOVÉ SKUPINY UŽIVATELŮ (OBLAST 2)).....	37
OBR. 5: DOC' CISM_EF AVANCÉE - FORMULÁŘ PRO POKROČILÉ VYHLEDÁVÁNÍ.....	38
OBR. 6: ZADÁVÁNÍ DOTAZU KROK ZA KROKEM. VYHLEDÁVÁNÍ ATLASŮ DERMATOLOGIE.....	39
OBR. 7: ZKRÁCENÝ ZÁZNAM.....	40
OBR. 8: ÚVODNÍ STRÁNKA INSTITUCIONÁLNÍHO ARCHIVU INSERM NA WEBOVÝCH STRÁNKÁCH INSERM.....	42
OBR. 9: ÚVODNÍ STRÁNKA ARCHIVU INSERM NA STRÁNKÁCH OTEVŘENÉHO ARCHIVU HAL.....	43
OBR. 10: NÁHLED POKROČILÉHO VYHLEDÁVÁNÍ V INSTITUCIONÁLNÍM ARCHIVU INSERM.....	47
OBR. 11: ZKRÁCENÉ ZÁZNAMY POSLEDNÍCH 30 VLOŽENÝCH DOKUMENTŮ.....	48
OBR. 12: ČÁST ROZŠÍŘENÉHO ZÁZNAMU DOKUMENTU.....	49
OBR. 13: ÚVODNÍ STRÁNKA EM CONSULTE.....	52
OBR. 14: ABECEDNÍ REJSTRÍK EM CONSULTE.....	53
OBR. 15: VOLNĚ DOSTUPNÝ ČASOPIS.....	54
OBR. 16: ČLÁNKY V SEKCI (VÝŘEZ Z OBRAZOVKY).....	55
OBR. 17: VÝSLEDKY VYHLEDÁVÁNÍ V EM CONSULTE.....	58
OBR. 18: VYHLEDÁVACÍ FORMULÁŘ DATABÁZE FARMACEUTICKÝCH VÝROBKŮ.....	61
OBR. 19: VÝSLEDKY VYHLEDÁVÁNÍ V DATABÁZI FARMACEUTICKÝCH VÝROBKŮ.....	62
OBR. 20: VYHLEDÁVÁNÍ V SEZNAMU DISERTACÍ ŽENEVSKÉ UNIVERZITY.....	68
OBR. 21: VÝSLEDNÝ ZÁZNAM DISERTAČNÍ PRÁCE (VÝŘEZ Z OBRAZOVKY).....	69

OBR. 22: ABECEDNÍ REJSTRÍK DISERTACÍ S ÚPLNÝM TEXTEM.....	70
OBR. 23: FORMULÁŘ PRO POKROČILÉ VYHLEDÁVÁNÍ NA STRÁNKÁCH NAKLADATELSTVÍ JOHN LIBBEY EUROTEXT (JLE).....	74
OBR. 24: ZÁZNAMY VYHLEDANÝCH ČLÁNKŮ Z ČASOPISU HEMATOLOGIE OBSAHUJÍCÍ KLÍČOVÉ SLOVO ANÉMIE.....	75
OBR. 25: VYHLEDANÉ ZÁZNAMY NA STRÁNKÁCH ČASOPISU HEMATOLOGIE (WWW.HEMATOLOGIE.FR)	75
OBR. 26: ÚVODNÍ STRÁNKA DIGITÁLNÍHO OTEVŘENÉHO ARCHIVU HAL.....	93
OBR. 27: ROZŠÍŘENÝ ZÁZNAM „INFORMACE O PRODUKTU“	94
OBR. 28: VYHLEDÁVACÍ FORMULÁŘ SYSTÉMU CYBERTHÈSES.....	95
OBR. 29: ZÁZNAM DISERTAČNÍ PRÁCE Z ŽENEVSKÉ UNIVERZITY DOSTUPNÝ V SYSTÉMU CYBERTHÈSES. VYHLEDÁVÁNÍ BYLO OMEZENO NA ARCHIV SÍTĚ ZÁPADOŠVÝCARSKÝCH KNIHOVEN A SLOVO Z NÁZVU DISERTACE „INFARCTUS“.....	96

•

Seznam tabulek uvedených v textu

TAB. 1: POROVNÁNÍ FUNKCÍ V ARCHIVECH: HAL-INSERM A AO-HAL JAKO SOUČÁST ARCHIVES OUVERTES.....	43
TAB. 2: KRITÉRIA HODNOCENÍ NET SCORING (PŘEVZATO A PŘELOŽENO Z FRANCOUZSKÉHO ORIGINÁLU) [DARMONI, 2005B].....	92

8 Přílohy

Seznam použitých zkratk

AHFS	American hospital formulary service
ATC Classification	ATC Classification – Anatomical therapeutical chemical classification system
BDPP	Base de données sur les produits pharmaceutiques
CBU	Conférence des bibliothèques universitaires suisses
CISMeF	Catalogue et index des sites médicaux francophone
CHU	Centre hospitalier-universitaire
CNRS	Centre national de la recherche scientifique
DIN	Drug identification number
EMA	European medicines agency
EPARs	European public assessment reports
RCP	Résumé des caractéristiques du produit
HAL	HyperArticles en Ligne
HAS	Haute autorité de santé
HON	Health on the net
HTML	Hypertext markup language
INIST	Institut de l'information scientifique et technique
INSERM	Institut national de la santé et de la recherche médicale
JLE	John Libbey Eurotext
OAI-PMH	Open archives initiative – Protocol for metadata harvesting
RERO	Réseau des bibliothèques de Suisse occidentale
RDF	Resource description framework
SDI	Selective dissemination of information
SPC	Summary of product characteristics
SÚKL	Státní ústav pro kontrolu léčiv
TEL	Thèses-en-ligne
UMVF	Université médicale virtuelle francophone
URL	Uniform resource locator
XML	eXtended Markup Language

Kritérium	Aspekty	Důležitost
Obsah	Přesnost	zásadní
	Hierarchie důkazů a úroveň ověřitelnosti informací	zásadní
	Citování původních zdrojů	zásadní
	Upozornění na obecnost informací a nutnost konzultací se zdravotnickým profesionálem	důležité
	Logická organizace ("navigovatelnost")	zásadní
	Snadnost pohybu po stránkách	
	<i>Kvalita vnitřního vyhledávače</i>	důležité
	<i>Všeobecný rejstřík</i>	důležité
	<i>Rubrika "Co je nového"</i>	důležité
	<i>Nápověda</i>	okrajové
	<i>Mapa stránek</i>	okrajové
	Vynechávky a opomenutí	zásadní
	Rychlé načítání stránek	důležité
	Jasně zobrazení dostupných kategorií informací (faktografické informace, abstrakty, úplné texty dokumentů, katalogy, strukturované databáze)	důležité
Odkazy	Výběr	zásadní
	Architektura	důležité
	Obsah	zásadní
	Odkazy "Zpět"	důležité
	Pravidelné ověřování funkčnosti odkazů	důležité
	V případě modifikace struktury stránek - vazba mezi původními a novými	důležité
	Odlišení interních a externích odkazů	okrajové
Design	Design stránek	zásadní
	Čitelnost textu a pohyblivé/fixní obrázky	důležité
	Kvalita tisku	důležité
Interaktivita	Mechanismy pro zpětnou vazbu, možnost komentářů (e-mail autora u každého dokumentu)	zásadní
	Fóra, chaty	okrajové
	Informace o využití všeho dostupného vybavení umožňujícího stahovat automaticky informace z uživatelského počítače (cookies...)	důležité
Kvantitativní aspekty	Počet IP adres, které navštívily stránky a počet zobrazení dokumentů	důležité
	Počet tiskových zpráv	okrajové
	Množství vědecké produkce stránek, zahrnutí bibliometrických kritérií	okrajové
Etické aspekty	Zodpovědnost čtenáře	zásadní
	Lékařské tajemství (Nerespektování etických pravidel a diskvalifikační prvky na stránce)	zásadní
Přístupnost	Vyhledatelnost v běžných katalozích a vyhledávacích	důležité
	Intuitivní adresa stránek	důležité

Tab. 2: Kritéria hodnocení Net Scoring (převzato a přeloženo z francouzského originálu) [DARMONI, 2005b]

© CCSD Centre pour la communication scientifique directe - <http://ccsd.cnrs.fr>

Accueil Dépôt Consultation Recherche Services

[s'authentifier] [english version] [manuel et informations] [à propos] RSS

Le serveur HAL permet de déposer et de rendre publics des **documents scientifiques de toutes les disciplines**. Le dépôt doit être fait, soit par un des auteurs du document ayant l'accord des autres auteurs, soit par une personne autorisée (documentaliste du laboratoire par exemple). Avant de déposer dans HAL, il est nécessaire de se **créer un compte** de déposant.

HAL est un **outil de communication scientifique directe entre chercheurs**. Un texte déposé sur HAL doit décrire un travail achevé de recherche, conforme aux usages scientifiques dans la discipline ; le contenu doit être comparable en qualité et précision avec les manuscrits que les chercheurs soumettent pour publication aux comités de lecture de revues scientifiques, ouvrages collectifs, etc. Ce n'est donc pas à une évaluation scientifique détaillée que sont soumis les documents déposés dans Hal, mais seulement à une validation scientifique rapide qui permet de s'assurer que le document satisfait bien aux critères énoncés ci-dessus – le CCSD restant libre de mettre en ligne ou pas le document sans justification.

HAL ne se limite pas aux documents publiés, ou même destinés à être publiés, mais le contenu scientifique doit être approprié pour un affichage dans HAL. En cas de publication, au moment de la parution les contributeurs sont invités à enrichir le dépôt des références de publication et du **DOI**.

Les **documents déposés dans HAL** bénéficient de la pérennité de cette base, y **restent de façon permanente** et reçoivent une **adresse web stable**, ainsi, comme une publication dans un journal scientifique habituel, ils peuvent faire l'objet d'une citation dans un autre travail.

La mise à disposition gratuite en ligne de ces documents est destinée à la meilleure diffusion des travaux de recherche ; leur propriété intellectuelle reste entièrement celle du ou des auteurs. Les utilisateurs sont soumis aux règles du bon usage habituelles des publications scientifiques : respect des travaux originaux, citation des travaux antérieurs, pas de pillage intellectuel, etc. L'ensemble des règles de bon usage de HAL, en particulier celles relatives au respect des lois sur le droit

Nombre de documents
104288

Contact
support.ccsd.cnrs.fr
hal.support@ccsd.cnrs.fr

Liens
Archives-ouvertes.fr
RoMEO : Politique des éditeurs & archives ouvertes
Libre accès à l'information scientifique et technique

Dépôts du jour

Entité	Nombre de dépôts
HAL	68
HALSHS	18
INRIA	12
INSERM	8
TEL	5

Obr. 26: Úvodní stránka digitálního otevřeného archivu HAL

Renseignements sur le produit

Etat actuel : Actif

Nom du produit : NOLVADEX-D TAB 20MG

DIN : 02048485

Monographie de produit

Entreprise : ASTRAZENECA CANADA INC.
1004 MIDDLEGATE ROAD
MISSISSAUGA
ONTARIO
CANADA L4Y 1M4

Classe : HUMAN

Forme dosifiée : TABLET

Voie d'administration : ORAL

Nombre d'ingrédients actifs : 1

Inscription à l'annexe : SCHEDULE F

AHFS : 10:00.00 ANTINEOPLASTIC AGENTS

ATC : L02BA01 TAMOXIFEN

Emballage : 30

Code de groupe d'ingrédients actifs : 0131293002

Ingrédient actif	Concentration
TAMOXIFEN (TAMOXIFEN CITRATE)	20MG

[Nouvelle recherche](#) [Produits similaires](#)

Obr. 27: Rozšířený záznam „Informace o produktu“

ACCUEIL   A PROPOS   RECHERCHE   PARCOURIR   AIDE

Accueil > **Recherche**

Recherche

Tous les champs

Archives

Titre

Créateur

Date De

Jusqu'a

Langue

Identifiant

Contributeur / Directeur

Editeur

Format

Description

Sujets

Droits

Couverture

Relation

Type

Résumé

Source

Recherche

LANGUE

Français

CONTENU

Recherche

Recherche

Obr. 28: Vyhledavac  formulář systému Cyberthèses

Cyberthèses
Publication et diffusion en ligne des thèses

ACCUEIL   A PROPOS   RECHERCHE   PARCOURIR   AIDE

Accueil > Résultats de la recherche

Résultats de la recherche

[MODIFIER LA REQUÊTE](#)

400 patients admis pour infarctus du myocarde dans un hôpital périphérique
Maurer, Alisa
de Torrenté, Antoine
2006-05-19
[VOIR L'ENREGISTREMENT](#) | [VOIR L'ORIGINAL](#)

LANGUE
Français ▾

CONTENU
Recherche

Obr. 29: Záznam disertační práce z Ženevské univerzity dostupný v systému Cyberthèses. Vyhledávání bylo omezeno na archiv Sítě západošvýcarských knihoven a slovo z názvu disertace „infarctus“.

Seznam obrázků uvedených v příloze

OBR. 1: HAYNESOVA PYRAMIDA [JAROLÍMKOVÁ, 2004].....	19
OBR. 2: ÚVODNÍ STRÁNKA PORTÁLU CISM_EF.....	31
OBR. 3: DESKRIPTOR „DIALYSE RÉNALE“ (DIALÝZA) - ODKAZY NA ZDROJE - PROFESIONÁLNÍ ZDRAVOTNICKÉ ORGANIZACE A VÝUKOVÉ ZDROJE.....	35
OBR. 4: VYHLEDÁVAČ A ODKAZY PRO RŮZNÉ ZPŮSOBY VYHLEDÁVÁNÍ A MOŽNOSTI PROHLÍŽENÍ (ORANŽOVÝMI ELIPSAMI OZNAČENO DĚLENÍ NA MODULY VYHLEDÁVÁNÍ (OBLAST 1) A CÍLOVÉ SKUPINY UŽIVATELŮ (OBLAST 2)).....	37
OBR. 5: DOC' CISM_EF AVANCÉE - FORMULÁŘ PRO POKROČILÉ VYHLEDÁVÁNÍ.....	38
OBR. 6: ZADÁVÁNÍ DOTAZU KROK ZA KROKEM. VYHLEDÁVÁNÍ ATLASŮ DERMATOLOGIE.....	39
OBR. 7: ZKRÁCENÝ ZÁZNAM.....	40
OBR. 8: ÚVODNÍ STRÁNKA INSTITUCIONÁLNÍHO ARCHIVU INSERM NA WEBOVÝCH STRÁNKÁCH INSERM.....	42
OBR. 9: ÚVODNÍ STRÁNKA ARCHIVU INSERM NA STRÁNKÁCH OTEVŘENÉHO ARCHIVU HAL.....	43
OBR. 10: NÁHLED POKROČILÉHO VYHLEDÁVÁNÍ V INSTITUCIONÁLNÍM ARCHIVU INSERM.....	47
OBR. 11: ZKRÁCENÉ ZÁZNAMY POSLEDNÍCH 30 VLOŽENÝCH DOKUMENTŮ.....	48
OBR. 12: ČÁST ROZŠÍŘENÉHO ZÁZNAMU DOKUMENTU.....	49
OBR. 13: ÚVODNÍ STRÁNKA EM CONSULTE.....	52
OBR. 14: ABECEDNÍ REJSTRÍK EM CONSULTE.....	53
OBR. 15: VOLNĚ DOSTUPNÝ ČASOPIS.....	54
OBR. 16: ČLÁNKY V SEKCI (VÝŘEZ Z OBRAZOVKY).....	55
OBR. 17: VÝSLEDKY VYHLEDÁVÁNÍ V EM CONSULTE.....	58
OBR. 18: VYHLEDÁVACÍ FORMULÁŘ DATABÁZE FARMACEUTICKÝCH VÝROBKŮ.....	61
OBR. 19: VÝSLEDKY VYHLEDÁVÁNÍ V DATABÁZI FARMACEUTICKÝCH VÝROBKŮ.....	62
OBR. 20: VYHLEDÁVÁNÍ V SEZNAMU DISERTACÍ ŽENEVSKÉ UNIVERZITY.....	68
OBR. 21: VÝSLEDNÝ ZÁZNAM DISERTAČNÍ PRÁCE (VÝŘEZ Z OBRAZOVKY).....	69

OBR. 22: ABECEDNÍ REJSTRÍK DISERTACÍ S ÚPLNÝM TEXTEM.....	70
OBR. 23: FORMULÁŘ PRO POKROČILÉ VYHLEDÁVÁNÍ NA STRÁNKÁCH NAKLADATELSTVÍ JOHN LIBBEY EUROTEXT (JLE).....	74
OBR. 24: ZÁZNAMY VYHLEDANÝCH ČLÁNKŮ Z ČASOPISU HEMATOLOGIE OBSAHUJÍCÍ KLÍČOVÉ SLOVO ANÉMIE.....	75
OBR. 25: VYHLEDANÉ ZÁZNAMY NA STRÁNKÁCH ČASOPISU HEMATOLOGIE (WWW.HEMATOLOGIE.FR)	75
OBR. 26: ÚVODNÍ STRÁNKA DIGITÁLNÍHO OTEVŘENÉHO ARCHIVU HAL.....	93
OBR. 27: ROZŠÍŘENÝ ZÁZNAM „INFORMACE O PRODUKTU“	94
OBR. 28: VYHLEDÁVACÍ FORMULÁŘ SYSTÉMU CYBERTHÈSES.....	95
OBR. 29: ZÁZNAM DISERTAČNÍ PRÁCE Z ŽENEVSKÉ UNIVERZITY DOSTUPNÝ V SYSTÉMU CYBERTHÈSES. VYHLEDÁVÁNÍ BYLO OMEZENO NA ARCHIV SÍTĚ ZÁPADOŠVÝCARSKÝCH KNIHOVEN A SLOVO Z NÁZVU DISERTACE „INFARCTUS“.....	96

Seznam tabulek uvedených v příloze

TAB. 1: POROVNÁNÍ FUNKCÍ V ARCHIVECH: HAL-INSERM A AO-HAL JAKO SOUČÁST ARCHIVES OUVERTES.....	43
TAB. 2: KRITÉRIA HODNOCENÍ NET SCORING (PŘEVZATO A PŘELOŽENO Z FRANCOUZSKÉHO ORIGINÁLU) [DARMONI, 2005b].....	92